

Ba 599703⁽¹¹⁾

20

394

8.11.8.2000

lyric

012

M-18

Георгій Васильович МАЛАКОВ

Каталог.
Альбом (із фондів НБУВ)

Schmanson

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCE OF UKRAINE
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
V. VERNADSKY NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE

**Георгій Васильович
МАЛАКОВ
(1928 - 1979)**

**Каталог.
Альбом (із фондів НБУВ)**

Автор-упорядник Наталія Белічко

Київ НБУВ 2000
Kyiv NLYV 2000

УДК 76(477)
ББК 85.153(4Укр)
М18
ISBN 966-02-1518-5

Автор-упорядник **Н. Ю. Белічко**

Відповідальний редактор **Г. М. Юхимець**

Затверджено до друку Вченою радою Національної бібліотеки
України імені В. І. Вернадського

Науковий консультант **Д. В. Малаков**

Рецензенти:

М. О. Криволапов, к. мист., **В. Д. Шульгіна**, к. п. н.

Георгій Васильович МАЛАКОВ (1928 — 1979): Каталог. Альбом (із фондів НБУВ) / Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського; відп. ред. Г. М. Юхимець; Автор-упоряд. Н. Ю. Белічко. — К., 2000. — 160 с.: іл.

У книзі подано каталог колекції творів Г. В. Малакова з фондів НБУВ та допоміжний науковий апарат: анотовану бібліографію публікацій, списки ілюстрованих Г. В. Малаковим книг, виставок, в яких він брав участь, та музеїв, де зберігаються його твори, іменний покажчик.

Праця містить численні ілюстрації творів майстра.

Видання розраховане на художників, мистецтвознавців, культурологів, істориків та широкий загал шанувальників українського мистецтва ХХ ст.

В книге представлен каталог коллекции произведений Г. В. Малакова из фондов НБУВ и вспомогательный научный аппарат: аннотированная библиография публикаций, списки иллюстрированных Г. В. Малаковым книг, выставок, в которых он принимал участие, музеев, где хранятся его произведения, именной указатель.

Работа иллюстрирована многочисленными произведениями мастера.

Издание рассчитано на художников, искусствоведов, культурологов, историков и широкий круг почитателей украинского искусства ХХ ст.

УДК 76(477)
ББК 85.153(4Укр)
М18

ISBN 966-0201518-5

- © Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
- © Белічко Наталя Юріївна, автор-упорядник
- © Федорук Олександр Касьянович, передмова

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Дкт № 589-3

ВІД УПОРЯДНИКА

Людина яскравої вдачі, а тим більше митець, неодмінно залишає свій неповторний слід у пам'яті людей, які спілкувалися з нею. З часом її слова, вчинки, ставлення до тієї чи іншої події набувають нового значення, відкриваються новою гранню, не поміченою раніше. Повертаються спогади, а разом з ними - пізнання чи, навіть, переосмислення в часі. Все це можна сказати і про київського графіка Георгія Васильовича Малакова.

Більше 20 років минуло, як він пішов у вічність. Говорячи про його творчість, можна наводити безліч епітетів, а можна сказати й одним словом - він був Майстром. Про його неповторну творчу манеру, про становлення і мистецький набуток уже писало багато дослідників. У нашому виданні ми намагалися через спогади близьких друзів художника відтворити перш за все образ Малакова-людини, розповісти про характерні епізоди з його життя, дати можливість відчутти його веселу, іскристу вдачу.

Георгій Малаков народився 10 лютого 1928 року в Києві. З 1937 р. відвідував художню студію при Київському палаці піонерів. У 1944 р., після визволення Києва, був прийнятий до Київської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка. 1949 р. вступив у Київський державний художній інститут, який закінчив по майстерні книжкової графіки професора Іларіона Плещинського. Ще навчаючись в інституті, почав співпрацювати з періодичними виданнями («Україна», «Зміна» та ін.) і книжковими видавництвами (перша ілюстрована книжка «Малий Мирон» І. Франка). 1955 р. захистив дипломну роботу — ілюстрації до повісті О. Купріна «Поєдинок».

Почалися роки творчого становлення, виразно окреслився позначений неповторністю шлях митця, на якому були й епічні розповіді про воєнні часи, і жартівливі середньовічні сюжети та ілюстрації до західноєвропейської класики, і, можливо, як продовження власного дитинства, перерваного війною, ілюстрації до дитячих книжок, і екслібриси, де в кількох штрихах треба передати суть зображуваної особистості в світі її захоплень.

Творчий доробок Георгія Малакова — це яскрава сторінка історії українського образотворчого мистецтва 50—70-х років ХХ ст. Самобутній стиль художника вже став класикою української графіки. Монументальні серії робіт,

в яких змальовується Київ воєнних часів, є невід'ємними в образотворчому літописі міста. Гострота характеристик та гумористична спрямованість залишають незабутнє враження від середньовічної тематики. А влучність лаконічних рішень, неповторна оригінальність екслібрисів ще раз засвідчують непересічний талант майстра.

Основу унікальної колекції ліногравюр Георгія Малакова в Секторі естампів та репродукцій становить зроблений у найкращих традиціях меценатства дарунок брата художника Дмитра Васильовича Малакова. Вона складається з творів станкової, книжкової графіки та екслібрисів і нараховує 211 робіт. Без перебільшення можна сказати, що Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського володіє найповнішим зібранням ліногравюр Г. Малакова, яке достатньо вичерпно репрезентує творчість художника. Тому, природньо, одразу після надходження колекції до фондів НБУВ постало питання про створення наукового каталогу.

Опис графічних творів Г. Малакова зроблено на основі ГОСТу 7.34-81 «Библиографическое описание изоизданий». Каталог творів подано за хронологією їх виконання — в межах року за алфавітом назв. У розділі «Екслібриси» спочатку розміщено естампи, які мають написи українською та російською мовами, потім латиною. Твори розміщені за алфавітом прізвищ власників книжкових знаків.

В описі творів характеристика матеріалу не наводиться — усі роботи художника виконано на білому папері.

Каталог творів Г. Малакова, що зберігаються у фондах НБУВ, доповнює допоміжний довідковий апарат: перелік музеїв, де зберігаються його художні твори (за алфавітом музеїв), та виставок (у хронологічному порядку); хронологія основних дат життя Георгія Малакова; складено іменний покажчик. Подано перелік книг, проілюстрованих художником (за алфавітом прізвищ письменників). Наведена в каталозі (за хронологією) анотована бібліографія публікацій про Г. Малакова свідчить про актуальність творчості митця, яка продовжує викликати зацікавленість і фахівців, і пересічних глядачів. У додатку до каталогу подано зібрані спогади, що розгортаються в часі, — рідних, друзів дитинства, юності, колег по творчості. Оригінали наведених спогадів зберігаються в Інституті рукопису НБУВ.

Упорядник каталогу особливу подяку висловлює Дмитру Васильовичу Малакову, який надавав всіляку допомогу при створенні цього видання, а також усім, хто відгукнувся на наше прохання поділитися спогадами про визначного майстра, заслуженого художника України Георгія Васильовича Малакова.

ПЕРЕДМОВА

Творчість заслуженого художника України Г. В. Малакова припадає на 50—70 роки ХХ ст. Це яскраве явище в історії українського образотворчого мистецтва як за змістом, так і за формою вислову. Твори художника експонувалися на багатьох виставках, їм присвячено великий корпус літератури, вони користувалися і продовжують користуватися чималою популярністю.

Художник рано пішов із життя, але залишив, крім творчості, добру пам'ять по собі, яка живе, доки живуть його сучасники. Так склалося, що завдяки щедруму дарунку брата художника, Дмитра Малакова, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського є власником чи не найбільшої колекції ліногравюр майстра в нашій країні.

За своїм змістом каталог має суто наукову і, так би мовити, прикладну (в даному випадку стосовно бібліотечної справи) цінність. Ці дві його ознаки доповнюють одна одну і надають майбутньому виданню право на існування і як довідковому в межах бібліотечних стін, і як самостійній науковій публікації, що містить величезний фактичний матеріал. Це те міцне підґрунтя, на якому будуть зводитися і монографія про життя й творчість Георгія Малакова, і історія української графіки ХХ ст., і історія образотворчого мистецтва того ж періоду в цілому. Національна бібліотека є академічною установою, і підготовлений Сектором естампів та репродукцій каталог колекції є, безумовно, академічним у буквальному значенні цього слова. Кожен його розділ має свою самостійну цінність, а в сукупності ця цінність набагато зростає. Серед традиційних для наукового каталогу розділів треба відзначити і такий, як спогади сучасників про художника. Це той жанр, який, починаючи чи не від мистецтвознавця доби італійського Відродження Джорджо Вазарі і аж по сьогодні, є дуже важливим і надзвичайно цікавим. В Україні в останні роки видано спогади про таких майстрів, як Ф. Кричевський, А. Петрицький, І. Хворостецький та інші, і спогади про Г. Малакова закономірно стають у ряд з названими працями.

Не менш важливим є і вичерпий бібліографічний покажчик, присвячений художнику. Він дає змогу ознайомитися з життям та творчістю майстра, осягнути проблематику, яка виникла довкола нього. Тут нерозривно переплелася праця науковця і бібліотечного працівника, і ця двоєдиність є відмінною ознакою видання в цілому. А взагалі, всі розділи каталогу містять цінну інформацію, потрібну науковцям, викладачам художніх навчальних закладів, шанувальникам мистецтва.

Можна сподіватися, що це ілюстроване видання матиме непересічну наукову та пізнавальну цінність і, як така, стане вагомим внеском у справу гідного вшанування пам'яті Георгія Васильовича Малакова.

Олександр Фодорук

доктор мистецтвознавства,
професор

ПЕРЕЛІК ТВОРІВ Г. В. МАЛАКОВА

Станкова графіка

1950-ті рр.

1. Окупанти. - 1950-ті рр. - Туш, перо; 9x15,6 см.

1960 рік

Із серії «Бенілюкс»

2. Бельгія. Місто Дінан. - 1960. - Лінорит; 48,8x36 см.
3. «Вільні» жінки «вільного світу». - 1960. - Лінорит; 33,5x48,5 см.
4. Він пройшов дві війни. - 1960. - Лінорит; 46x28 см.
5. Він теж крокував. - 1960. - Лінорит; 30x53 см.
6. Докери Антверпена. - 1960. - Лінорит; 24x45,5 см.
7. Минуле й майбутнє (Атлантичний вал). - 1960. - Лінорит; 26,8x46,5 см.
8. Тротуар у Брюсселі. - 1960. - Лінорит; 29x47,8 см.
9. «Ту-104» приземлився в Брюсселі. - 1960. - Лінорит; 14,7x26,5 см.

Із серії «Чорноморці»

10. Навчання. - 1960. - Лінорит кольор.; 31x64,3 см.

1961 рік

Із серії «Бенілюкс»

11. Куточок у портовому барі. Антверпен. - 1961. - Лінорит; 49,5x35 см.
12. Прилетіли. - 1961. - Лінорит; 50,5x33 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

13. Гуркотять, наближаються. - 1961. - Лінорит кольор.; 27x56 см.
14. До останнього патрона. - 1961. - Лінорит кольор.; 54,9x32,2 см.
15. Київський напрямок. Серпень 1941 р. - 1961. - Лінорит; 32,4x56,7 см.
16. Не підпустимо! - 1961. - Лінорит кольор.; 36,3x55,8 см.

17. Перший трофей. - 1961. - Лінорит кольор.; 47,8x35,5 см.
18. Ранок 22 червня 1941 року. - 1961. - Лінорит кольор.; 55,8x33,7 см.
19. Тепер він не страшний. - 1961. - Лінорит; 26,7x56,2 см.
20. Хрещатик палає. Вересень 1941 року. - 1961. - Лінорит кольор.; 35x60,5 см.

Із серії «Навколо Європи»

21. «Балада про солдата» в Лондоні. - 1961. - Лінорит; 40,5x55 см.
22. Зустріч. - 1961. - Лінорит; 50x34,8 см.
23. Паризькі зарисовки. - 1961. - Лінорит; 66x40,5 см.

Зарисовки з круїзу навколо Європи

24. Набережна у Копенгагені. - 1961. - Туш, перо; 20,7x19,5 см.
25. Париж. Вулиця Марі-Роз. - 1961. - Фломастер; 15,9x17,8 см.
26. Париж. Тріумфальна арка. - 1961. - Фломастер; 16,1x21,6 см.

Із серії «Т.Г.Шевченко»

27. Знов у Києві. - 1961. - Лінорит кольор.; 29,5x53,5 см.
28. Повернення: (На Волзі). - 1961. - Лінорит кольор.; 32,4x56,7 см.

1962 рік

29. Виноградне гроно. - 1962. - Лінорит; 13x7,1 см.
30. Герберт Гейс. - 1962. - Лінорит; 21,8x10 см.
31. Поздоровча новорічна листівка. - 1962. - Лінорит кольор.; 16,1x10 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

32. Додому, у визволений Київ. - 1962. - Лінорит; 34,5x55 см.
33. У київському політехнічному. - 1962. - Лінорит; 33x54 см.

Із серії «Навколо Європи»

34. Париж. Будні Монмартра. - 1962. - 54x35,5 см.

Із серії «Середньовічні сюжети»

35. Спрага: (Маркитантка). - 1962. - Лінорит; 18,2x12,4 см.
36. За кухлем пива. - 1962. - Лінорит; 18,2x12,4 см.

1963 рік

37. Дівчина. - 1963. - Лінорит; 13,7x6 см.
38. Людина середньовіччя. - 1963. - Лінорит; 18,4x4,6 см.

Із серії «Завойовники морів»

39. Хуан Гомец. - 1963. - Лінорит; 27,5x20,3 см.
40. Вільям Дампір. - 1963. - Лінорит; 39,7x25,5 см.
41. Томас Довер. - 1963. - Лінорит; 35x26 см.
42. Френсіс Дрейк. - 1963. - Лінорит; 31x21,1 см.

43. Генрі Морган. - 1963. - Лінорит; 41,6x26 см.

Із серії «Навколо Європи»

44. На 24 години: (Страйк). - 1963. - Лінорит; 43,5x34 см.

Із серії «Середньовічні сюжети»

45. Двобій. - 1963. - Лінорит; 19,2x14,7 см.

1965 рік

46. Їхній шлях: Триптих. - 1965. - Лінорит кольор.; 76x35; 84x30,5; 77x35,5 см.

47. Середньовічний графік. - 1965. - Лінорит; 10,9x7,5 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

48. Наші! - 1965. - Лінорит; 33x70 см.

49. Новорічна ніч на 1944 рік у Києві. - 1965. - Лінорит кольор.; 73,5x41,5 см.

Із серії «Середньовічні сюжети»

50. Роздум. - 1965. - Лінорит; 19,8x14,5 см.

51. Сповідь. - 1965. - Лінорит; 18,6x14,7 см.

52. У похід. - 1965. - Лінорит; 21,5x13,3 см.

53. Шах... - 1965. - Лінорит; 19,9x15,5 см.

1966 рік

54. На дорогах війни. - 1966. - Чорна акварель; 29,5x19 см.

Із серії «Середньовічні сюжети»

55. Після турніру. - 1966. - Лінорит; 20x15,5 см.

56. Повсталі: (Гусити). - 1966. - Лінорит; 21,5x15,4 см.

1967 рік

Серія «Київ у грізний час»

57. Серпневі дні і ночі 1941 року. - 1967. - Лінорит кольор.; 98x68 см.

58. Ворог у місті. - 1967. - Лінорит; 102x69 см.

59. «Розквіт» торгівлі. - 1967. - Лінорит; 94x70 см.

60. 6 листопада 1943 року. - 1967. - Лінорит; 106x70 см.

61. Відгрімло. - 1967. - Лінорит кольор.; 100x72 см.

Із серії «Середньовічні сюжети»

62. Вечеря. - 1967. - Лінорит; 21,1x16,1 см.

63. Свято. - 1967. - Лінорит; 21,1x14,3 см.

1968 рік

64. Дама і чортеня. - 1968. - Лінорит; 24,4x9,7 см.

65. Заєць-новосел: (Запрошення). - 1968. - Лінорит; 8,2х6 см.

66. Оленка біля телевізора. - 1968. - Туш, перо; 20х12,7 см.

1969 рік

67. День народження Зайця. - 1969. - Лінорит кольор.; 38х29 см.

68. До нових перемог. Корсунь-Шевченківський. - 1969. - Лінорит кольор.; 37,5х45,5 см.

69. Зустріч шанованого гостя: До альбому «Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва 18-20 ст.». - 1969. - Лінорит; 28,7х19,3 см.

70. Зустріч шанованого гостя: До альбому «Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва 18-20 ст.» - 1969. - Туш, перо; 32,1х22,5 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

71. Ворог у місті. - 1969. - Лінорит; 32,8х67 см.

Із серії «В. І. Ленін за кордоном».

72. Париж: Пам'ятний день біля пам'ятної стіни. - 1969. - Лінорит; 38,3х64,4 см.

73. Париж: У вільну хвилину. - 1969. - Лінорит; 49,5х34,7 см.

1970 рік

74. Каплиця Боймів у Львові. - 1970. - Лінорит кольор.; 28,9х20,6 см.

Із серії «В.І.Ленін за кордоном»

75. Антверпен: Свіжий номер. - 1970. - Лінорит; 58,5х32,4 см.

76. Лондон: На V з'їзді. - 1970. - Лінорит; 45,5х47 см.

77. Париж: Авіапольоти в Жювізі. - 1970. - Лінорит; 47х49 см.

78. Прага: Після конференції. - 1970. - Лінорит; 40,7х29,5 см.

1971 рік

За мотивами творів Лесі Українки

79. Кам'яний господар. - 1971. - Лінорит; 78х41 см.

80. Роберт Брюс - король шотландський. - 1971. - Лінорит; 29х25 см.

1972 рік

81. Дитинство. - 1972. - Туш, перо; 23,5х21 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

82. Попереду Київ. - 1972. - Лінорит; 34х47,3 см.

Із серії «В.І.Ленін за кордоном»

83. Лейпциг: Лист у «Правду». - 1972. - Лінорит; 37,9x28,2 см.
84. Лондон: Виступ на II з'їзді РСДРП. - 1972. - Лінорит; 44x41,5 см.
85. Париж: Прапор комуни. - 1972. - Лінорит; 39x30 см.
86. Ранок на Капрі. - 1972. - Лінорит; 38,7x29 см.

Із серії «Маневри «Дніпро»

87. Земля - повітря. - 1972. - Лінорит; 45,2x30,5 см.
88. На бойовій позиції. - 1972. - Лінорит; 43x36 см.
89. Район старого кордону. - 1972. - Лінорит; 29,5x60,7 см.
90. Ракетноносці. - 1972. - Лінорит; 29,5x57 см.

Із серії «Напередодні Жовтня»

91. Назавжди в Росію. - 1972. - Лінорит; 34,5x28,5 см.
92. У Пітер: (Паровоз № 293). - 1972. - Лінорит; 38,4x30,7 см.

1973 рік

93. Першодрукар Іван Федоров. - 1973. - Лінорит; 18,4x18,1 см.

1974 рік

Із серії «Київ. 1941-1945»

94. «Трофейна команда». - 1974. - Лінорит; 44x33,5 см.
95. «Яструбки». - 1974. - Лінорит; 37,5x32,5 см.

1975 рік

Із серії «Завойовники морів»

96. До нових берегів. - 1975. - Лінорит кольор.; 58,5x40,5 см.

Із серії «Київ. 1941-1945»

97. Київ наш! - 1975. - Лінорит кольор.; 44x32,5 см.
98. Початок кінця. - 1975. - Лінорит кольор.; 48x41 см.
99. Таран. - 1975. - Лінорит кольор.; 41x33,5 см.

1976 рік

100. Льотчики. - 1976. - Лінорит кольор.; 35x48,5 см.

1977 рік

101. Запрошення на ювілей з нагоди 50-річчя. - 1977. - Лінорит; 9,5x9 см.

Книжкова графіка

1962 рік

102. Заставка: До роману К. Кудієвського «Пісня синіх морів». - 1962.-
Лінорит; 14,3x20,5 см.

1963 рік

103. Сини Світовида: До повісті О. Бердника. - 1963. - Лінорит; 19,4x16,7 см.

1964 рік

104. Титул: До роману А. Шаміссо «Дивні пригоди Петера Шлеміля». - 1964.
- Лінорит; 15,2x12,1 см.

1965 рік

105. Кризь замкову шпарину: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1965. -
Лінорит; 15,8x8,7 см.
106. Садівник Мазетто: Ескіз іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1965. -
Олівець; 20,2x12,9 см.
107. У келії: Ескіз іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1965. - Лінорит;
15,9x13 см.

1966 рік

108. Втеча: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит;
26,8x18,5 см.
109. Втеча: Ескіз іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Фломас-
тер; 26,2x19,3 см.
110. Дівчина і ченці: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит;
13,6x12 см.
111. Заставка: До новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит;
9,5x5,6 см.
112. «Їж, пий, веселись»: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. -
Лінорит; 15,3x6 см.
113. Монах і абат: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит;
26,1x20,1 см.
114. Пограбування Рінальдо Д'Есті: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон».
- 1966. - Лінорит; 28,2x19 см.
115. Покарання Спінеллоччо: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966.
- Лінорит; 34x23,5 см.
116. Продаж діжки: Іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит;
37,5x25,5 см.

117. Продаж діжки: Ескіз іл. до новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Фломастер; 21x23,2 см.
118. Титул: До новел Дж. Боккаччо «Декамерон». - 1966. - Лінорит; 5,8x13,3 см.

1969 рік

119. Корчма: Іл. до роману Ш. де Костера «Легенда про Тіля Уленшпігеля і Ламме Гудзака». - 1969. - Лінорит; 35x30 см.

1972 рік

120. Бій з Арденським Вепрем: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,5x19,5 см.
121. Вигнання: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,5x18,5 см.
122. Лист для графині Ізабелі: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,7x19,3 см.
123. Нічний похід: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,5x18,5 см.
124. Прелат перед Арденським Вепрем: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 28x19,5 см.
125. Сутичка з гасконцем: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,5x17,5 см.
126. Сутичка з магом: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,3x17,3 см.
127. У каплиці: Іл. до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - 1972. - Лінорит; 27,5x18,5 см.

1974 рік

128. Дарунок королю: Іл. до казки Ш. Перро «Кіт у чоботях». - 1974. - Лінорит кольор.; 30,5x24,5 см.

1975 рік

129. Звірі вечеряють: Іл. до казки братів Грімм «Бременські музики». - 1975. - Лінорит кольор.; 31,8x24,5 см.
130. Звірі вломлюються до кімнати: Іл. до казки братів Грімм «Бременські музики». - 1975. - Лінорит кольор.; 38,8x24 см.
131. - Ходімо з нами, півню!: Іл. до казки братів Грімм «Бременські музики». - 1975. - Лінорит кольор.; 33,8x26 см.
132. Маркітантки: Іл. до роману Ш. де Костера «Легенда про Тіля Уленшпігеля і Ламме Гудзака». - (1971-1975). - Лінорит; 38x58 см.

Екслібриси

1961 рік

133. Ex libris GM [Георгія Малакова]. - 1961. - Лінорит; 7,8x4,4 см.

1962 рік

134. Ex libris Д. Малакова. - 1962. - Лінорит; 3,7x 9,4 см.

135. Ex libris Ф. Федорова. - 1962. - Лінорит; 3,6x9,3 см.

136. Ex libris F. F. [Ф. Федорова]. - 1962. - Лінорит; 11,5x5,3 см.

137. Ex libris L. Prisant. Ex Unque Leonem. - 1962. - Лінорит; 9,6x4,7 см.

1963 рік

138. Ся книга О. Бердника: [Екслібрис], 1963. - Лінорит; 7,5x5,1 см.

139. Ex libris И. Е[ремеева]. - 1963. - Лінорит; 11,1x7,3 см.

140. Ex libris В. М[алишева]. - 1963. - Лінорит; 9,2x6,6 см.

141. Из книг В. Нечая: [Екслібрис], 1963. - Лінорит; 10,7x4,9 см.

142. Ex libris Ф. Федорова. - 1963. - Лінорит; 6,8x10,8 см.

143. Ex libris G. M. [Георгія Малакова]. - 1963. - Лінорит; 8x6 см.

144. Ex libris V. Vit. - 1963. - Лінорит; 9,3x6,5 см.

145. Ex libris V. Vit. - 1963. - Лінорит; 10x5,7 см.

1964 рік

146. Ex libris Elenae [Шпацек]. - 1964. - Лінорит; 6,2x7,6 см.

1965 рік

147. Ex libris Акулкіна. - 1965. - Лінорит; 8,1x11,9 см.

148. Ex libris О. Губарева. - 1965. - Лінорит, пробний відбиток; 11,5x5,5 см.

149. Ex libris Е. Максимова. - 1965. - Лінорит; 8,1x6,3 см.

150. Ex libris В. Ф. Малакова. - 1965. - Лінорит; 9,7x5,8 см.

151. Из книг Леночки Малаковой: [Екслібрис]: - 1965. - Лінорит; 9,2x6,8 см.

152. Из книг Леночки Малаковой: [Екслібрис]: - 1965. - Лінорит; 5,6x5,7 см.

153. Ex libris Б. М. Тенина. - 1965. - Лінорит; 8,7x8,1 см.

154. Ex libris С. Шастуна. - 1965. - Лінорит; 6,7x5,1 см.

155. Ex libris В. Юрчишина. - 1965. - Лінорит; 8,5x6,6 см.

156. Ex libris G. M. [Георгія Малакова]. - 1965. - Лінорит; 9,5x4,6 см.

157. Ex libris G. M. [Георгія Малакова]. - 1965. - Лінорит; 51,5x41,5 см.

1966 рік

158. S-EX Libris A[кулкіна]. - 1966. - Лінорит; 7,9x7,5 см.

159. 3 книг Юрка Белічка. Pro metoia 41: [Екслібрис]. - 1966. - Лінорит; 9,2x8,5 см.

160. Ex libris В. Василенка. - 1966. - Лінорит; 8,2х6,4 см.
161. Ex libris М. З[атенацької]. - 1966. - Лінорит; 4,4х3 см.
162. Ex libris Д. Малакова. - 1966. - Лінорит; 7,6х6,6 см.
163. Ex libris Маргариты Назаровой. - 1966. - Лінорит; 6,3х9,3 см.
164. Ex libris Бориса Тенина. - 1966. - Лінорит; 7,2х4,8 см.
165. Ex libris G. M. [Георгія Малакова]. - 1966. - Лінорит; 11,5х6 см.

1967 рік

166. Ex libris В. Василенко. - 1967. - Лінорит; 13,3х9,5 см.
167. Ex libris Игоря Григорьева. - 1967. - Лінорит; 7,3х9,9 см.
168. Ex libris Игоря Григорьева. - 1967. - Лінорит; 10х4,3 см.

1968 рік

169. Ex libris Юрія Белічка. Pro memoria 43. - 1968. - Лінорит; 8,2х10 см.
170. Ex libris Г. Бони. - 1968. - Лінорит; 8,3х9,1 см.
171. Ex libris В. Гринька. - 1968. - Лінорит; 9,2х11,2 см.
172. Ex libris В. Королюка. - 1968. - Лінорит; 7,2х6,5 см.
173. Ex libris Анатолия Кузнецова. - 1968. - Лінорит; 8х4,8 см.
174. Ex libris Е. Минаева. - 1968. - Лінорит; 8,2х7,5 см.
175. Из книг Е. Минаева: [Екслібрис]. - 1968. - Лінорит; 10,3х9,1 см.
176. Ex libris В. Нечая. - 1968. - Лінорит; 6,4х12 см.
177. Есениниана В. К. Поликарпова: [Екслібрис]. - 1968. - Лінорит; 8,5х7,5 см.
178. Есениниана В. К. Поликарпова: [Екслібрис]. - 1968. - Лінорит; 8,5х7,2 см.
179. Збірка І. Саратовського. Sub rosa: [Екслібрис]. - 1968. - Лінорит; 9,6х7,5 см.
180. Ex libris Л. Сухаревской. - 1968. - Лінорит; 6,7х9,7 см.
181. Ex libris М. Трухницького. - 1968. - Лінорит; 8,3х4,9 см.

1969 рік

182. Ленініана В. Г. Кошубарова: [Екслібрис]. - 1969. - Цинкографія; 4,9х3,3 см.
183. Кольцовиана Олега Ласунського: [Екслібрис]. - 1969. - Лінорит; 9,6х6,9 см.
184. Ex libris Литошенко. - 1969. - Цинкографія; 11,4х3,7 см.
185. Ex libris Д. Малакова. - 1969. - Лінорит; 7,7х14,5 см.

1970 рік

186. Ex libris Юрія Белічка. Pro memoria 42. - 1970. - Лінорит; 11,4х8,3 см.
187. Ex libris Юрія Белічка. Pro memoria 44. - 1970. - Лінорит; 8,8х7 см.
188. Ex libris Юрія Белічка. Pro memoria 9. V. 45. - 1970. - Лінорит; 9,4х10,4 см.
189. Ex libris Ю. Власова. - 1970. - Цинкографія; 6,8х3,6 см.

190. Ex libris М. К[озловського]. - 1970. - Лінорит; 9,7х9,8 см.
191. Ex libris Ол. Ласунського. - 1970. - Лінорит; 10,5х6,8 см.
192. Ex libris Г. С. Писаренко. - 1970. - Цинкографія; 11,5х6,8 см.
193. Ex libris П. Стефановського. - 1970. - Цинкографія; 6,4х11,9 см.
194. Ex libris В. Терно. - 1970. - Лінорит; 8,1х5,8 см.
195. Ex libris Е. І. С. [Єремеев Ігор Семенович]. - 1970. - Лінорит; 7,4х6,2 см.
196. Ex libris Natalie К[учинської]. - 1970. - Цинкографія; 7,6х4,7 см.

1971 рік

197. Ex libris Л. Житомирського. - 1971. - Цинкографія; 12,6х5 см.
198. Ex libris В. Малакова. - 1971. - Цинкографія; 4,3х3 см.

1972 рік

199. Ex libris Дмитра Гринька. - 1972. - Лінорит; 11,4х7,9 см.
200. Ex libris С. Гудовича. - 1972. - Лінорит; 7,7х8 см.

1973 рік

201. Ex libris Г. Малакова. - 1973. - Лінорит; 14,1х7,9 см.
202. Ex libris Евгении Малаковой. - 1973. - Цинкографія по лінориту; 10х7 см.
203. Ex libris А. Покрышкина. - 1973. - Цинкографія; 10х10 см.

1974 рік

204. Ex libris В. Духина. - 1974. - Лінорит; 9,2х6,5 см.
205. Ex libris Тамары Кузнецовой. - 1974. - Цинкографія; 10х7,8 см.

1975 рік

206. Ex libris Н. Костроминой. - 1975. - Цинкографія; 12х3,8 см.
207. Ex libris О. Ляшка. - 1975. - Цинкографія; 8,7х6,4 см.

1976 рік

208. Ex libris Георгия Третьяченко. - 1976. - Цинкографія; 10,2х9 см.

1977 рік

209. З книг Андрія В'юника: [Екслібрис]. - 1977. - Лінорит; 8,6х5,9 см.

1978 рік

210. Ex libris А. Л. Духина. - 1978. - Цинкографія; 9,7х6,8 см.
211. Ex libris М. М. [Потапової]. - 1978. - Цинкографія; 9,7х6,8 см.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ТВОРЧІСТЬ Г. В. МАЛАКОВА

1. *Волохіна В.* Гога малює // На зміну. - 1935. - 28 серп.
Про малюнки Георгія Малакова.
2. *Дністряк В.* Другу художню виставку відкрито // Нове укр. слово. - 1943.
- 11 черв.
Київ, 8 червня 1943 р. Присудження і отримання премії за графічні роботи.
3. *Юні художники* // Рад. мистецтво. - 1946. - 8 січ.
Конкурс учнів Київської середньої художньої школи ім. Т. Г. Шевченка на тему «Україна у Великій Вітчизняній війні», перша премія.
4. Виставка робіт майбутніх художників // Веч. Київ. - 1953. - 17 листоп.
Кращі твори студентів Київського художнього інституту.
5. *Шлепаков А.* Бельгія, Нідерланди, Люксембург: Дещо з баченого // Всесвіт. - 1959. - № 11. - С. 65-69: 17 іл.
Публікація проілюстрована малюнками митця.
6. *Малаков Г. В.* До ширих сердець людських // Молодь України. - 1960. - 12 листоп.
Нотатки про створення серії «Чорноморці».
7. *Андрійченко І.* Наше місто у грізний час // Веч. Київ. - 1961. - 28 жовт.
Спогади про воєнне дитинство і відтворення пережитого у гравюрах художника.
8. На шляхах і вулицях Бельгії // Літ. газ. - 1961. - 24 січ.
Враження від подорожі до країн Бенілюксу у слові та ліноритах.
9. Чорноморці: Комплект открыток / Авт. вступ. ст. В. Бибинов. - М.: Искусство, 1961.
Гравюри художників Г. В. Малакова та Р. К. Тагірова.

10. У майстернях художників // Мистецтво. - 1963. - № 1. - С. 32, 1 іл.
Роздуми митця про творчі плани.
11. *Белічко Ю. В.* Пам'ять тих днів // Вітчизна. - 1965. - № 11. - С. 177-181, 4 іл.
Огляд творів, присвячених Києву воєнної доби.
12. *Пекаровський М.* Кожний малюнок — почуття і думка. У творчій лабораторії митця // Київ. правда. - 1965. - 24 черв.
13. *Белічко Ю. В.* Ex libris — мистецтво символу і алегорії // Мистецтво. - 1966. - № 1. - С. 23-24, 2 іл.
Згадуються екслібриси Г.Малакова.
14. *Белічко Ю. В.* Творча індивідуальність художника // Мистецтво. - 1966. - № 4. - С. 7-9.
Творчість майстра в контексті українського мистецтва 60-х років.
15. *Борисюк П.* Місту-герою присвячено... // Мол. гвардія. - 1966. - 10 лип.
Київ воєнної доби в ліноритах художника.
16. *Варварцев М. І.* Під зачудованими соснами // Веч. Київ. - 1966. - 30 черв.
Сто малюнків з автобіографічного альбому - літопис окупаційного періоду в історії Києва.
17. *Петрова О.* Книжок окраса // Знання та праця. - 1966. - № 2. - С. 24, 4 іл.
Серед інших - екслібриси Г.Малакова.
18. *Минаев Е.* Советский екслібрис в Монреале // Творчество. - 1967. - № 1. - 1 илл.
Міжнародна виставка «Експо-67».
19. Погляд у минуле: Середньовічні сюжети // Україна. - 1967. - № 21. - 4 іл.; № 23. - 2 іл.
Серія «Середньовічні сюжети».
20. *Белічко Ю. В.* Правда суворих днів // Образотворче мистецтво. - 1968. - № 3. - С. 26-28, 1 іл.
Участь в Республіканській художній виставці, присвяченій 50-й річниці Радянської влади.
21. *Бердичевский Я. И.* Малый мир больших образов // Кн. торговля. - 1968. - № 3. - С. 43, 4 илл.
Екслібриси майстра.
22. В серцях - навіки // Вісті з України. - 1968. - 8 листоп.
Ілюстрації на воєнну тематику.

23. *Степовик Д. В.* Секрети Гогиного альбому // Молодь України. - 1968. - 23 лют.

24. *Георгій Малаков: Майстри книжкової графіки // Друг читача.* - 1969. - 25 листоп.

25. *Минаев Е. М., Фортинский С. П.* Экслибрис. - М.: Книга, 1969. - С. 153, 2 илл.

Нотатки про творчість.

26. 100 гравюр Георгія Малакова : Каталог выставки. / Авт. вступ. ст. Я. И. Бердичевский. - Барановичи, 1969. - 16 с., 7 илл.

27. 100 гравюр Георгія Малакова : Каталог выставки. / Авт. вступ. ст. Я. И. Бердичевский, сост. В. К. Поликарпов. - Воронеж, 1969. - 28 с.; 11 илл.

28. *Белічко Ю. В.* Героїка народного подвигу. - К.: Мистецтво, 1970. - 126 с.
Военна тематика в творчості художника.

29. *Белічко Ю. В.* Образ-символ, образ-алегорія // Нар. творчість та етнографія. - 1970. - № 3. - С. 21-28, 1 іл.

Триптих «Їхній шлях».

30. *Белічко Ю. В.* Художній образ і документалізм факту // Образотворче мистецтво. - 1970. - № 5. - С. 7-9, 5 іл.

Серія «Ленін за кордоном».

31. *Лютій Я.* Теми самі знаходять художника // Соціалістична культура. - 1970. - № 1. - С. 22-27, 4 іл.

Серії «Бенілюкс» та «Навколо Європи».

32. *Ленін за границей // Правда Украины.* - 1971. - 3 янв.

Серія гравюр митця.

33. *Лютій Я.* Екслібриси Георгія Малакова // Соц. культура. - 1971. - № 9. - С. 48, 6 іл.

34. *Лютій Я.* Мініатюри Георгія Малакова // Україна. - 1972. - № 23. - С. 23, 12 іл.

35. *Белічко Ю. В.* Тема інтернаціоналізму в українському мистецтві // Образотворче мистецтво. - 1973. - № 6. - С. 2-4, 1 іл.

Серія «Бенілюкс».

36. *Брусіна А.* Незабутне // Київ. правда. - 1973. - 20 листоп.

Участь у виставці «Київ соціалістичний».

37. *Малаков Г.В.* // Ревю світової літератури. Братіслава. - 1973. - № 3. - С. 41-43, 3 іл. - (Словацькою мовою).

Нотатки про творчість.

38. *Белічко Ю.В.* Георгій Малаков. - К.: Мистецтво, 1974. - 96 с.; 74 іл.

39. Безсмертний подвиг народний: Твори українських художників, присвячені вікопомному подвигу радянського народу у Великій Вітчизняній війні. - К.: Мистецтво, 1975. - 151 с.

40. *Белічко Ю.В.* Тема — ідея — образ: Тенденції розвитку сучасного українського образотворчого мистецтва (1945-1972). - К.: Наук. думка, 1975. - 277 с.

Про творчий доробок художника.

41. Экслибрис СССР / Сост. Е. М.Минаев . - М.: Книга, 1975. - 58 с.
1 іл. Г.Малакова.

42. *Третяк Л.* Графіка Георгія Малакова: До 600-річчя від дня смерті Джованні Боккаччо // Мол. гвардія. - 1975. - 31 груд.

43. Графіка з України = Graphics from Ukraine: [Каталог виставки]. - New York: State University College at Brockport, 1976. - 8 р., іл.
Участь у виставці.

44. *Бердичевський Я. І.* Мистецтво екслібриса // Наш друг - книга. - К.: Реклама, 1977. - 207 с.

Про екслібриси Г.Малакова.

45. Графика и экслибрисы Георгия Малакова // Добровольное общество любителей книги БССР. 24 заседание секции экслибриса. - Минск, 1977. - 4 с; 5 илл.

46. *Шпаков А. П.* Книга і час. - К.: Дніпро, 1977. - 253 с.
Доробок в книжковій ілюстрації.

47. *Белічко Ю. В.* Образний світ літературного твору і світосприйняття сучасника в книжковій ілюстрації // Мистецтво і життя: Проблеми розвитку сучасного українського образотворчого мистецтва. - К.: Мистецтво, 1978. - 112 с.

Огляд ілюстрацій до «Декамерона» Дж. Боккаччо та «Легенди про Тіля Уленшпігеля і Ламе Гудзака» Ш. де Костера.

48. *Ігорко В.* Гартована зрілість // Україна. - 1978. - № 8. - С. 24; 4 іл.: портр.
Про творчість митця.

49. *Клеваєв В. М.* Героїка історії і сьогодення в сучасній українській станковій графіці // Мистецтво і життя: Проблеми розвитку сучасного українського образотворчого мистецтва. - К.: Мистецтво, 1978. - 112 с.

Серія «Ленін за кордоном».

50. Малаков Георгий Васильевич (1928- 1979) / Бурятское респ. отд. добровольного о-ва любителей книги РСФСР. Клуб экслибристов. 56-е заседание. - Улан-Удэ, 1979. - 20 с., 18 илл.
51. *Малий В.* Спортивні екслібриси // Старт. - 1979. - № 7. - С. 32, іл. Про твори художника.
52. Пам'яті товариша. // Україна. - 1979. - № 28. - С. 24: портр. Некролог.
53. *Малий В.* З художньої Ленініани // Старт. - 1980. - № 4. - С. 5, 1 іл. Лінорит «Авіапольоти в Жювізі».
54. *Підгора В. П.* Ленін за кордоном // Ранок. - 1980. - № 4. - С. 25, 5 іл.
55. *Підгора В. П.* Ленініана художника // Веч. Київ. - 1980. - 19 квіт. Серія «Ленін за кордоном». Республіканська виставка, присвячена 110-й річниці від дня народження вождя.
56. *Титов С. Н.* Лениніана Г.В.Малакова // Ленин. знамя. - 1980. - 9 апр.
57. Українська Ленініана: Живопис, графіка, скульптура: Альбом. - К.: Мистецтво, 1980. - 239 с. Серія «Ленін за кордоном».
58. *Фогель З. В.* Графічна оповідь про велике життя // Вітчизна. - 1980. - № 4. - С. 224, 9 іл. Серія «Ленін за кордоном».
59. *Васильєв Д.* Малює художник війну. . . // Київ. правда. - 1981. - 11 лип. Лінорит «Перший трофей».
60. *Кузьменко А.Д.* Графика и экслибрисы Георгия Васильевича Малакова: Сумской клуб экслибристов. - Сумы, 1981. - 8 с.: 13 илл.
61. Малаков Г. В. // УРЕ. - К., 1981. - Т. 6. - С. 326-327.
62. *Малаков Д. В.* Незабутній час // Прапор комунізму. - 1981. - 21 черв. Створення серії «Київ. 1941-1945».
63. *Писаревський В.* Прапор над містом // Прапор комунізму. - 1981. - 15 листоп. Історія створення лінорита «Київ наш!»
64. *Сорока Н.* Знайомить «Екслібрис» // Веч. Київ. - 1981. - 19 лют. Вечір, присвячений творчості Г. Малакова.
65. Травень буяє над світом // Ранок. - 1981. - № 5. - С.1, 6 іл.

Публікація до дня Перемоги, ілюстрована художником.

66. *Алексеев Р.* Графіка Георгия Малакова // Кн. обозрение. - 1982. - 24 сент.

67. *Бейлинсон Я. Л.* Киев и киевляне в экслибрисах. - М.: Книга, 1982. - 42 с., 117 іл.

Наводяться екслібриси Г.Малакова.

68. *Белічко Ю. В.* Художник, мистецтво, час: Зб. вибраних мистецтвознавчих статей. - К.: Мистецтво, 1982. - 134 с.

Життя та творчість майстра.

69. *Белічко Ю. В.* Як живий нерв // Культура і життя. - 1982. - 28 лют.

Творчість Г. Малакова.

70. *Белічко Ю. В., Підгора В. П.* Кризь віки. Київ в образотворчому мистецтві XI-XX сторіч. - К.: Мистецтво, 1982. - 335 с.

Серія «Київ. 1941-1945».

71. *Иванова Е.* Художник с Украины // Полярная правда. - 1982. - 8 дек.

Виставка творів в Мурманську.

72. *Георгій Малаков:* Каталог виставки творів / Авт. вступ. ст. Ю. В. Белічко; Упоряд. Д. В. Малаков. - К., 1982. - 56 с., 50 іл.: портр.

73. *История искусства народов СССР.* - Т. 9, кн.1. - М.: Изобразительное искусство, 1982. - 437 с.

74. *Книжные знаки киевских книголюбов:* Каталог выставки, посвященной 1500-летию Киева / Сост. Я. И. Бердичевский. - К., 1982. - 55 с.

Подано 5 екслібрисів митця.

75. *Малаков Д. В.* Мій брат // Україна. - 1982. - № 25. - С. 23-24, 4 іл., портр.

Спогади про воєнне дитинство Г.Малакова.

76. *Малаков Д. В.* У вересні сорок першого // Прапор комунізму. - 1982. - 18 берез.

Історія створення лінорита «Хрещатик палає».

77. *Михальський Г.* Графіка Георгия Малакова // Рад. Донеччина. - 1982. - 10 серп.

78. *Підгора В. П.* Місто і доля людини // Дніпро. - 1982. - № 6. - С. 119-121, 2 іл.

Серії «Київ. 1941-1945» та «Київ у грізний час».

79. *Підгора В. П.* Спрага миру // Прапор комунізму. - 1982. - 2 лют.

Перша персональна виставка в Києві.

80. *Санина Н.* Мир, волнующий зрителя // Днепр веч. - 1982. - 22 апр.
Персональна виставка в Дніпропетровську.
81. *Смирнова Л.* Влюбленный в жизнь // Веч. Донецк. - 1982. - 7 авг.
Персональна виставка в Донецьку.
82. *Цюпа Ю.* Щедрый світ художника // Веч. Київ. - 1982. - 27 січ.
Нотатки з персональної виставки.
83. *Зуєв О. С.* Зустріч з Георгієм Малаковим // Вінницька правда. - 1983. -
13 лип.
84. *Малаков Д. В.* За радянським часом // Прапор комунізму. - 1983. -
25 жовт.
Історія створення лінорита «6 листопада 1943 року».
85. *Малаков Д. В.* Что такое брифкопф // В мире книг. - 1983. - № 1. -
С. 60-62, 1 илл.
Про серію Г. Малакова «Завойовники морів» та брифкопф Акулкіна.
86. *Сизоненко Н.* Талантом художника // Керченский рабочий. - 1983. -
13 сент.
Експозиція творів в Керчі.
87. *Чернов А. С.* Георгий Васильевич Малаков (1928-1979) // Тез. докл. на
229 засіданні Московського клубу екслібристів 10 ноября 1983 г. - М.,
1983. - С. 1-8, 6 илл.
88. *Чернов А. С.* Из коллекции «КО» // Кн. обозрение. - 1983. - № 25. - 2 илл.
Засідання Московського клубу екслібристів, присвяченого творчості
митця.
89. *Верба І. І.* Пам'ять серця // Друг читача. - 1984. - 16 серп.
Презентація альбому «Георгий Малаков».
90. Виставка в Москві // Искусство. - 1984. - № 12. - С. 74-75, 2 илл.
Персональна виставка в Москві.
91. Естамп-77: Шоста республіканська виставка естампа: Каталог вис-
тавки. - К., 1984. - 31 с.
92. Естамп-79: Республіканська виставка: Каталог. / Упоряд. Л. О. Макси-
менко. - К., 1984. - С. 5.
93. *Король Л.* Віра в життя // Прапор комунізму. - 1984. - 1 серп. - 1 іл.
Про альбом «Георгий Малаков».
94. *Георгій Малаков.* Альбом / Авт. -упоряд. Д. В. Малаков. - К.: Мистецтво,
1984. - 111 с., 125 іл., портр.

95. Георгий Малаков: Каталог выставки / Авт. вступ. ст. Ю. В. Беличко; Сост. Д. В. Малаков. - М.: Сов. худож., 1984. - 40 с., 57 илл.
96. Г. Малаков. Линогравюры / Вступ. ст. А. П. Шпакова. - М.: Сов. худож., 1984. - 6 с., 22 илл. - (Мастера советской гравюры).
97. *Малаков Д. В.* Київ у грізний час // Київ. - 1984. - № 5. - С. 152-154: 2 іл. Военна тематика в творчості митця.
98. Великому подвигу посвящено: Экслибрисы советских художников / Авт.-сост. Я. Л. Бейлинсон. - М.: Изобразительное искусство, 1985. - 223 с. Наводяться 3 іл. митця.
99. «Веселка» — дітям: Бібліографічний покажчик. 1934-1984. - К.: Веселка, 1985. - 631 с.
Згадуються книги, проілюстровані майстром.
100. Каталог выставки книжных знаков из собрания народного артиста СССР Б. М. Тенина. / Сост. Е. Й. Македонская, Ю. П. Марцевич. - М., 1985. - 139 с.
Серед інших - 3 екслібриси митця.
101. *Лазаренко К.* Дивосвіт Георгія Малакова // Вінницька правда. - 1985. - 12 квіт.
102. *Малаков Д. В.* В память... // В мире книг. - 1985. - № 5. - С. 69-70, 5 илл. Створення серії екслібрисів для Ю.Белічка.
103. Малював Георгій Малаков // Україна. - 1985. - № 44. - 4 іл., портр.
104. *Оло Ю.* Языком графики. Наш вернисаж // Вечерний Свердловск. - 1985. - 10 нояб.
Персональна виставка в Свердловську.
105. Художник — дітям: Альбом / Вступ. ст. Ю. Белічка. - К.: Мистецтво, 1985. - 20 арк. в обкл.
Альбом ілюстрацій до казок Ш.Перро, братів Грімм та ін.
106. *Шпаков А. П.* Велика Вітчизняна у творчості Георгія Малакова // Образотворче мистецтво. - 1985. - № 2. - С. 11-13, 7 іл.
107. Выставка работ Г. Малакова «Завоеватели морей» в Таллинском интерклубе моряков: Буклет. - Таллинн, 1986. - 3 илл.
108. Конкурс мистецтва книги 1984. - К.: Реклама, 1986. - 106 с.
Присудження заохочувального диплома альбому «Георгий Малаков».
109. *Орф К.* Кармина Бурана. - Минск: Полюмя, 1986. - 29 с., 4 іл.
Наведено 4 іл. митця.

110. Пийльманн С. Виставка «Завоеватели морей» // Моряк Эстонии. - 1986. - 11 июля.

Персональна виставка в Таллінні.

111. Современный Ex libris: Каталог выставки / Авт.-сост. Н. Иванова. - Дубна, 1986. - 9 с.

Наводяться 7 екслібрисів художника.

112. Белічко Ю. В. Взаємодії і збагачення видів мистецтва на сучасному етапі (Проблеми розвитку історичного жанру в книжковій ілюстрації, станковій графіці, живописі) // Мистецтво і життя. - К.: Мистецтво, 1987. - 148 с.

Опис ілюстрації до «Легенди про Тіля Уленшпігеля та Ламме Гудзака».

113. Белічко Ю. В., Кілессо С. К. Мистецтво, народжене Жовтнем. - К.: Мистецтво, 1987. - 342 с.

Серія «Київ у грізний час».

114. Малаков В. Ф. Театральні екслібриси // Укр. театр. - 1987. - № 2. - С. 33, 1 іл.

Про клуб «Екслібрис» при бібліотеці мистецтв у Києві.

115. Лук'янчук П., Савченко Г. Скрижалі звитяги // Друг читача. - 1987. - 28 трав.

Презентація монографії «Становитися город героєм», ілюстрованої гравюрами Г.Малакова.

116. Нестеренко П. В. Огляд українського екслібриса // Образотв. мистецтво. - 1987. - № 4. - С. 23-24.

3-я республіканська виставка екслібриса.

117. Тенин Б. М. Фургон комедианта. - М.: Искусство, 1987. - 381 с.

2 іл. Г.Малакова.

118. Экслибрис - знак книги / Разраб. А.Д.Кузьменко. - К., 1987. - 35 с.

Згадується Г.Малаков як художник, що працював в екслібрисі.

119. Военно-морские экслибрисы (книжные знаки) : Каталог выставки экслибриса / Авт. вступ. ст. С. Пийльманн; Сост. В. Липковский. - Таллинн, 1988. - 30 с.

Згадуються 3 екслібриси художника та 1 іл.

120. Галайчук А. М. З колекції родини художника // Прапор комунізму. - 1988. - 20 квіт.

Персональна виставка в Києві з нагоди 60-річчя від дня народження.

121. Малаков Д. В. Мене чарують Ваші твори // Друг читача. - 1988. - 4 лют.

Творчий доробок в книжковій графіці.

122. Малаков Д. В. «Шах» из новеллы Боккаччо // Шахматное обозрение. - 1988. - № 19. - С. 24-25, 2 илл.

Серія «Середньовічні сюжети».

123. Шеремет Г. Серед героїв Малакова // Веч. Київ. - 1988. - 10 лют.

124. Лях С. М. Сегодня - день освобождения Харькова // Веч. Харьков. - 1991. - 23 авг.

Іл. «Відgrimіло» з віршами шанувальника художника.

125. Малаков Д. В. Мій старший брат Георгій // Нова генерація. - 1991. - № 6. - С. 12-14, 3 іл.

Доробок з воєнної тематики.

126. Nesterenko P. Ex libris An Arena of Art // Ukraine. - 1991. - № 12. - Р. 16-19, 2 іл.

Нотатки про історію та сучасний стан мистецтва екслібриса в Україні, де згадується Г. Малаков.

127. Малаков Д. В. Втрачений шанс. Георгій Малаков і Анатолій Кузнецов // Київ. - 1992. - № 7. - С. 157-160, 1 іл.

128. Митці України: Енциклопедичний довідник. - К.: «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1992. - 846 с.

129. Дивосвіт слова і образу: Місяцеслов / Авт.-упоряд. Ю. В. Белічко. - К.: Свенас, 1994. - 13 іл.

Календар, ілюстрований екслібрисами Г. Малакова.

130. Малаков Д. В. До сумної дати // Укр. слово. - 1994. - № 50. - 15 груд.

Події часів окупації в Києві, ілюстровані творами митця.

131. Худoley В. Эротика в экслибрисе. - М.: Берегиня, 1994. - 224 с., 2 илл. 2 іл. Г. Малакова.

132. Малаков Д. В. Календар для знавців і для всіх // Київ. - 1995. - № 4-5. - С. 134-137: 10 іл.

Згадується створення календаря-місяцеслова, ілюстрованого екслібрисами художника.

133. Белічко Н. Ю. Колекція Георгія Малакова у фондах НБУВ // Бібл. вісн. - 1996. - № 5. - С. 34-35, 12 іл.

134. Єремеев І. С. Майстер завжди майстер. Екслібриси Георгія Малакова // Нар. газ. - 1997. - № 21. - трав.

135. *Єремєєв І. С.* Митець і час: Неперевершений романтик української графіки // Веч. Київ. - 1997. - 4 листоп.
Про творчість Г. Малакова.
136. *Кричевська-Росандич К.* Київські спогади дитинства // Родовід. - 1997. - № 15. - С. 84-86.
Спогади К. Кричевської-Росандич про юнацьку дружбу з Г. Малаковим.
137. *Малаков Д. В.* Київські адреси Кричевських // Жива вода. - 1997. - № 7. - С. 2, 7.
Знайомство художника з родиною Кричевських.
138. *Малаков Д. В.* Кричевські в Києві // Родовід. - 1997. - № 15. - С. 75-79.
Про працю юнака у виробничо-художніх майстернях в окупованому Києві.
139. *Малаков Д. В.* Художники Кричевські. Київські адреси мистецької династії // Вечірній Київ. - 1997. - 2, 5 серп.
Знайомство Г. Малакова з родиною Кричевських.
140. Мистецтво України: Біографічний довідник. - К., 1997. - 697 с.
141. *Белічко Н.* Прикмети епохи у творчості Георгія Малакова // Укр. акад. мистецтва: Дослід. та наук.-метод. праці. - Вип. 5. - К., - 1998. - С. 147-154.
142. Книжкові знаки Георгія Малакова / Авт.-упоряд. Д. В. Малаков. - К., Київ, 1998. - 71 с., 100 іл.
143. *Бараневич Л.* Країна Малакова // Час. - 1998. - 5-11 берез.
144. *Грот Ю., Герасименко И.* Да не погаснет звезда художника // Городская газета. - 1998. - № 27.
145. *Малаков Д.* Герої Лесі Українки — у творах Георгія Малакова // Жива вода. - 1998. - жовт.
146. *Белічко Н. Ю.* Художник-лицар Георгій Малаков // Art line. - 1999. - № 5-6. - С. 8-9, 7 іл.
147. *Польовий Г.* Салют на честь майстра // Україна: Наука і культура. - Вип. 30. - К.: Генеза, 1999. - С. 416-421.
148. *Копиленко А.* Давня любов до моря ... // Флот України. - 2000. - 22-28 січн.
149. G.Malakov [Електронний ресурс] / Спосіб доступу: URL: http://www.ic/chernobyl.kiev.ua/_lysenko/malakov/

ПЕРЕЛІК КНИГ, ІЛЮСТРОВАНІХ Г. В. МАЛАКОВИМ

1. Авдієнко О. Дунайські ночі. - К.: Молодь, 1963. - 259 с.
2. Авдієнко О. Чорні дзвони. - К.: Молодь, 1964. - 205 с.
3. Алексеев С. Сто оповідань з російської історії. - К.: Молодь, 1972. - 188 с.
4. Алексеев С. Три перемоги. - К.: Веселка, 1972. - 147 с.
5. Алексеев С. Три перемоги. - К.: Веселка, 1984. - 320 с.
6. Ардаматський В. Я 11-17. - К.: Дитвидав, 1961. - 389 с.
7. Ардаматський В. Я 11-17. - К.: Веселка, 1965. - 389 с.
8. Армстронг В. Саундер. - К.: Веселка, 1975. - 58 с.
9. Бабула В. Сигнали з Всесвіту. - К.: Дніпро, 1968. - 447 с.
10. Басенко К. Жіночі радощі й печалі. - К.: Рад. письменник, 1966. - 334 с.
11. Батров О. Наш друг Хозе. - К.: Молодь, 1952. - 84 с.
12. Баш Я. Професор Буйко. - К.: Веселка, 1971. - 130 с.
13. Баш Я. Професор Буйко. - К.: Веселка, 1990. - 192 с.
14. Бедзик Ю. Великий день інків. - К.: Веселка, 1970. - 359 с.
15. Бедзик Ю. Вогонь на вершині Комо. - К.: Дитвидав, 1960. - 230 с.
16. Бедзик Ю., Бердник О. Людина без серця. - К.: Дитвидав, 1958. - 231 с.
17. Белов Є. Спогади генерала. - К.: Дитвидав, 1960. - 243 с.
18. Беляєв О. Людина-амфібія. - К.: Молодь, 1957. - 164 с.
19. Беляєв О. Стрибок у ніщо. - К.: Молодь, 1966. - 256 с.
20. Бердник О. За чарівною квіткою. - К.: Дитвидав, 1959. - 118 с.
21. Бердник О. Зоряний корсар. - К.: Рад. письменник, 1991. - 382 с.
22. Бердник О. Поза часом і простором. - К.: Рад. письменник, 1957. - 172 с.
23. Бердник О. Привид іде по землі. - К.: Дитвидав, 1959. - 161 с.
24. Бердник О. Сини Світовида. - К.: Рад. письменник, 1963. - 366 с.
25. Бердник О. Хто ми? - К.: Рад. письменник, 1965. - 434 с.
26. Бердник О. Шляхи титанів. - К.: Рад. письменник, 1959. - 263 с.
27. Бережний В. Істина поруч. - К.: Рад. письменник, 1965. - 159 с.

28. Бичко В. Три сестри. - К.: Молодь, 1954. - 42 с.
29. Білкун М. Однієї весни. - К.: Молодь, 1958. - 266 с.
30. Бічер-Стоу Г. Хатина дядька Тома. - К.: Веселка, 1969. - 411 с.
31. Бойко В. Слово після страти. - К.: Рад. письменник, 1970. - 318 с.
32. Бойко Г. Д. Два хлопчики Сміти. - К.: Веселка, 1976. - 68 с.
33. Боккаччо Д. Декамерон. - К.: Дніпро, 1985. - 664 с.
34. Буссенар Л. Капітан Зірвіголова. - К.: Молодь, 1957. - 262 с.
35. Вахек Е. Чорна зоря. - К.: Молодь, 1969. - 188 с.
36. Владко В. Аргонавти Всесвіту. - К.: Молодь, 1956. - 428 с.
37. Владко В. Аргонавти Всесвіту. - К.: Молодь, 1958. - 434 с.
38. Владко В. Аргонавти Всесвіту. - К.: Дитвидав, 1961. - 740 с.
39. Владко В. Твори: В 5-ти т. - Т.1: Аргонавти Всесвіту. - К.: Молодь, 1970. - 407 с.
40. Владко В. Аргонавти Всесвіту. - К.: Веселка, 1975. - 592 с.
41. Владко В. Нашадки скіфів. - К.: Дитвидав, 1958. - 395 с.
42. Владко В. Нашадки скіфів. - К.: Дитвидав, 1962. - 576 с.
43. Владко В. Твори: В 5 т. - Т.2: Нашадки скіфів. - К.: Молодь, 1970. - 382 с.
44. Владко В. Твори: В 2 т. - Т.1: Нашадки скіфів. - К.: Веселка, 1980. - 574 с.
45. Владко В. Сивий капітан. - К.: Молодь, 1959. - 367 с.
46. Владко В. Сивий капітан. - К.: Веселка, 1964. - 696 с.
47. Владко В. Сивий капітан. - К.: Веселка, 1974. - 528 с.
48. Владко В. Твори: В 2 т. - Т.2: Сивий капітан. - К.: Веселка, 1980. - 528 с.
49. Вольф А. У чужій країні. - К.: Молодь, 1966. - 399 с.
50. Головченко І., Мусієнко О. Золоті ворота. Чорне сонце. - К.: Дніпро, 1968. - 751 с.
51. Голубев Г. Фараонова помста. - К.: Молодь, 1967. - 164 с.
52. Гонимов І. Шахтарчук. - К.: Дитвидав, 1958. - 404 с.
53. Гонимов І. Шахтарчук. - К.: Веселка, 1964. - 416 с.
54. Гончар О. Маша з Верховини. - К.: Молодь, 1959. - 115 с.
55. Гончаренко В. Вітаю вас, лелеки. - К.: Веселка, 1975. - 171 с.
56. Гординська Р. Коли любиш... - К.: Молодь, 1963. - 120 с.
57. Гофман Г. Літак підбито над ціллю. - К.: Молодь, 1961. - 93 с.
58. Гримайло Я. Кавалер ордена Слави. - К.: Молодь, 1955. - 360 с.
59. Дванадцять місяців: Календар. - К.: Веселка, 1967. - 191 с.
60. Диклич А. Сторожка в Малому Риті. - К.: Молодь, 1957. - 108 с.
61. Дмитрієв В., Єршов В. Таємниця янтарної кімнати. - К.: Молодь, 1962. - 215 с.
62. Дубасов М. На кручах трипільських. - К.: Молодь, 1958. - 92 с.
63. Дюйно М. Шукачі фараонів. - К.: Молодь, 1963. - 125 с.
64. Єфремов І. Туманність Андромеди. - К.: Молодь, 1960. - 328 с.
65. Історія ЛКСМУ. - К.: Молодь, 1968. - 598 с.
66. Карін С. У ворожому тилу. - К.: Молодь, 1969. - 213 с.

67. Кашин В. З нами були дівчата. - К.: Молодь, 1959. - 288 с.
68. Кириченко М. В дружній Індії. - К.: Молодь, 1957. - 136 с.
69. Кізя Л. Вирушали в похід партизани. - К.: Політвидав, 1972. - 283 с.
70. Кіплінг Р. Як і чому. - К.: Дитвидав, 1957. - 120 с.
71. Колосова К. Над нами одне небо. - К.: Молодь, 1972. - 88 с.
72. Конан-Дойль А. По багряному сліду. - К.: Молодь, 1957. - 112 с.
73. Кондрат О. 3000 годин у повітрі. - К.: Молодь, 1969. - 118 с.
74. Копиленко О. Земля велика. - К.: Рад. письменник, 1957. - 281 с.
75. Костенко В. Юність полум'яних літ. - К.: Молодь, 1969. - 159 с.
76. Коцюбинський М. Ялинка. - К.: Молодь, 1954. - 20 с.
77. Крупкат Г. Корабель приречених. - К.: Молодь, 1960. - 180 с.
78. Кудиевский К. Песня синих морей. - К.: Молодь, 1962. - 398 с.
79. Купала Я. Тарасова доля. - К.: Молодь, 1954. - 24 с.
80. Лавриненков В. Його позивний «Сокіл-1». - К.: Молодь, 1975. - 206 с.
81. Ле І. Кленовий лист. - К.: Молодь, 1960. - 282 с.
82. Леонтьев О. Біла земля. - К.: Молодь, 1964. - 112 с.
83. Ляшенко Л. Битва з чорним бароном. - К.: Дитвидав, 1963. - 133 с.
84. Ляшенко Л. Битва з чорним бароном. - К.: Веселка, 1984. - 200 с.
85. Макаров О. Вратарь. - К.: Рад. письменник, 1963. - 386 с.
86. Мартинов Г. 220 днів на зорельоті. - К.: Дитвидав, 1959. - 184 с.
87. Медведев Д. Сильные духом. - К.: Рад. письменник, 1963. - 468 с.
88. Мициков М. Сталева петля. - К.: Молодь, 1970. - 174 с.
89. Мішура С. Вони ідуть в життя. - К.: Держполітвидав, 1960. - 319 с.
90. Мюллер Г. Нічні сигнали. - К.: Молодь, 1960. - 68 с.
91. Насібов О. Безумці. - К.: Молодь, 1966. - 232 с.
92. Нестайко В. Пригоди Робінзона Кукурузо. - К.: Веселка, 1964. - 138 с.
93. Нестайко В. Пригоди Робінзона Кукурузо. - К.: Веселка, 1968. - 160 с.
94. Нехода І. Гранітна гора. - К.: Молодь, 1956. - 68 с.
95. Носов М. Вітя Малеев у школі та вдома. - К.: Молодь, 1952. - 156 с.
96. Перро Ш. Кіт у чоботях. - К.: Веселка, 1984. - 16 с.
97. Покришкін О. Небо війни. - Кн. 1. - К.: Рад. письменник, 1965. - 279 с.
98. Покришкін О. Небо війни. - Кн. 2. - К.: Рад. письменник, 1966. - 264 с.
99. Поліщук А. Ідуть навчання бойові. - К.: Веселка, 1975. - 13 с.
100. Попушой Н., Якубович О. Буквар. - К.: Рад. школа, 1968. - 159 с.
101. Пшимановський Я. Чотири танкісти і пес. - К.: Молодь, 1967. - 269 с.
102. Пшимановський Я. Чотири танкісти і пес. - К.: Молодь, 1970. - 223 с.
103. Пшимановський Я. Чотири танкісти і пес. - Ч. 1-2. - К.: Молодь, 1971. - 500 с.
104. Пшимановський Я. Чотири танкісти і пес. - Ч. 3. - К.: Молодь, 1973. - 272 с.
105. Ребро П. Будьмо друзями, Джон! - К.: Веселка, 1967. - 32 с.
106. Рендіс Д. Боги спускаються з Олімпу. - К.: Молодь, 1964. - 225 с.

107. Росін В., Суслов В. На каравелі «Улюбленець Нептуна». - К.: Дитвидав, 1962. - 304 с.
108. Ростовцев Э. Час испытаний. - К.: Молодь, 1963. - 207 с.
109. Сажин І. Поблизу кордон. - К.: Молодь, 1966. - 296 с.
110. Северов П. Діти моря. - К.: Веселка, 1970. - 96 с.
111. Сікорський Я. Сувора пам'ять. - К.: Молодь, 1973. - 200 с.
112. Скотт В. Квентін Дорвард. - К.: Молодь, 1973. - 428 с.
113. Скотт В. Квентін Дорвард. - К.: Молодь, 1985. - 456 с.
114. Смолич Ю. Прекрасні катастрофи. - К.: Рад. письменник, 1965. - 412 с.
115. Стельмах М. Живі огні. - К.: Молодь, 1954. - 88 с.
116. Стась А. Вулиця червоних троянд. - К.: Дніпро, 1974. - 488 с.
117. Строкач Т. Наш позивний — Свобода. - К.: Рад. письменник, 1964. - 503 с.
118. Струк А. Карнавал. - К.: Веселка, 1974. - 31 с.
119. Суслов В., Росін В. Дивовижна одисея Феді Кудряша. - К.: Веселка, 1969. - 320 с.
120. Таран А., Яценко В. Твоє знамено, Хрещатик. - К.: Молодь, 1978. - 94 с.
121. Теплов Л. Химерні пригоди. - К.: Молодь, 1964. - 112 с.
122. Тихонов М. Оповідання про Пакистан. - К.: Молодь, 1952. - 71 с.
123. Унгер Ф. Нічний дзвінок. - К.: Молодь, 1966. - 138 с.
124. Фабіан К. Чорний вовк. - К.: Молодь, 1967. - 220 с.
125. Фальберг Г. Злочинця викривають зорі. - К.: Молодь, 1958. - 212 с.
126. Франко І. Малий Мирон. - К.: Молодь, 1952. - 16 с.
127. Чалий Б. Балада про живого манекена. - К.: Веселка, 1965. - 44 с.
128. Чалий Б. Ніч Амстердама. - К.: Веселка, 1964. - 25 с.
129. Чалий Б. Ніч Амстердама. - К.: Веселка, 1978. - 25 с.
130. Чалий Б. Ніч Амстердама. - К.: Веселка, 1988. - 70 с.
131. Чандар К. Коли пробудилися поля. - К.: Молодь, 1957. - 96 с.
132. Цируліс Г., Імерманіс А. Квартира без номера. - К.: Дитвидав, 1963. - 322 с.
133. Шаміссо А. Дивні пригоди Петера Шлеміля. - К.: Дніпро, 1966. - 138 с.
134. Шашло Т. Дорожче за життя. - К.: Молодь, 1959. - 262 с.
135. Шепель І. Голубий крейсер. - К.: Молодь, 1965. - 208 с.
136. Шиян Л. Чуєш, гудуть мотори? - К.: Веселка, 1966. - 18 с.
137. Шрайер В. Акротірський шпигун. - К.: Молодь, 1959. - 102 с.
138. Юречко В. Твій почесний обов'язок. - К.: Молодь, 1962. - 131 с.

ВИСТАВКИ, НА ЯКИХ ЕКСПОНУВАЛИСЯ ТВОРИ Г. В. МАЛАКОВА

1943

1. 2-а художня виставка. Київ. Червень-липень.

1944

2. Виставка народної творчості УРСР. Київ.

1957

3. Виставка акварелей художників Києва. Київ.
4. Ювілейна художня виставка Української РСР, присвячена 40-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Київ.

1958

5. Виставка «Фронтіві зарисовки та етюди українських художників». Київ.
6. Республіканська художня виставка, присвячена 40-річчю Радянської Армії. Київ.

1959

7. Перша республіканська виставка дипломних робіт випускників художніх навчальних закладів України (1955-1959). Київ.
8. Республіканська виставка «Книга, графіка, плакат Української РСР, присвячена XXI з'їзду КПРС і XX з'їзду КП України». Київ.

1960

9. Всесоюзна виставка дитячої книги. Москва.
10. Республіканська художня виставка «Радянська Україна». Київ.
11. Художня виставка «Радянська Україна» до Декади української літератури та мистецтва в Москві. Москва.
12. Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня смерті Т. Г. Шевченка. Київ.

1961

13. Республікаська художня виставка. Київ.
14. Всесоюзна художня виставка. Москва.

1962

15. Республіканська виставка української радянської графіки 1917-1962. Київ.
16. Всесоюзна виставка «Всесвіт очима молодих радянських художників». Москва.

1963

17. Республіканська художня виставка. Київ.

1965

18. Республіканська художня виставка «На варті миру». Київ.

1966

19. Республіканська виставка «Український естамп». Київ.
20. Всесоюзна виставка естампа. Тбілісі.

1967

21. Всесоюзна виставка естампа. Баку.
22. Ювілейна художня виставка Української РСР, присвячена 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Київ.
23. Всесоюзна художня виставка, присвячена 50-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Москва.

1968

24. Республіканська художня виставка «На варті миру». Київ.

1969

25. Персональна виставка «100 гравюр Георгія Малакова». Воронеж, Барановичі.
26. Республіканська художня виставка, присвячена 25-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників. Київ.

1970

27. Республіканська художня виставка «Художники України до 100-річчя від дня народження В. І. Леніна». Київ.
28. Всесоюзна художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження В. І. Леніна. Москва.

29. Перша всесоюзна виставка екслібриса на Міжнародній виставці книги «Москва-70». Москва.

1971

30. Республіканська художня виставка, присвячена XXIV з'їзду КПРС та XXIV з'їзду КП України. Київ.
31. Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки. Київ.
32. Персональна виставка «Графіка Малакова». Таллінн.
33. Перша всесоюзна виставка художників-журналістів. Київ.

1972

34. Республіканська художня виставка «Квітуча Радянська Україна», присвячена 50-річчю утворення СРСР. Київ.
35. Виставка творів художників Української РСР, присвячена 50-річчю утворення СРСР. Москва.
36. Зональна художня виставка «Україна, Молдавія, Білорусія». Москва.
37. Республіканська виставка естампа. Київ.

1973

38. Художня виставка «Київ соціалістичний». Київ.
39. Республіканська художня виставка, присвячена 70-річчю КПРС. Київ.
40. Республіканська художня виставка «На варті Батьківщини». Київ.

1974

41. Республіканська художня виставка, присвячена 30-річчю визволення Радянської України від фашистських загарбників. Київ.

1975

42. Республіканська художня виставка «30 років Великої Перемоги». Київ.
43. Всесоюзна художня виставка, присвячена 30-річчю Великої Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні. Москва.
44. Виставка шести київських графіків. Київ.

1976

45. Художня виставка до Декади українського мистецтва в Білоруській РСР. Мінськ.
46. Виставка «Графіка з України». Нью-Йорк.

1977

47. Республіканська художня виставка «Ленінським шляхом», присвячена

60-річчю Великої Жовтневої соціалістичної революції. Київ.

48. Пересувна художня виставка «БАМ-77», траса Байкало-Амурської магістралі.

1978

49. IV республіканська виставка рисунку. Київ.
50. Республіканська художня виставка «Художники України — дітям». Київ, 27 грудня 1978 - 25 січня 1979.

1979

51. Виставка образотворчого мистецтва Української РСР, присвячена 325-річчю возз'єднання України з Росією (з музеїв УРСР та РСФСР). Москва.
52. Художня виставка до Декади українського мистецтва в Азербайджанській РСР. Баку.
53. Республіканська художня виставка «Образ радянської людини». Київ.
54. Республіканська художня виставка «Естамп-79». Київ.

1980

55. Республіканська художня виставка «35 років Перемоги». Київ.
56. Персональна виставка «Ленініана Георгія Малакова». Київ.
57. Персональна виставка «Графіка Георгія Малакова». Суми.
58. Республіканська художня виставка, присвячена 110-й річниці від дня народження В. І. Леніна. Київ.

1981

59. Республіканська художня виставка «Художник і книга». Київ.

1982

60. Виставка творів художників УРСР, БРСР, РРФСР, присвячена 1500-річчю Києва. Київ.
61. Персональна виставка «Георгій Малаков. Графіка». Київ.
62. Персональні виставки «Георгій Малаков. Графіка». Дніпропетровськ, Одеса, Маріуполь, Донецьк, Харків, Львів, Вінниця, Керч, 1982-83.

1983

63. Виставка графіки Георгія Малакова в Республіканській бібліотеці. Київ.

1984

64. Персональна виставка «Георгій Малаков. Графіка». Москва.
65. Персональна виставка графіки та екслібрисів Георгія Малакова. Суми.

1986

66. Виставка «Современный ex libris». Дубна.

1987

67. Виставка «Художник Г. В. Малаков — детям». Свердловськ.

1988

68. Персональна виставка «Георгій Малаков. Графіка». До 60-річчя митця. Київ.
69. Виставка «Декамерон» и его время в гравюрах заслуженого художника УССР Г. Малакова». Свердловськ.
70. Виставка екслібрисів Г. Малакова. Свердловськ.

1990

71. Виставка «Велика Вітчизняна війна в гравюрах заслуженого художника УРСР Георгія Малакова». Свердловськ.

1991

72. Виставка, присвячена 50-річчю трагедії у Бабиному яру. Київ.

1998

73. Персональна виставка «Георгій Малаков. Графіка». До 70-річчя митця. Київ, 1998.

ПЕРЕЛІК МУЗЕІВ, ДЕ ЗБЕРІГАЮТЬСЯ ТВОРИ Г. В. МАЛАКОВА

1. Білоцерківський краєзнавчий музей.
2. Бердянський художній музей ім. І. Бродського.
3. Будинок гумору і сатири, м. Габрово, Болгарія.
4. Васильківський краєзнавчий музей.
5. Вінницький художній музей.
6. Вологодська картинна галерея, Росія.
7. Воронежський краєзнавчий музей, Росія.
8. Горлівський художній музей.
9. Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека Держкоммістобудування України, м. Київ.
10. Державна наукова медична бібліотека України, м. Київ.
11. Державна Третьяковська галерея, м. Москва, Росія.
12. Державний архів-музей літератури та мистецтва України, м. Київ.
13. Державний музей книги і книгодрукування України, м. Київ.
14. Державний музей літератури України, м. Київ.
15. Державний музей медицини України, м. Київ.
16. Державний музей Т.Г.Шевченка, м. Київ.
17. Дніпропетровський художній музей.
18. Донецький художній музей.
19. Житомирський обласний краєзнавчий музей.
20. Закарпатський художній музей, м. Ужгород.
21. Запорізький художній музей.
22. Івано-Франківський краєзнавчий музей.
23. Кам'янець-Подільський історичний музей-заповідник.
24. Керченський історико-археологічний музей.
25. Кіровоградський краєзнавчий музей.
26. Красноградський краєзнавчий музей.
27. Луганський художній музей.

28. Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.», м. Київ.
29. Миколаївський художній музей ім. В. В. Верещагіна.
30. Музей видатних діячів України, м. Київ.
31. Музей Івана Федорова, м. Львів.
32. Музей історії Збройних Сил України, м. Київ.
33. Музей історії м. Києва.
34. Музей історії Корсунь-Шевченівської битви, м. Корсунь-Шевченківський.
35. Музей «Київська фортеця», м. Київ.
36. Музей Лесі Українки в с. Колодяжному на Волині.
37. Музей-садиба М. В. Гоголя в с. Сорочинцях на Полтавщині.
38. Музей художника А. Жмуйдзінавічюса, м. Каунас, Литва.
39. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
40. Національна російська бібліотека, м. Москва, Росія.
41. Національний художній музей України, м. Київ.
42. Національний художній музей, м. Львів.
43. Національний Шевченківський заповідник, м. Канів.
44. Ново-Каховська картинна галерея.
45. Одеський художній музей.
46. Острозький музей книги.
47. Полтавський художній музей.
48. Прилуцький краєзнавчий музей.
49. Севастопольський художній музей.
50. Сімферопольський художній музей.
51. Стахановський краєзнавчий музей.
52. Уманський краєзнавчий музей.
53. Харківський художній музей.
54. Херсонський краєзнавчий музей.
55. Хмельницький художній музей.
56. Центральний будинок авіації та космонавтики, м. Москва, Росія.
57. Центральний музей Збройних сил Російської Федерації, м. Москва, Росія.
58. Чернігівський історичний музей.
59. Яготинська картинна галерея.

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ Г. В. МАЛАКОВА

- 1928, 10 лютого** — народився в Києві.
- 1929, жовтень** — перший малюнок.
- 1935** — перша публікація про юного художника в республіканській піонерській газеті «На зміну».
- 1936** — початок навчання в середній школі. Перші кроки в ілюструванні — оформлення власних пригодницьких оповідань.
- 1941, вересень - 1943, вересень** - перебування в окупованому німецьким вермахтом Києві:
- перші практичні спроби у творах малої графіки на продаж, заради виживання родини;
  - праця у виробничо-художніх майстернях і одночасно — навчання в студіях доцентів І. Ф. Хворостецького та О. І. Фоміна;
  - спілкування з родиною митців Кричевських;
- 1943, липень** — перша участь у великій художній виставці в Києві і перша відзнака за творчість.
- 1943, жовтень-листопад** — перебування у селищі Ворзель на Київщині, зокрема — у смузі бойових дій, потім — на місцях боїв під Києвом.
- 1943, грудень — 1944, січень** — навчання в середній школі № 11.
- 1944, лютий** — здійснення довоєнної мрії — вступ до Київської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка.
- 1944, літо** — перші творчі спроби в акварельному пейзажі, малювання з натури військової техніки по свіжих місцях боїв на щойно визволеній Вінниччині.
- 1944** — участь у Виставці народної творчості УРСР у Києві.
- 1947** — початок роботи в галузі плаката, який виходив друком в українських видавництвах.
- 1949** — закінчення Київської художньої середньої школи ім. Т. Г. Шевченка (викладачі з фаху: В. І. Бондаренко, П. В. Жаров, О. І. Фомін).

- 1949** — вступ до Київського державного художнього інституту (тепер Академія образотворчого мистецтва і архітектури) (викладачі з фаху: В. І. Касіян, К. М. Єлева, О. С. Пашенко).
- 1950-1951** — численні етюди під час літньої студентської практики (керівник І. М. Красний) на місцях минулих боїв - Букринський плацдарм, Київщина, Житомирщина.
- 1951-1955** — навчання в майстерні книжкової графіки професора КДХІ І. М. Плещинського.
- 1951** — початок роботи художником у періодичній пресі (зокрема, в часописах «Україна», «Зміна», «Старт»), яку не припиняв протягом наступних років.
- 1952** — перша друкована праця в книжковій графіці (І. Франко. Малий Мирон. - К.: Молодь).
- 1944, 1947, 1953-1958** - творчі поїздки по Вінниччині: Немирів, Ковалівка, Вороновиця, Печера, Сокилець, Тульчин.
- 1954-1955** — робота над автобіографічним альбомом рисунків (понад сто аркушів), в якому велике місце займає тема Києва часів війни.
- 1955** — захист дипломної роботи (ілюстрації та оформлення до повісті О. І. Купріна «Поєдинок»).
- 1957** — участь у художніх виставках — «Виставка акварелей художників Києва» та ювілейній художній виставці УРСР, присвяченій 40-річчю Жовтня. Відтоді — подальша регулярна участь майже в усіх республіканських, всесоюзних та зарубіжних виставках - за остаточними рішеннями виставочних комітетів, іноді без відома самого художника.
- 1959, липень** — туристична подорож до Бельгії, Голландії, Люксембургу (Бенілюкс).
- 1959, листопад** — творче відрядження Спілки художників України до Севастополя і робота на крейсері «Фрунзе».
- 1959** — початок роботи в техніці естампа (ліногравюра).
- 1960** — створення серії ліногравюр «Чорноморці» (7 аркушів).
- 1960** — вступ до Спілки художників СРСР.
- 1960-1962** — робота над серією ліногравюр «Бенілюкс» (16 аркушів).
- 1961, лютий** — туристична подорож-круїз навколо Європи (Данія, Велика Британія, Франція, Італія, Греція, Туреччина).
- 1961** — створення серії ліногравюр «Навколо Європи» (7 аркушів).
- 1961, 12 квітня** — виконано на замовлення редакції газети «Радянська культура» рисунок-титул з нагоди польоту в космос Юрія Гагаріна.
- 1961** — початок захоплення екслібрисом. Протягом подальших років створено понад 80 екслібрисів переважно в техніці ліногравюри.
- 1961-1966** — робота над серією ліногравюр «Середньовічні сюжети» (виконано 12 аркушів, в ескізах лишилося 6).

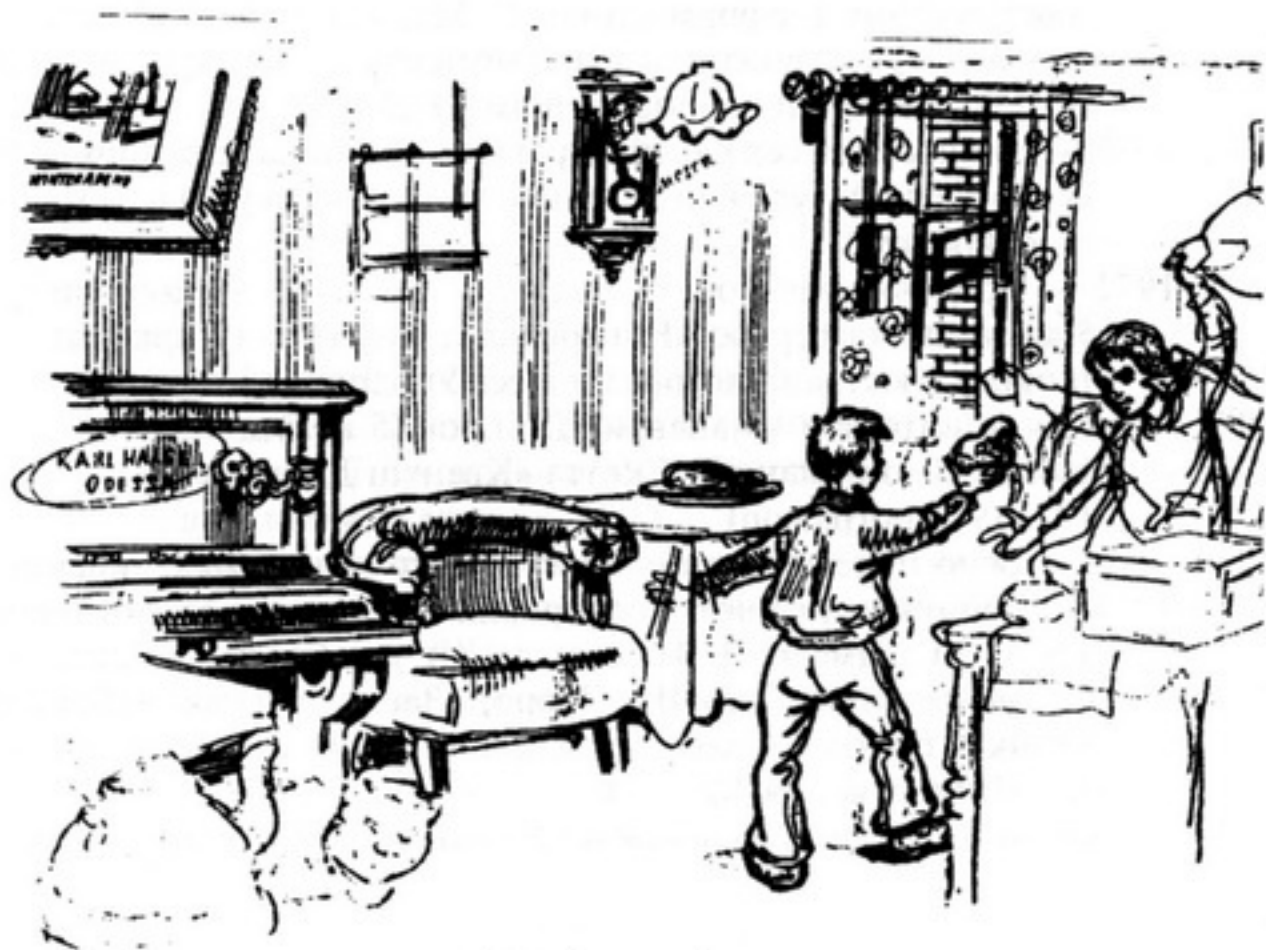
- 1961-1975** — робота над серією ліногравюр, присвяченої Києву часів Великої Вітчизняної війни (задумано близько 100 аркушів; здійснено 24; в ескізах лишилося 35).
- 1963-1974** — роки натхненої роботи в творчій майстерні у Пущі-Водиці, а також у Микільській Пустині, в с. Крижанівка на Одещині. Подорожі лініями оборони колишнього Київського укріпленого району.
- 1963-1975** — робота над серією ліногравюр «Завойовники морів» (виконано 6 аркушів, в ескізах лишилося 5).
- 1965** — триптих-ліногравюра «Їхній шлях».
- 1965-1966** — робота над ілюстраціями та оформленням до новел Дж. Боккаччо «Декамерон» (завершено 6 аркушів, лишилося багато ескізів) та до роману Ш. де Костера «Легенда про Тіля Уленшпігеля і Ламме Гудзака» (2 аркуші та ескізи).
- 1967-1968** — станкові ілюстрації до казок Ш. Перро, Л.Толстого та ін. (10 аркушів).
- 1967** — великоформатна серія ліногравюр «Київ у грізний час» (5 аркушів).
- 1968** — зустріч з письменником А. Кузнецовим — обговорення творчих планів видання в Києві його роману-документа «Бабин яр» з ілюстраціями й оформленням Г. Малакова та майбутньою участю його як художника в однойменному кінофільмі, що мав бути поставлений на кіностудії ім. О. Довженка.
- 1969-1970** — робота над серією ліногравюр «Ленін за кордоном» (6 аркушів), в якій художник сміливо відійшов від усталених штампів та офіціозу.
- 1971-1972** — продовження роботи над серією «Ленін за кордоном» (ще 5 аркушів) та серією «Напередодні Жовтня» (2 аркуші).
- 1971** — станкові ілюстрації до поезій Лесі Українки (2 аркуші).
- 1972** — серія ліногравюр «Маневри «Дніпро» (5 аркушів).
- 1972** — ілюстрації до роману В. Скотта «Квентін Дорвард». - К.: Молодь, 1973 (9 ліногравюр).
- 1974** — присвоєно почесне звання Заслуженого художника України.
- 1974-1979** — робота над серією кольорових ліногравюр за мотивами казок «Три ведмеді» Л. Толстого; «Кіт у чоботях», «Попелюшка», «Червона Шапочка» Ш. Перро; «Заєць та Їжак», «Бременські музики» братів Грімм (Художник — дітям: Комплект листівок. - К.: Мистецтво, 1988).
- 1979, 14 червня** — Георгій Васильович Малаков одійшов у вічність.

СПОГАДИ ПРО Г. В. МАЛАКОВА

Рисування — його покликання

Тепер я єдиний живий свідок раннього дитинства Георгія Васильовича Малакова і саме про цей час я хочу згадати.

Я, його двоюрідна сестра (наші мами, Віра і Женя, були сестрами), старша за Гогу на два з половиною роки. Перші спогади пов'язані з часом, коли Гога тільки став ходити, і його мама Євгенія Костянтинівна Малакова приводила його перед роботою до своєї мами, моєї бабусі, Марії Андріївни, і забирала додому після роботи. Жили ми в будинку № 20

Дитячі пустощі

по Інститутській вулиці, гуляли або на подвір'ї будинку № 22, де був дитячий майданчик, або напроти (колишній інститут шляхетних дівчат, а потім — те місце, куди їздили «чорні ворони»). Гога був «живчиком», дуже веселою, жвавою і пустотливою дитиною, вигадником, що придумував веселі, інколи ризиковані ігри. Я у бабусі була «підручною»: ловила Гогу,

Під час оборони Києва.

коли він утікав, витягала його з кущів або з «малої купи», яку він створював з дітей двох дворів. Це те, що було важко. А гарно було, коли він рисував. Рисувати Гога почав приблизно тоді ж, коли почав ходити. Рисував найчастіше на стільці, на який клав папір або те, що було під рукою. Рисував стоячи, міцно затиснувши олівець в руці.

Збереглися рисунки, зроблені у віці одного року й двох чи трьох місяців; а в рік і вісім місяців була намальована «картина» — Гогочка спить у колисці, а Бурьонушка стоїть над ним. Колиску нарисовано в такому ракурсі, що в ній видно дитину і навіть видно, що це хлопчик. З п'яти років я і з трьох Гога разом ходили з «фребелічкою» — це «дитячий садок» того часу. В групі було 5-6 дітей, Гога був наймолодшим, але найактивнішим у вигадуванні веселого проведення часу, що утруднювало наше інтелегентне виховання. Тої миті, коли впоратися з дітьми, заведеними Гогою,

було важко, вихователька діставала папір і олівець, і Гога починав рисувати. Діти, а інколи й перехожі дорослі оточували Гогу і з величезною цікавістю дивились, як він рисував. А рисував він дуже цікаво. Спершу інколи не можна було зрозуміти, що вийде. Наприклад, слона він починав рисувати з вуха. Потім, практично не відриваючи олівця від паперу, виходив слон. Кіт починався з вусів, інколи якийсь звір починався з ноги чи ока, їжак — з мордочки й голок.

Дещо пізніше почали виникати оповідання з рисунків. Особливо це проявилось, коли народився Діма. У передвоєнний час створювалася величезна кількість рисованих оповідань, причому це супроводжувалося завжди цікавим текстом. Усні оповідання завжди супроводжували прогулянки Гоги з Дімою. А прогулянки були в Лавру, Косий Капонір та інші цікаві місця. Але це вже, напевно, пам'ятає Дмитро Васильович Малаков. У Гоги були дві улюблені книги, які він знав майже напам'ять: «Острів скарбів» Стівенсона та «Дванадцять стільців» і «Золоте теля» Ільфа і Петрова. Любов до піратів та всіх атрибутів піратського існування збереглася на все життя. З дитинства він майстрував самопали, котрі завдавали багато неприємностей його батькам. У помешканні влаштовувались «піратські ігри» із захопленням полонених, пошуком скарбів. І все це відбивалося в рисунках.

Потім була війна, яку ми бачили «із середини». З першого дня війни Гога брав у ній участь. Він детально обстежував перші воронки від бомб, скинутих на Київ у перший день війни. Він боявся бомбардування, але не ховався у бомбосховище, тому що він повинен був бачити «це». На наших очах сталися вибухи і почалася пожежа на Хрещатику - це видно було з нашого балкона... Усе, що Гога побачив тоді, відбито в його гравюрах та рисунках, які можна роздивлятися, як літопис того часу.

*Ніна Анатоліївна Костроміна,
професор, доктор хімічних наук,
Київ*

Юний талант

Моя мама Юлія Костянтинівна і мама Гоги Малакова були рідними сестрами. До війни вони жили зі своїми родинами в різних містах: ми в Одесі, а Гога в Києві. Тому зустрічалися в дитинстві лише двічі.

Одне літо ми провели разом у Богуславі. Ходили на річку Рось прати білизну, ставали на величезні валуни, а течія в тому місці була дуже сильна. Гога був ще зовсім маленький, але теж хотів брати участь у цій роботі. Взяв свою сорочку, бив нею об камінь, полоскав у потоці, весь час серй-

озно примовляючи, як треба робити, щоб сорочка стала чистою. Але не втримав, і сорочка швидко пішла за течією. Тоді він, анітрішки не знітившись, взявся за другу сорочку і почав з того, що мовив: «Треба тепер тримати міцніше, ніж першу». Звичайно, мама йому впіймала сорочку. Але та серйозність та працьовитість, з якими Гога, ще маленький, робив таку буденну справу, запам'яталися мені.

Ще зовсім малим він був дуже здібним до малювання. Знаючи це, я

Перші малюнки

попросила нарисувати мені слона. Гога одразу ж погодився, проте запитав: «Тобі як — передом чи задом?» Для нього не складало ніяких труднощів зобразити того ж слона в будь-якому ракурсі. Він рисував дуже швидко, буквально не відриваючи олівця від паперу.

Іншим разом, вже з Гогою-школярем, ми відпочивали влітку в Немирові, де жила наша тітонька Маруся (рідна сестра наших мам) з чоловіком і сином Юрою. Хлопчики товаришували, хоч були дуже різної вдачі: обое, як показало подальше, вже доросле життя, дуже талановиті, але в різних напрямках діяльності, бо один став художником, другий - вченим.

У 1961 році я зі своєю родиною переїхала до Києва і жили ми неподалік від Гогиної родини. Він вже був відомим художником і, як завжди, дуже доброю, чуйною людиною, гумористом і оптимістом. Щоразу приємно було з ним спілкуватись. Коли він мав матеріальні труднощі, звертався до мене, і я його завжди виручала. На згадку про ті часи в мене збереглася

його гравюра, де він зобразив ніби себе по груди у воді, але з дуже відчутним в поставі й виразі усміхненого обличчя незгасимим оптимізмом, надією на кращі часи. Досконало знаючи весь оперний класичний репертуар, часто наспівуючи арії, любив і ці слова з «Травіати»: «Надію майте!»

*Марія Олександрівна Перебатова,
кандидат медичних наук,
Київ*

Митецькі передбачення Г. Малакова

Наше знайомство з Гогою Малаковим відбулося восени 1936 року в першому класі школи № 79, яка тоді містилася поруч з театром ім. Франка на майдані Спартака. Фасади школи і театру дивилися на невеличкий скверик з гарним фонтаном, ванна котрого завжди містила певну кількість води. За театром були схили, якими можна було дістатися будинку Городецького і вулиці Банківської. На терасах тих схилів часто після уроків відбувалися хлопчачі бойовиська, що називалися тоді «стукалками». Билися, звичайно, учні молодших класів.

Класним керівником у нас була маленька жінка Наталя Федорівна Владимірова. Вона була в міру справедлива, в міру сувора до нас. Років їй було за сорок, обличчя мала червонувато-рожеве, носила вона коротку стрижку, вдягалася вкрай просто. Клас був укомплектований дітьми з сусідніх кварталів. Нам було переважно по вісім років, і само собою виникло розшарування, бо були такі, хто міг читати газету в перевернутому вигляді (хоч і не розуміючи змісту), а були й такі, хто лиш опановував грамоту. Були діти акторів, науковців, військових, робітників, були й діти двірників. Ніхто не протиставляв нас одних одним, формуючи просто громадян нового соціалістичного суспільства. Втім, диференціація йшла стихійно: більш розвинені тяглися так само до більш розвинених, дехто замикався в собі, але антагонізмів це не породжувало. Дехто ще до школи оволодів початками музиціювання, хтось тяжів до малювання, а ще хтось відзначався фізичними здібностями. Так поволі склалися певні спільноти, виокремилися особистості.

Серед перших учнів за успішністю звичайно називали Майю Цидулко і Георгія Малакова, і вони невдовзі стали лідерами класу. Майя була дуже розвиненою дівчинкою, займалась музикою з домашньою вчителькою, але поводитись з усіма однаково, не заносилася. Гога був дуже здібний до наук, вчився на «відмінно», але ж головною його пристрастю вже тоді були олівці й папір. Він рисував усе, що спадало на думку і що вражало

уяву. Рисунки його завжди були точні, а на уроках малювання він незмінно одержував найвище визнання. Гога був розвинений не за віком: відчувалося уже в першому класі, що дошкільне домашнє виховання зробило його майже вундеркіндом. Він багато знав, умів поводитись і з ровесниками, і з дорослими, мова його була правильна й логічна. Він був надзвичайно допитливий, жадібний до знань та легко запам'ятовував усе побачене й почуте. Для свого віку Гога був добре розвинений і фізично: легкий, мускулистий, дуже рухливий, жвавий, моторний, швидкий на рішення. Не пам'ятаю, щоб він відзначався на «стукалках», але його поважали за силу й готовність її виявити. Перший у класі силач і забіяка Мишко Козловський не поспішав міряться з Гогою силами і був з ним спершу ввічливим, а потім і дружнім.

Уже в першому класі думками й мріями Гога був занурений у пригодницьку романтику. Його першими героями стали індіанці Фенімора Купера — готові до героїчних вчинків, захисту слабких, протиборства сильним; вони були сміливі, розумні, проникливі.

Гога дуже любив бувати у Києво-Печерській лаврі, де його увагу привертала корпус № 8 — там містився музей зброї. Інколи роль екскурсовода брав на себе мій покійний батько, з ним ми декілька разів піднімалися на верхню терасу Великої дзвіниці. Хоч ми й мешкали на шостих поверхах, але на дзвіниці перехоплювало подих від висоти й страху. Пізніше ми відвідували й печери.

Восени 1937 року весь наш клас перевели в школу № 86, яка містилася між Лютеранською та Круглоуніверситетською вулицями. Нам стало ближче ходити до школи, особливо для Гоги. Клас поповнився новими учнями. Тоді виникло нове захоплення, завдяки ініціативі Гоги. Не можу з впевненістю стверджувати, чи керував хтось проникненням Гоги у світ літератури, гадаю, що вищого рівня інтелігентні батьки Гоги намагалися щось робити в цьому напрямку, але стихія брала гору. Гога в той час був під сильним впливом сусіда по квартирі, колишнього офіцера царської армії Кармалиги Микити Терентійовича. Той вчив Гогу грати в шахи, часом коментуючи позиції гри по-казарменому брутально, хоч і переконливо. Вважаю, що любов Гоги до точних влучних висловів, приправлених значною мірою дотепним народним гумором, почалася не без впливу цього колоритного сусіда по комунальній квартирі.

Помітний вплив на формування Гоги мав і сусід-підліток Мишко Буряківський, старший за віком і тому вже досвідчений у багатьох хлопчачих проблемах.

Життя сусідів по квартирі давало безліч прикладів для допитливого хлопця, і Гога швидко дорослішав.

Одним із чергових наших захоплень стала Атлантида. У нас вдома ми на півтораметровій прасувальній дошці з дитячих кубиків та іншого дитячого

реквізиту спорудили щось подібне до військового корабля і живили нашу фантазію плаванням у далекі моря, аж поки одного разу не виникла потреба в прасувальній дошці за її прямим призначенням, і нам довелося визнати, що наш дредноут потонув у бою. Ось тоді Гога й заходився проектувати й винаходити. На той час він уже впевнено користувався акварельними фарбами, і на аркуші ватману з'явилися контури материка Атлантиди, що силою нового катаклізму знов опинився вище рівня океану; на цьому материку надзвичайно швидко стала розвиватися цивілізація і, зви-

«Піратські» захоплення

чайно ж, як тепер кажуть, ВПК (військово-промисловий комплекс) та його виробу. Гога на папері створив дуже виразні споруди високих маяків, фортець та злітних смуг.

1937-38 роки ще не відзначалися швидкостями, стелями, відстанями на одній заправці, можливостями всепогоднього та цілодобового використання авіації. Але ж не у Гоги! Дуже добре пам'ятаю акварель, де він зобразив стартові напрямні під кутом 60° і короткокрилі зі скошеними назад крилами сигароподібні літальні апарати. Мене вражали тоді його сміливі проекти, думки про те, що ці апарати мали ракетні двигуни, що вони могли змінювати активну площину крил та застосовувати парашути для приземлення. То було вражаюче, бо набагато випереджало тодішні досягнення передової військово-технічної науки.

Так само вражали освічені, здорові й сильні мешканці Атлантиди,

які, за Гогою, між іншим, могли занурюватися в морські безодні з автономними плавальними апаратами, тощо. Якесь дивне інтуїтивне передбачення у дитячій фантазії, хоч і не без впливу романів Жюль Верна. Якщо вже природа й прихильна до когось, так от уяву Гоги вона явно не обділила своїми щедротами. У мене ще й досі зберігається виготовлений Гогою «Орден Атлантиди», зроблений з круглого держака від ключа, фольги та якоря, знятого з дитячої фуражки-«капітанки».

Згодом у Гоги виникло нове захоплення, в основі якого лежала книга Р. Л. Стівенсона «Острів скарбів». Враженнями від цієї книги Гога «захворів» надовго, чи не на все життя. Прочитане й перечитане надихнуло його вразливу уяву на виникнення власного, ним вигаданого героя Герберта Гейса. Цей сміливий капітан на своєму кораблі ходив по всіх морях, змагався з купецькими та торговими кораблями і завжди перемагав. Він розшукував скарби, рятував потопуючих, робив добро.

Десь у ті ж часи мій батько купив нову книгу «Артиллерия» — товсту, об'ємну й добре ілюстровану. В доступній формі книга розповідала про історію й розвиток артилерії від доби давньої Греції до сучасності. І Гога знов «захворів» — цього разу вже паралельно з «піратською» темою і артилерійською. Почалися пошуки відповідних матеріалів, починаючи від інструментів, ствола та аж до пороха, бо сірники не годилися для цього. Нарешті маленька гарматка, названа Гогою гучно бомбардою, була виготовлена. Перші ж спроби виявилися вражаючими!

На той час нас знов перевели в іншу школу № 78 по вулиці Лютеранській, 25, поруч з акуратним сірим особняком. На сталевих ґратах огорожі того особняка ще й досі мають бути зарубки-подряпини: то Гога випробував міць і можливість іржавого австрійського багнета-ножа, романтично названого ним «клинок бургундської сталі».

Ми, одинадцятирічні, самопочувалися старшими за віком, уже потихеньку спробували й тютюну, отож від моделі гарматки вирішили перейти до ручної стрілецької зброї - самопалів. Перші ж Гогині зразки, зроблені з мідних трубочок і дерев'яних брусочків, його батько, й досі шанований мною, Василь Федорович втопив у дворовому туалеті, які тоді називалися ретирадами. Тоді Гога захопився ідеєю виготовлення суцільного ложа-рукоятки для самопала з грушевої деревини. У пошуках цього матеріалу ми подалися на схили Дніпра, де виявили не тільки груші, але й старовинні цегляні фортифікаційні споруди з похмурими й таємничими отворами амбразур і бійниць. Це також розпалювало нашу уяву, викликало цікавість до споруд старого Києва, і мандрівки тривали.

Те захоплення самопалами мало небажані наслідки. Якось Мишко Козловський приніс до школи самопал і запропонував спробувати його на «ділі». Пішли на двір за школою, поставили як мішень півдويمову дошку, сподіваючись прострелити її наскрізь. Ствол був заряджений, запижений, глядачі - в тому числі й ми з Гогою - завмерли в очікуванні

результату. Мишко прибрав позу заправського дуелянта, підніс сірник до запальника і ... гримнув вибух. Але, попри очікуване, заряд виштовхнув не набій, а ролик від підшипника, яким було «запресовано» протилежний від дула зріз ствола. Відтак сталевий ролик пробив Мишкові м'яку частину вуха, одразу ж пішла кров зі скроні, а за вухом вискочила пухлина розміром з аличу: там засів сталевий ролик. Ми схопили Мишка під руки і потягли до шкільного лікаря. Прибігла його мати, довелось їхати в поліклініку, а поранений Мишко волав: «Не кажіть татові, не кажіть татові!» У нього був суворий батько, і хлопець знав, маючи досвід, що вдома йому дістанеться ще. Але все обійшлося без ускладнень для здоров'я. Потім класний керівник Поліна Миколаївна Ревельська скликала батьківські збори, після чого і у Гоги, і в мене батьки вилучили все, що могло б викликати підозру в причетності до «стрілецької справи». Гога мав серйозніші неприємності, бо, як з'ясувалося, самопал був його, і маму Євгенію Костянтинівну викликали в міліцію. Так скінчилася самопальна епопея.

У п'ятому класі в нас вже існували, можливо, дещо прикрашені першими початками почуття, товариські симпатії між хлопчиками і дівчатками. У Гоги постійної симпатії, пригадується, не було, хоча в дружбі з ним багато дівчаток були явно зацікавлені. Але Гога жив у своєму внутрішньому світі, куди не дуже охоче впускав тих, хто не користувався його прихильністю. Але ще в другому півріччі 4-го класу в нього з'явилася симпатія до милої світловолосої дівчинки з великими сірими очима, яка вчилася у 9 класі і яка просто привітно посміхалась, зустрічаючи на перервах Гогу. Звали її Тамара. До того ж вона жила в старому будинку з романтичною замковою вежею — на розі Інститутської і Банківської. Звичайно, крім чисто хлопчачого обожнювання, там нічого й не було. Вона залишалася для нього чимось на взірць лицарської дами, якою належало захоплюватись і заради якої здійснювати подвиги. Це цілком відповідало тодішнім Гогиним уявленням про життя.

Отож, якщо, завершуючи спогади про Гогу - довоєнного школяра, я ще раз скажу, що він, ставши згодом видатним неповторним митцем, виявляв непересічність ще в шкільні роки, я не скажу нічого нового. Так, він володів природним даром перетворювати свої спостереження в точні графічні образи, що мали надзвичайну виразність. Це відчувалось уже в перших його малюнках. Він ніколи не копіював, а саме створював образи, що відкривали внутрішню сутність зображуваних предметів і явищ, а це дано далеко не кожному. Багатюща уява, дар фантазії, точність відтворення вражень і думок сполучалися у нього з прагненням віддавати перевагу вільним романтичним темам, і це прагнення він проніс через усе своє життя. Є такі одержимі люди - їм потрібно тільки те, що їм близьке! Він, як один з героїв К. Паустовського, страждав від умов реального життя і тому тікав у світ мрії. У Гоги чудово виходило все, за що він брався, але те, що було для нього дійсно сокровенним, виходило неповторно й

чарівно. Втім, це вже не торкається періоду його життя від 1936 по 1941 рік, коли я згадую Гогу - талановитого, розумного, вразливого, наділеного багатою фантазією хлопчика. Незважаючи на суворі закони життя, він не розтратив свій талант, а розвинув його до рівня надзвичайно сильної й високої майстерності.

*Олександр Олександрович Данилюк,
інженер-підполковник у відставці,
Київ*

Витоки творчого методу

Георгія, мого двоюрідного брата (наші мами були рідні сестри), я знав від дня його народження до останнього дня його життя. Був час, коли ми жили в одній кімнаті. Дружили і часто проводили вільний час разом. Говорити про його вільний час можна тільки умовно, оскільки, якщо в нього в руках був олівець або будь-який пристрій, за допомогою якого можна було рисувати, він безперервно щось малював. Якщо ж нічого цього не було, він уважно роздивлявся все те, що бачив. У всьому він знаходив щось цікаве, загадкове і часто смішне. Він бачив це там, де ми проходили повз і нічого не помічали. Його погляд був

поглядом дослідника і творчої людини з величезним почуттям прекрасного і розумінням його законів. Він дуже багато знав, володів чудовою взагалі та особливо зоровою пам'яттю. Після перегляду нового, що йому сподобався, фільму він приходив додому і відтворював у найдрібніших подробицях сцену, яка його вразила. Як він запам'ятовував усі деталі умеблювання, одягу й речей, мені завжди було незрозуміло. В усіх описах і зображеннях природи, людей, різних життєвих сцен, одягу, зброї, техніки, літаків, кораблів, машин він понад усе цінував точність і достеменність. Не зносив умовностей і недбалості при зображенні навіть третьорядних предметів. Будь-який гудзик, коробка від цигарок, гільза від патрона, не кажучи вже про більш принципові речі, повинні були бути зображені аб-

солютно точно лаконічними засобами. Жодної зайвої лінії не повинно було бути. Усе найголовніше в кожній деталі сприймалось миттєво. За роботами Георгія історики й письменники зможуть вивчати давно минулі події. Це можуть бути події як періоду його життя, так і середньовічних сюжетів. Це не тільки моя думка. Її уже давно висловлювали фахівці-мистецтвознавці.

Георгій володів тонким відчуттям композиції та вражаючою фантазією з невичерпним гумором. На запитання, що мені запам'яталось і вражало понад усе, я можу відповісти: яскравий талант, іскрометний гумор, широка ерудиція, скромність та доброта, рівної якій я не знав. Мене завжди захоплювали його роботи, але ще більше сам процес творчості. Слідкувати за рухом грифеля його олівця або пензля було не менш цікаво, аніж дивитися виступ найвидатнішої балерини. Це було диво! Краса ліній і точність відбиття художнього задуму мені здавалися особливо цікавими саме у процесі їх народження.

Георгій рисував дуже швидко і до певної міри загадково. Усе своє життя він вдосконалювався в зображенні чарівних ліній жіночого тіла. Він перебував у довічному творчому пошуку нових витончених форм, поз і композицій. Зображення вроди жіночого тіла було його пристрастю. Загадковість робіт проявлялася в пошуку несподіваних аналогій, композицій та засобів передачі різноманітних комічних сцен та думок. При кожній творчій знахідці, а їх було по декілька на день, він починав заразливо сміятися.

Замолоду Гога розважав своїх друзів, і передусім дівчат, тим, що блискавично рисував щось смішне на тему дня. При цьому часто спочатку ми нічого не могли зрозуміти. Але раптом наприкінці він проводив дві-три завершальні лінії, і одразу ставало зрозумілим, чим він хотів нас розсмішити. Ці рисунки нагадували анекдоти, тобто короткі оповідання з несподіваною дотепною кінцівкою. Так, наприклад, слона він починав зображати з кінчика хвоста, а чарівна жіноча постать на очах перетворювалася на флегматичну голову корови. Часто, здавалося б, на вже закінченому зрозумілому рисунку він проводив кілька ліній, і, наче в руках ілюзіоніста, один сюжет перетворювався на зовсім інший, більш цікавий і комічний.

Ми оточували Гогу щільним кільцем, забуваючи про свої справи, і прохали рисувати й рисувати. Рисунки були найбільш цікавими в процесі їх створення, хоча з не меншим задоволенням ми їх розглядали багато років по тому. Шкода, що чимало рисунків, зроблених тоді, не зберегли.

Пригадується і такий епізод. У Київському художньому інституті готувались до новорічного маскараду. Георгій зробив кілька масок з пап'є-маше. Одна з них зображала обличчя п'яниці, бандита з диявольською посмішкою і золотим зубом. Усіх, хто її вперше бачив, вона страшенно лякала. Враження посилювалося тим, що матеріалом для її виготовлення слугували дрібні клаптики паперу, склеєні довго не просихаючим клеєм. Багатоша-

ровість такого композиту також сприяла тому, що поверхня маски залишалася вологою впродовж кількох тижнів. Вологість поверхневого шару додавала враження поту і напруження мускулів обличчя. Так от, моя сусідка по квартирі одягла цю маску і зайшла до напівтемної ванної кімнати. Для страхання в роті в неї була димуча цигарка, а відблиск жевріючого вогника підсвічував вологі губи й щоки. Отже, нічого не підозрюючи, наш друг, молодий офіцер, учасник війни, щойно прибулий з фронту, заходить до ванної. Звичайно, він злякався, але, як людина хоробра, тут-таки кинувся до нещасної витівниці і почав душити її за горло. Невідомо, чим би все це скінчилося, якби не її несподіваний голосний жіночий вереск та моє втручання. Офіцер вчасно збагнув, що сталося, стримав себе і відпустив жертву.

Не у такій мірі, та я теж лякав подібним способом своїх друзів. Жорстокі були жарти, але чого не трапляється з нами замолоду!

Одну з своїх масок Гога робив у такий спосіб, щоб дати можливість своїм однокурсницям підглянути, що він готує до маскараду. На бал Гога прийшов зовсім в іншій масці, а ту, про яку вже дехто щось знав, віддав мені. Ми з Гогою помінялися костюмами. Я не мав відношення до художньої школи та інституту, бував там надто рідко. І ось ми входимо до зали. Усі присутні були одягнені в найпримхливіше й найнесподіваніше вбрання з різними фантастичними масками. Було цікаво, весело й смішно. Минув деякий час. Раптом до мене підходить одна дівчина і каже: «Гога! Я тебе впізнала, а маску твою знаю вже давно». Почали розмовляти і раптом мої вуха почали чути те, що призначалося не для мене: освідчення в коханні. Мені стало ніяково. Довелося сказати, що я не Гога, але дівчина мені не повірила. Не зрозуміло, чому вона не розібрала, що це інший, не Гогин голос. Сцена почала повертати на таке, що я відчув себе ошуканцем і негідником, який знущається над найбільшим почуттям наївної дівчини. Довелося негайно тікати додому.

Пригадуються й епізоди з дитинства. Гога дуже любив Немирів, де я з батьками жив перед війною. Мені хотілося гуляти або грати, а він весь час малював або ліпив з глини різні фігурки. Щоб я його залишив у спокої, запропонував і мені спробувати рисувати. Каже: «Нічого складного нема. Рисуй, як бачиш!» Як я не намагався, бачив одне, а рука рисувала казна-що. Зрозумів, що талант — це дар Божий і дається він далеко не всім. Змагатися з талантом і намагатися займатись не своєю справою безглуздо, а спілкуватися з талановитою людиною — це щастя.

Велику насолоду одержуєш не тільки від споглядання його творів, але й від залучення до таїнства процесу творчості. Гога вчив мене бачити у всьому, що нас оточує, цікаві несподівані сторони. Спосіб його мислення, вміння в напівзруйнованих будинках, церквах, розбитій військовій техніці бачити історію, життя, думки й мистецтво минулих поколінь справило на мене величезний вплив. Цей юний мій ровесник, хлопчик, мимо-

волі навчив мене ставитись до природи і до людей з більшою увагою, ніж це вдалося зробити моїм шкільним вчителям. Я не можу згадувати про своє дитинство і юність без спогадів про цю чудову, добру, життєлюбну і талановиту людину.

На жаль, у зрілому віці ми спілкувалися рідше, оскільки в нас з'явилися свої сім'ї, діти й сімейні турботи. Проте кожна зустріч, нові Гогині роботи завжди тішили і, головне, зворушливо хвилювали і залишали слід у моєму світогляді. Чим старшим я стаю і чим більше часу минає від дня його смерті, тим більше я розумію, що найдорожче для нас — це таланти. Тільки завдяки їм наше життя стає багатшим і цікавим. Художній почерк Георгія був оригінальним і привабливим. Коли в друці траплялися на очі його нові роботи, не було необхідності читати ім'я автора. Гогину руку ми впізнавали миттєво. Краса ліній, точність у зображенні атрибутів і точність передачі психологічного й душевного стану героїв, дотепні композиції, легка динаміка живих веселих людей, численність символів — інколи в трагікомічному сполученні — завжди нас тішили. Ми багато разів роздивлялися і розгадували, як ребус, зміст зображеного. Прикладом може слугувати гравюра «Двобій», де трагікомізм людського безглуздя — дуелі — показаний в такий спосіб, що один з дуелянтів проглядається поміж ніг суперника, і тут-таки зображено черепаху — символ довголіття.

Не мені, технарєві, оцінювати художні цінності його робіт і, зокрема, екслібрисів. Кожен з них передає в лаконічній витонченій формі з легким гумором вдачу власника екслібриса, його вид діяльності, уподобання і навіть біографію. Зміст кожного екслібриса навіть для мистецтвознавців може залишатися загадкою і об'єктом для фантазії та роздумів. Звичайно, найкраще про зміст екслібриса знали сам художник і власник. Мені приємно, що на моєму екслібрисі я зображений у вигляді Акулкіна, тобто в образі його улюбленого вигаданого героя, саме того, в образі кого він зображав сам себе в різних життєвих ситуаціях або в своїх мріях і фантазіях. Те, що мені було надано честь з'явитися в такому образі, дуже зворушливо, оскільки я це сприймаю, як спосіб передачі нашої духовної близькості та істинно братського ставлення.

Про нашу близькість свідчить і фрагмент немирівського краєвиду — улюбленого місця, де багато часу ми проводили разом. На цьому ж екслібрисі зображено книги, речі, що характеризують мій фах механіка-міцніста, і знак «сигма», тобто «границі міцності». Саме Акулкін роздуває міхи моєї віри в самого себе. Зміст цього екслібриса дуже важко передати словами, бо цією роботою Георгій передав тільки нам обом зрозумілі душевні стани. Для мене цим екслібрисом він у день мого 50-річчя сказав найпоетаємніше, що іншим способом зробити так лаконічно неможливо. Думаю, що аналогічне відчують і власники інших екслібрисів.

Згадав я про Акулкіна, і за ним пригадався важкий воєнний і перший повоєнний час. Свого героя Гога зображав десятки разів на день. У ньому

відбивалося усе життя митця, його думки, мрії, переживання. Якби всі ці начерки збереглися і на них було б проставлено дати їх створення, можна було б повністю відтворити біографію митця і шлях його формування у найдрібніших деталях. На жаль, багато втрачено. Багато знищувалося самим автором або з огляду на нібито незначущість, або через небажання давати пояснення неукам, невігласам, що працювали в не дуже популярних відомствах.

Минуло багато років з дня смерті Георгія Малакова.

Здавалося б, час мав би притупити гостроту втрати, але це не так. Мені постійно його не вистачає. Зараз важкий для всіх нас час. Не маю сумніву, що в спілкуванні з Гогою мої труднощі стали б легшими. У них я зміг би побачити багато нових сторін: смішних, веселих, оптимістичних. Адже, завдяки Георгію, страшні воєнні роки стали незабутніми і — як це не парадоксально — щасливими. На завершення хочу ще раз сказати, що спілкування з великим талантом — це щастя. Я вдячний долі за те, що це щастя я відчув на собі.

Георгій Миколайович Третьяченко,

*доктор технічних наук, професор,
лауреат Державних премій СРСР та України,
Київ*

Самобутня манера митця

Мій рідний брат Георгій, для нас — Гога, був старший за мене майже на десять років. Пам'ятаю себе поруч з Гогою від дуже раннього віку і все життя. Як зараз, бачу літній день, ми йдемо у київських Липках Банківською вулицею. Гога переповідає пригоди ведмежати Вінні-Пу (тоді так писали) і, тримаючи мене за руку та лукаво всміхаючись, непомітно закручує з моїх же трьох пальців відому комбінацію. А я, малий мораліст, обурююсь і пручаюсь.

Наші прогулянки, а згодом походи й подорожі, тривали теж усе життя: спершу по Києву, потім по Київщині, Житомирщині, Вінничині, а в останні роки — Одещина, Чернігівщина, Галичина, Волинь, Литва. Історія, старовина, музеї, архітектура замків, фортець, палаців, храмів. Краса природи. Люди, зустрічі. Друзі у Гоги були скрізь. З ним всюди й завжди було цікаво, і все — з вигадкою, до дрібниць. Ось поснідали вівсяною кашею, виходимо з дому, і Гога починає потихеньку, не припиняючи розмови, відтискати мене з тротуару на бруківку. На моє здивування кидає: «Оце ж поїли кінської їжі, тепер на бруківку тягне, як коня».

Коней, як і взагалі усяку живність, любив дуже. В дитинстві, в кому-

Гога і Діма в липні 1941 року

нальній квартирі на п'ятому поверсі на Круглоуніверситетській вулиці годі було й мріяти про kota чи собаку. Уже дорослим Гога таки мав і kota на ймення Котик, і ласкавого й приязного собаку на ймення Дружок, і їжачка, хом'ячка, папуг, рибок — це вже для доці Леночки. Але ж грався й сам, бо, може, дитинство перервала війна, і було вже не до іграшок, та, радше, така вже була вдача. Охоче грався Гога зі мною і в бої подушками, і вигадував різні ігри, а коли я моделював автомобілі та катери, Гога купував для них двигуни. Зрештою, й сам робив катери і з хлопчачим хвилюванням запускав їх на ставках, річках, на морі - на родинному відпочинку. Вже мав був радіокеруючі прилади та не встиг змонтувати. Ми стріляли з саморобних гарматок, запускали моделі ракет, планерів, — до речі, обоє вже дорослі. Гога кохався у розкоші плавання на власному гумовому човні, його натура вимагала дії, спостереження в дії безлічі речей — справжніх (від паровоза до танка) та іграшкових. І то тривало усе життя. А з часів війни залишилася любов до військової техніки, до зброї. Він досконало знав усе це і міг безпомилково встановити за найменшими деталями тип будь-якого літака, танка, гармати, автомобіля, маючи надзвичайно розвинену і весь час треновану, міцну й від природи, зорову пам'ять. Збирав літературу не тільки з мистецтва, але й з військової справи. Був свідком бойових дій у 1941 та 1943 роках у Києві та під Києвом. Потім багато малював бити військову техніку, вивчав її на трофейній виставці у Пушкінсь-

кому парку. Звичайно ж, брав і мене з собою. Так само знався Гога на рослинному й тваринному світах, не перестаючи дивуватись з нескінченної мудрості природи. Його тішила кожна квітка, листячко, мурашка чи сонечко з чорними цяточками на червоній спинці.

Ну, і, звичайно, усі враження лягали на папір. Рисував постійно, за будь-яких обставин. Це було найулюбленишим, природним захопленням.

Ось він на розі Гоголівської і Павлівської купує у кіоску кухоль пива і пачку «Казбека» (віддавав перевагу саме цьому сортові цигарок). Поки дають здачу, вже смакується пиво, і одночасно на коробці цигарок відомого дизайну Лансере з'являються з-під Гогиного олівця нові деталі: по схилу знаменитої гори збігають звитяжні горці, а за плечима вершника уже стирчить гвинтівка.

Гогу усе цікавило, ніщо не проходило повз його пильний погляд. Йдучи вулицею, він звертав увагу на гарної архітектури будинок, називав час його спорудження, а то й автора, милувався красою стовбурів дерев, інколи вбачаючи в розгалуженому вітті жіночі стегна або щось казкове. Його цікавило нове авто, людські обличчя, а перед усім — вродливі жінки. Гога добре знався на жіночій вроді, не залишав поза увагою жодної баченої гарної жінки, дівчини — запам'ятовував і дуже часто рисував потім вдома за спогадами, а зорова пам'ять у нього була надзвичайно міцна не тільки на військові справи. Знаючи жіночу долю воєнної і повоєнної доби, сильно вболівав за самотніх дівчат, казав, що як міг би, одружився б з жалощів з усіма, хто одинока. І водночас страждав від прикροї несумісності вроди, вдачі та інтелекту - на жаль, надто частої несумісності.

Якщо б зробити математичні підрахунки Гогиних малюнків за сюжетами і тематикою, то, певно, все ж літаки та зброя з танками займуть чільне місце, а вже потім - дівчата. Так, він дуже вмів рисувати секс, але ж робив це не тільки із знанням, але й вишукано артистично, ніколи не вдаючись до натуралізму чи порнографії. Взагалі, вульгарність будь в чому йому не була властива, він був естетом, митцем.

Гога кохався у спілкуванні з друзями, двері його майстерень в Пущі-Водиці (називав те місце Мизою), а потім на Дашавській завжди були відчинені для всіх. Можливість знайти насолоду в бесіді дуже цінував - це теж збуджувало думку, надавало снаги, натхнення. Був вельми товариський, приязний та відвертий, радо допомагав усім, хто просив. Будь-що. Охоче співав героїчні пісні, арії з опер та оперет. Було кілька особливо улюблених вокальних творів, які він виконував на найвищому шаблі гарного настрою та доброго частування, наприклад, «Шотландська застольна». Яюсь із Львом Призантом поїхали вони у справах із Седнівського будинку творчості до Чернігова. Не зчулися, як засутеніло, аж гульк - пішов останній рейсовий автобус. Рушили пішки вулицями, а потім траєю, сподіваючись на попутне авто. Та отак і прийшли вже на світанку до Седнева, проспівавши усі ті двадцять кілометрів. Співали навіть «Во Фран-

... Там було... чия територія?

В окупованому Києві

цію два гренадера из русского плена брели...» — найпотужніше з Гогиного репертуару.

У тому ж таки Седневі через багато років довелося чути місцеву легенду про будинок творчості: мовляв, був один художник-дивак, що опівночі міг здертися пожежною драбиною на самісінький дах і там стріляти з власної гармати... Ясна річ, йшлося про Гогу і його знамениту саморобну гарматку, вже як легенду з якогось середньовічного замку, де опівночі виходять з портретів предки і блукають темними залами...

Одне з Гогиних уподобань — література. Читати він почав ще до школи і тоді ж вже макетував саморобні книжечки. Читав дуже багато, добре пам'ятав прочитане, любив вчасно цитувати. Прокинувшись вранці і одразу ж лагідно всміхнувшись, мовив, за Лесею Українкою: «Привиддя лихі мені душу тіснили...»

Не просто дуже любив людей, а й любив місця, де людей багато, — базари, вокзали, пляж, цирк, свята, паради. Працював сам завзято, терпляче, із захопленням та натхненням, і дуже поважав кваліфіковану працю інших. Міг спілкуватися будь з ким, але перевагу надавав людям простим, щирим, відвертим. Любив українську мову, звичаї, село, куди інколи втікав і взимку, любив і літню спеку, й надвечір'я край тихого замріяного ставка з лататтям, та пахощами зілля й кумканням жаб.

Він бував у багатьох країнах Західної Європи, але до щему в серці любив рідний Київ, а ще Немирів, Седнів, Одесу, Львів. Там залишив частку серця свого. Так, був патріотом, але не сприймав пануючої ідеології, не був у партії: його нудило від агітки і бруду політики.

Пам'ятаю, якось влітку Гога взяв мене, як то часто бувало, «на етюди» до Лаври - одне з його улюблених місць у Києві. Перестрибуючи через вибиті гранітні сходи, ми піднялися на останній поверх зруйнованої лаврської друкарні, а там, у колишньому залі музею, а тоді - просто неба серед куп битої цегли й бур'янів стояли величезні білі гіпсові чоботи. Усміхнувшись моему здивованому погляду, Гога змовницьки проказав: «Це все, що залишилося від Сталіна!» З самої інтонації я зрозумів, що того не можна переповідати нікому: це був 1947 рік!

Гога не був таким уявним «схематичним» художником, який просто любить чи вміє малювати, вчиться для цього, а потім малює для виставок та на продаж. Він дуже багато і радо рисував не для вишколу чи на замовлення, а для себе й від себе. Було лише дві адресні теми в його творчості. Перша виникла на початку літа 1942 року, коли на віконній рамі теперішньої Української академії мистецтв з'явився кумедний круглоголовий лисий профіль з круглим носом і широченною посмішкою, і автор — а це був Гога — мовив: «Ось Акулкін!» Новий, винайдений Гогою тип став розважати своїми дивними пригодами й походеньками передусім Катрусю Кричевську — співученицю по «гуртку» малювання, яким керував доцент Іван Федорович Хворостецький, та водночас співробітницю по виробничо-художнім майстерням. Останні с'як-так рятували мистецьку юнь окупованого Києва від вивезення до Німеччини. Пригоди Акулкіна зображалися вже й цілими книжечками з текстом й ілюстраціями. Так, мистецтво книги Гога любив змалку і добре на цьому розумівся. Та дружба з Катрусєю тривала надто недовго — трохи більше року; але образ Акулкіна, осяяний для Гоги назавжди незабутньою Катрусєю, супроводжував брата і нас все життя. Акулкін-двійник, Акулкін-друг і приятель був усюди з Гогою.

Другою адресною темою, менш відомою, стала Великоведмедія — вигадана країна іграшкових, але «живих» ведмедів, створена Гогиною уявою під враженням мого іграшкового ведмежати. Ця тема (а це теж — кілька сот рисунків) не полишала Гогу двадцять років, а самі сюжети, перегукуючись з сучасними політичними подіями, зображалися теж виключно для автора цих рядків: зрозумілі, перед усім, нам обом — як графічне відбиття уподобань, розмов, думок, подій, спілкування. Звичайно ж, все це у значній мірі було дотепно, вигадливо й смішно.

Взагалі, усе серйозне, справді вагоме, Гога подавав завжди легко й невимушено, знаючи при цьому справжню ціну події. Так, тяжко далася йому, переросткові, довоєнному відмінникові, сувора, голодна й холодна художня школа першої лютої, ще воєнної зими, і Гога нагородив себе саморобною медаллю «Учаснику зимової кампанії» із зображенням палі-

три, пензлів, пічки-буржуйки та з Шевченковим гаслом: «Учітеся, брати мої...»

Коли вже Гога вчився на графічному факультеті Київського художнього інституту, нашими гостями бували його друзі й однокурсники: Саша Губарев, Юра Алексєєв, Лев Призонт, Гриша Гавриленко, Юра Мохор, Юра Якутович ... У ті роки й мені часто, тепер можу сказати, щастило бувати в інституті, позувати, читати, ставити платівки на примітивний програвач з картонною трубою і бігати в «гастроном» на Львівську площу за немудрящою студентською вечерею — дешевими рибними консервами та хлібом. Добре пам'ятаю той дух творчості й натхнення.

А у 1959 році Гога приніс нам перший свій естамп, зроблений вже на великому верстаті, з гордим розгонистим автографом на згадку. Це був «Куточок в портовому барі. Анверс». Відтоді естамп став провідною технікою в творчості Георгія, і впродовж майже двадцяти подальших років він робив оті великоформатні аркуші, ілюстрації, екслібриси, що стали тепер колекцією Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. Якось, відповідаючи на запитання, чому, власне, він, Георгій, полишив акварель, якою, до речі, володів вельми досконало, зазначив, що естамп вважає демократичним, бо може тиражувати й дарувати свої твори незалежно від видавництва - сам. Так він і робив, не відмовляв ніколи й нікому. А що вже твори його дійсно відзначаються не тільки майстерністю композиції, рисунку чи точністю деталей, але й якоюсь особливою теплою, добротою й лагідністю, так то вже просто, дуже просто — відбиття його, нашого Гоги, особистої вдачі.

Одного разу мама побачила досить, на її думку, фривольний сюжет, що призначався, ясна річ, не для офіційних виставок, і зауважила синові, мовляв, за це можуть вигнати зі Спілки художників, на що Гога із посмішкою мовив: «Але ж як зроблено!» Певно, це був єдиний випадок, коли Гога сам собі давав оцінку, хоч і реальну. Але збіг час, тепер можна роздивитись уже все, ним зроблене: так, це рука Георгія Малакова — її не можна сплутати ні з ким. Так робив тільки він — Гога.

*Дмитро Васильович Малаков,
молодший брат художника,
заступник директора з наукової роботи Музею історії м. Києва*

Воєнна юність

Навесні 1942 художня середня школа була зачинена, німці забирали молодь на працю в Німеччину. Мій батько дізнався, що при художньому інституті, який німці забрали під Біржу праці, було організовано щось подібне до мініатюрної художньої школи. Учнів було обмаль, один вчи-

тель, художник Хворостецький, і то наука була лише зранку, а потім учні мусили працювати.

Я пам'ятаю, як я пішла з батьком в художній інститут. Зайшли ззаду з лівого боку в одну чи дві кімнати, які не були забрані німцями. Мене прийняли. До цієї малої групи належали: Муся Головка, Юрко Повстенко, Іра Бонкіна і я, Катруся Кричевська. Трохи пізніше до нас долучився ще і Гога (Георгій) Малаков. Він був наймолодший серед нас. Невисокого зросту, чорнявий з веселими темними очима і готовою усмішкою. Хворостецький водив нас по задвірках художнього інституту, де ми малювали паркан з якимсь старим, поржавілим залізом, з далями Подолу, або якийсь сарайчик з брудними вікнами. Хворостецький був добрим учителем, з'ясував усе спокійно і ясно.

Знайомство з Катрусею Кричевською

Гога, як ми зразу помітили, мав надзвичайне почуття гумору - любив імітувати Хворостецького, говорив його улюблений вираз: «Охрою і чорною костією!»

Якось нам, учням, добули дозвіл на «обід» в їдальні біржі. Обідом ту бурду, яку нам давали, назвати не можна. Якась вода тепла з якимись шматочками, що плавали там, але це не було ані м'ясо, ані навіть картопля. Але ... ми всі завжди були голодні і з'їдали те моментально. Після такої «розкоші» ми йшли в ательє, де нас чекали «шевченки». Маленькі погруддя Шевченка готувались в майстерні скульптора Клімова (масова продукція), і наше завдання було чистити шви і робити «шевченків» гарними і чистими. З Клімовим працювала жінка, яку Гога зразу ж прозвав Бегемотихою, і я ж досі ніяк не можу її уявити, лише з такою кличкою. Гога нас розважав різними оповіданнями, часто на пам'ять цитував сторінки з «12 стульев» Ільфа і Петрова або «Золотой теленок» тих же авторів. Ми реготали і часто, коли Бегемотиха нас застукувала за такими веселощами — гримала на нас, а на Гогу особливо. Але з Гоги випирив гумор і «joie de vivre» (радість життя), як французи кажуть, і Гога не затихав надовго.

У 14 років Гога був космополітом, тобто людиною Всесвіту. Мене дивувало його знання світової літератури, історії. Знання костюмів до найменших дрібниць! Широта його поглядів в такому віці! Окрім цього, його талант як художника, уміння рисувати було феноменальне. Ми часто просили його рисувати чоловіка в тій чи іншій позі, починаючи з великого пальця правої ноги! І Гога рисував так, як ми йому замовляли, — і про-

Робота в художніх майстернях

порції, поза, вираз обличчя були правильні, рисунок був з гумором, особливо коли ми замовляли шарж на когось.

У Гоги була надзвичайно розвинута фантазія, часто його оповідання виходили не лише словами, а й олівцем одночасно. Так «народився» один з наших улюблених персонажів — Акулкін.

Гога створював ціле життя та пригоди Акулкіна, його родини, приятелів. Часто Гога робив маленькі книжки — пригоди Акулкіна. Сам їх оформлював, склеював. Це було зроблено зі смаком. Що мені подобалось у Гоги, у нього не було міщанства.

Муся Головка жила недалеко від художнього інституту. Гога і я теж жили поряд, і ми часто ходили до Мусі. У них був садок з фруктовими деревами, старий будинок з роялем і виглядом з вікон на Поділ і дніпровські далі. Гога зробив навіть карикатуру з нас трьох в Мусиному садку. Довго наша наука і праця в художньому інституті не продовжувалась, треба було шукати інші «зачіпки», щоб не вислали нас на роботу в Німеччину.

Я пам'ятаю, що нас, молодь, допустили до великої виставки київських художників, і ми навіть одержали нагороди. Гогині карикатури і шаржі

викликали захоплення не лише у глядачів, але й у професійних художників.

У вересні 1943 року я виїхала з батьками на Захід — Чехословаччина, Австрія, Німеччина, а вже після війни за океан, до США.

В 50-тих роках почалася нечаста переписка з Гогою. Через знайомих в Празі я навіть одержувала трохи Гогиних робіт, ілюстрації книжок тощо, було видно, як Гога «змужнів» — це вже були серйозні речі, та Акулкін і далі існував. Я бачила в роботах Гоги: те, що він робив від душі, було широке, з великим діапазоном, сміливе; те, що було «заставлене зверху», примушене — було добре, грамотно зроблене, але... це не був той Гога, повний хлопчачого ентузіазму, гумору — відчувалося, що зв'язані руки.

У листах нічого не можна було прочитати: такий був час — він не міг писати вільно все... Мої батьки і я часто казали: «Який талант, як жаль, що не може Гога його розкрити з усією широтою своєї цікавої, непересічної натури».

Гога пішов з цього світу дуже рано, але такі люди як він залишають великий слід не лише своїм мистецтвом, але і своїм «Я». Пам'ятаю Гогу ще хлопчиком, веселим, оптимістичним, який своїм гумором скрашував темні дні військового лихоліття. Таким хай він залишиться в моїй пам'яті назавжди.

*Катерина Кричевська-Росандич,
художниця,
Маунтен-В'ю, Каліфорнія, США.*

Співпраця з видавництвом «Веселка»

Це було наприкінці 1943 року. Щойно, 6 листопада, наші визволили Київ. І незабаром, вперше після дворічної перерви, після отих смертельних окупаційних канікул, відкрилися у Києві школи.

Одинадцята школа на Підвальній (у старому гімназійному будинку, де колись вчився Максим Рильський). Шостий клас. За партою позад мене сидить хлопець з блискучими, як стиглі вишні, очима і з характерним широким підніссям — Гога Малаков. Я обернувся до нього і дивлюсь, як він малює у саморобному зошиті літаки, танки, гармати та іншу військову техніку. Це виходить у нього так точно, так здорово, що хлопці, які зазирають і ззаду, через його плече, і збоку, з сусідніх парт, раз у раз вигукують захоплено: «Ух ти!»

Несподівано лунає постріл — і зі стелі сиплеться штукатурка. Це знову хтось з учнів кинув бойовий патрон у розпечену «буржуйку», що стоїть між партами біля стіни. Залізна «буржуйка» вся у дірках мов решето.

— Ви таки хочете мене вбити, шмарогузи! — докірливо схиляє голову набік наш вчитель Михайло Іванович Борне, перериваючи розповідь про образи Євгенія Онегіна та Тетяни Ларіної.

— Не дрейф, дядя Міша! Ми ж кидаємо так, щоб влучало у стелю! — весело відгукується той, що «стрельнув».

Ще місяць тому цей інтелігентний дідок з екзотичною мушкетерською борідкою стояв на Євбазі біля кінотеатру і вигукував разом з нинішніми своїми учнями: «Єсть сигарети «Левенте»!.. Єсть сигарети «Гунія», «Гонвед», «Симфонія»!.. Пара - три!.. Пара - п'ять!..» Він був тоді просто «дядя Міша», базарний кореш, який теж рятувався від голоду нехитрою «комерцією», торгуючи цигарками вроздріб... Отже, про дисципліну в класі — годі й думати! І Гога спокійно малює на уроках літаки й танки, а також нескінченні пригоди веселого круглоногого Акулкіна, які викликали у нас особливе захоплення.

Так триває понад два місяці...

А наприкінці зими Гога перейшов до художньої школи. І наше знайомство перервалося. Хоч жили ми з ним в одному місті, так склалося, що я не бачив його понад десять років. Не перетиналися наші шляхи.

Я вже закінчив університет і працював у журналі «Барвінок», що містився тоді на тій же Підвальній вулиці, у старовинному двоповерховому особняку, де до війни було німецьке консульство, після війни — Спілка письменників.

В середній школі №11

менників, а у п'ятдесяті роки видавництво «Молодь» та журнали «Барвінок» та «Піонерія».

І от сиджу я у редакції біля відчиненого вікна першого поверху. І раптом у вікні з'являється знайоме усмінене обличчя з блискучими вишневими очима і характерним широким підніссям. Очі здивовано глянули на мене і враз заіскрилися веселими бісиками:

— О! Це ти?! Тут працюєш?! Ну, безумство!.. А я у «Молодь», до Ліпатова!

Ростислав Федорович Ліпатов був головним художником «Молоді».

— Ходімо, безумство, затабачимо, «заказбечимо»! — Гога витяг з кишені коробку цигарок «Казбек». Він усе життя палив майже виключно «Казбек» (чи не тому, що йому подобався малюнок на коробці, він не раз про це говорив).

Так у 1955 році відновилося наше знайомство.

Наступного року я вже працював редактором у видавництві «Молодь». І почав свою діяльність з роботи над новим виданням знаного ще з дитинства фантастичного роману Володимира Владка «Аргонавти Всесвіту». Малюнки до книжки робив Гога Малаков.

А восени 1956 року організувалося (власне відновилося) видавництво «Дитвидав», яке стало потім «Веселкою». І почалася багаторічна творча співдружність та й просто людська приязнь, симпатія редакції літератури для молодших школярів, якою я завідував, і художника Георгія Малакова, Гоги, як ніжно називали його усі. Працівники редакції Ірина Маценко, Зоя Туранська, Світлана Галич завжди, як то кажуть, розквітали, коли він з'являвся. «О! Гога прийшов! Гога прийшов!» — радісно вигукували дівчата. У нашій редакції завжди панувала тепла дружня атмосфера гумору, жартів, сміху. І це імпонувало йому. «Ну, безумство! Цінні люди!» — раз у раз скрикував він, весело регочучи. Навіть якщо він у цей час ілюстрував книжку в іншій редакції, прийшовши у видавництво, він обов'язково заходив до нас. Та все-таки, мабуть, найбільше книжок у ті роки він ілюстрував саме для нас, для молодших школярів: «Ніч Амстердама» Богдана Чалого, «Будьмо друзями, Джон!» Петра Ребра, «Два хлопчики Сміти» Грицька Бойка...

А коли я написав повість «Пригоди Робінзона Кукурузо», він проілюстрував її для публікації у журналі «Піонерія» (з продовженням у кількох номерах), для першого видання і для другого, переробленого. А коли згодом за мотивами повісті написалася ще й п'єса «Робінзон Кукурузо», то Київський театр імені Івана Франка для афіші взяв Гогину обкладинку першого видання.

Тоді ми досить часто зустрічалися, він бував на іменинах у мене, я - у нього. І кілька разів ми всією редакцією їздили до нього на Мизу (так він називав свою майстерню у Пущі-Водиці): То були радісні, веселі, незабутні зустрічі.

На жаль, я не можу похвалитися близькою дружбою з ним. На жаль!.. У кожного з нас було своє коло близьких друзів. Так уже складаються людські долі, людські стосунки - спонтанно і навіть незалежно від власної волі... Проте, були дні, коли ми спілкувалися з ним тільки удвох, і тоді викресувалася іскра взаємодовіри й відвертості. Він розказував мені про своє потаємне, я йому — про своє... Але це не для оприлюднення, це назавжди лишиться у тому часі і просторі, коли ми були удвох.

Остання така пам'ятна зустріч відбулася незадовго до його хвороби.

Він був у мене в гостях. Чогось згадалася війна, окупація. Обом було що згадувати: і він, і я пережили окупацію в Києві.

— А знаєш, я ж зустрів перший день війни зовсім близько від твого будинку, тут, поряд, — раптом сказав він. — І відтоді ні разу у тій квартирі не був...

— Слухай! — підхопився я. — Так ходімо туди! Просто зараз! Ходімо!

— Ти що?! Там зараз живуть зовсім чужі люди!

— Ну й що?! Я певен, вони все зрозуміють. Ходімо! — після дружніх посиденьок мене іноді охоплювала несподівана рішучість.

Він спершу відмовлявся, але я так напосідав, що він врешті погодився.

Ми спустилися з вулиці Карла Лібкнехта (тепер вона Шовковична) до високого старого будинку на Круглоуніверситетській. Піднялися, не пам'ятаю вже, на який поверх і підійшли до дверей.

Гога сором'язливо тримався позаду — його делікатність явно протестувала проти мого зухвальства.

Я подзвонив.

— Ну зараз нас... — Гога недошепотів. Без запитання «Хто там?» двері розчинилися (які ж тоді були ще безтурботні довірливі часи), і на порозі з'явилася старенька.

— Пробачте... — якомога лагідніше почав я. І (о щастя!) упізнав її, а вона упізнала мене. Це була бабуся, з якою я часто їздив у «маршрутці» (тоді ще ходило по Круглоуніверситетській до Бесарабки маршрутне таксі).

— О! Що таке? — здивовано звела вона брови.

І я вже сміливо розтлумачив їй «наше уклінне прохання - подивитися на кімнату, в якій жив до війни відомий митець, заслужений художник України Георгій Малаков (от він перед вами)».

— Одним тільки оком глянемо і одразу ж підемо! Будь ласка! Вибачте! Прошу!

— Ну, ходіте! — сказала вона.

І ми зайшли у довгий напівтемний коридор старої комунальної квартири, по стінах якого були розвішені ночви, балії, велосипеди і ще якісь таємничі предмети.

— Стривайте, я тільки зніму каструлю, щоб не пригоріла! — І ми увійшли з нею на закіптявілу кухню з багатьма столиками і плитками. Вона

зняла каструлю з вогню і вже тоді повела нас до кімнати... Ми підійшли до вікна, яке Гога увічнив у ліногравюрі «22 червня 1941 року» і хвилинку постояли. Очі Гоги зволожилися...

Коли ми вийшли, Гога розчулено мовив:

— Ну, безумство! Яка цінна людина! Пустила! Ну!

А потім ми пішли до сусіднього старовинного будинку, який начебто збудував граф Сумароков-Ельстон (Гога навіть показав мені його герб на будинку, Гога страшенно любив геральдику). Ми довго стояли на величезному балконі-веранді. Він дивився униз на подвір'я, де бігало колись перерване війною його дитинство, і мовчав... Мені вистачило розуму помовчати теж.

Усе це відбувалося вдень. І ми не розлучалися до пізнього вечора. І обійшли багато пам'ятних для нього і для мене місць.

— Я б сам ніколи, ніколи не пішов би туди, у квартиру... — сказав він мені тоді. І теплота, з якою він це сказав, досі гріє моє серце...

Він був яскраво талановитою людиною. Не всіх талановитих Бог так обдаровує. У нього було особливе митецьке око. Він любив подробиці і деталі. І вмів об'єднувати їх у гармонію. Він був, я б сказав, митець-антиквар. Він кохався у старовині (середньовічні лицарські сюжети, піратська серія, «Декамерон» Боккаччо, «Квентін Дорвард» Вальтера Скотта, «Роберт Брюс — король шотландський» Лесі Українки, «Легенда про Тіля Уленшпігеля...» Шарля де Костера...). Він тонко розумів вічність прекрасного. І тому його мистецтво не підвладне часу!

А потім він тяжко захворів. У лікарні я бачив його двічі. Перший раз я прийшов його провідати. Намагався, як міг, розрадити, але в мене це не дуже виходило... Мені здалося, що він дивився на мене співчутливо.

Через кілька днів я прийшов провідати у тій же лікарні вчених свого двоюрідного брата, який, до речі, теж колись учився в шостому класі одинадцятої школи разом з Гогою і зі мною. Коли ми з братом вийшли у двір лікарні, то побачили Гого. Він стояв на краю гори і дивився у бінокль на художній інститут... Це була наша остання зустріч.

На кладовищі над Гогиною могилою його молодший брат Діма (Амід, як ніжно називав його Гога) зробив прощальний салют з двох маленьких саморобних Гогиних гарматок, які салютували колись у середньовічних замках. Гога дуже любив ці гарматки, і седнівські ночі не раз осявалися спалахами гогиних салютів.

На стінах моїх висять численні його ліногравюри з дарчими написами. І книжки з його ілюстраціями стоять на полицях.

Гога завжди зі мною.

Кажучи його словами, цінна він був людина!

*Всеволод Зіновійович Нестайко,
письменник, Київ*

В художній школі

Після визволення Києва від німецьких військ восени 1943 року, як не важко було налагодити життя у холодному і голодному місті, школи одразу розпочали навчання дітей. Трохи пізніше відновилися заняття і в Київській художній середній школі ім. Т. Г. Шевченка, що була побудована ще до війни у гарному історичному куточку Києва, біля Андріївської церкви, і де нині розташований історичний музей.

Війна ще продовжувалась, школа не опалювалася, не дуже ситі учні та вчителі взимку сиділи в класах у пальтах, а в залізних грубах горіли принесені учнями дрова.

Тут, у художній школі, у 1944 році відбулася моя зустріч з Георгієм Малаковим, з Гогою, як він назвався при знайомстві. Тоді нам, учням 6-го класу було вже по 15-16 років, і це сталося тому, що два роки, прожиті в окупованому ворогом місті, ні про яке навчання не могло бути й мови.

Георгій, як він мені розповів, працював тоді робітником у художній майстерні, що знаходилась у приміщенні художнього інституту, перетвореного німцями на біржу праці, а я — учнем у художній майстерні, розташованій біля «Євбазу» (цю назву пам'ятають кияни старшого покоління) — нинішній площі Перемоги, у старому будинку, що стоїть ще й досі на розі бульвара Т. Шевченка та вулиці Саксаганського. Ця робота давала мізерні гроші, картки на хліб, невідомо з якими домішками, і якусь гарантію від вивезення молодих людей на примусову працю до Німеччини.

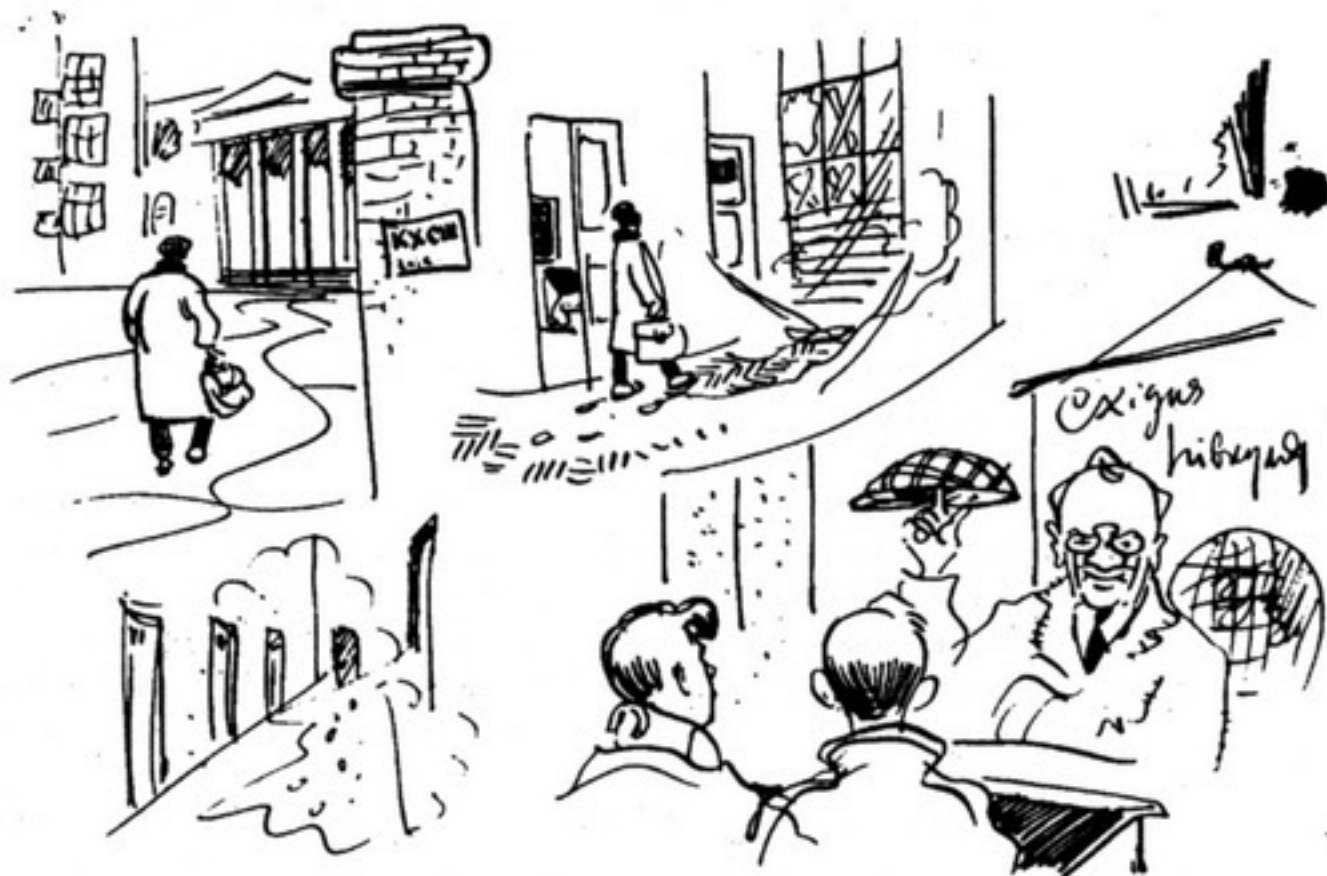
Подружилися з Георгієм ми одразу, і ці дружні стосунки продовжувались усе життя. Нашому швидкому зближенню посприяло те, що ми жили дуже близько один від одного, а тому і в школу, і додому ходили разом, а в класі сиділи за однією партою. Само собою сталося, що почали заходити один до одного додому. Батько Георгія Василь Федорович і мати Євгенія Костянтинівна прийняли мене, товариша їхнього сина, дуже тепло і приязно, якимось по-сімейному, і я одразу ж познайомився і з молодшим братом Георгія Дмитром, і з тіткою Вірою Костянтинівною, її чоловіком Анатолієм Григоровичем, Ніною і з двоюрідним братом Юрою. Відносини в сім'ї Георгія були люблячими, доброзичливими, і це, звичайно, позначилося на формуванні його характеру — доброго, чесного, правдивого. На цьому я наголошую тому, що дещо з життя цієї родини відбувалося на моїх очах, і виходило так, що батьки Георгія виховували не тільки свого сина, а й товариша сина. Про це я завжди згадую з почуттям вдячності.

У школі найбільшою повагою користувався наш завуч і викладач історії та географії Іван Петрович Паславський, до якого учні ставились з якоюсь душевною шаную, що межувала, мабуть, з любов'ю. Це не тільки

моя думка, те саме мені казали й товариші, коли вже давно закінчили школу. Авторитет у нього був справжній і серед учнів, і серед вчителів. Він не був строгим, але коли йому доводилось виносити учневі догану або виставляти погану оцінку, то й сам учень, і всі товариші розуміли справедливість цих дій. Мені ніколи не доводилося чути від учнів негативних висловів щодо нашого Івана Петровича. Він любив і пожартувати на уроці і, наприклад, коли викликав мене, то додавав: «Абрамович піде відповідати першим, бо він стоїть перший за абеткою!» Для повного враження треба було б чути й інтонацію, як це промовлялось! Посміхався клас, посміхався я, йдучи до дошки, і посміхався сам Іван Петрович Паславський. Я зупиняюсь на одній постаті вчителя, бо Іван Петрович був незмінним. Він почав працювати в художній школі з моменту її відкриття, ще до війни, і продовжував ще довго працювати і після нашого з Георгієм випуску з школи.

Взагалі, якщо вести мову про наших вчителів у школі, відчувалося, що вони віддані своїй справі, і хотіли, щоб з нас щось таки вийшло. І якщо не всі колишні учні досягли тієї мети, яку мали, навчаючись у школі, то не вчителі наші у тому винні... Хоча варто згадати, що з нами вчилися Алла Горська (і Гога з нею деякий час дружив), Лев Призонт, Григорій Гавриленко, які згодом стали художниками, водночас Іван Панкратов став архітектором, а Володимир Нечай — льотчиком.

В київській художній школі

Оскільки у Георгія Малакова був великий хист до шаржу, то одним з героїв його шаржів і став Іван Петрович. Я думаю, що останній про це знав і зовсім не був проти, тим паче, що в малюнку було видно шанобливе ставлення автора до оригіналу. Портрет-шарж давав образ дуже симпатичної людини. За моїми спостереженнями, Георгій завжди малював шаржі тільки на тих, кому справді симпатизував або кого любив.

Наш керівник з фаху, художник Володимир Іванович Бондаренко, ставився до нас не тільки як до вихованців, а і як до товаришів молодших, що тільки-но вчаться, але ж — таки майбутніх колег. Це, звісно, я так оцінюю минуле зараз, пригадуючи, як Володимир Іванович розказував і показував, що і як треба робити, на що звернути увагу, малюючи натуру. Подібні поради подавалися тоном старшого товариша за професією. Вчитель, звичайно, бачив великі здібності Георгія, хоча нічим це не підкреслював, але це відчувалося в особливо теплому ставленні до хлопця.

До галереї портретів-шаржів, звичайно, потрапив і Володимир Іванович Бондаренко.

У Георгія були здавна ним самим зроблені альбоми з підібраними фото й малюнками вітчизняних і зарубіжних журналів: танки, літаки, самоходки, студебекери, класифіковані за державною приналежністю; ці альбоми він показував усім бажаним і дуже цікаво, як я пам'ятаю, про цю техніку розповідав. І коли у 1945 році відкрилася Виставка зразків трофейного озброєння у Пушкінському парку Києва, то одразу ж повів своїх друзів на цю виставку — не тільки подивитися, а й малювати.

Щирість, відверта товариська весела вдача Георгія викликала симпатію і приязнь до нього як хлопців, так і дівчат. Більш тісні дружні стосунки на ґрунті спільних поглядів і уподобань виникли у невеликому колі молодих людей, коли ми були у 9-10 класі. Називаючи їхні імена, мені приємно повернутися згадкою до тих давно минулих років: Володимир Мельников — мабуть, найврівноваженіший серед нас; Анатолій Тімаков — після нашої школи обрав шлях військового; я — автор цих рядків, і — Георгій Малаков.

У нашій групі не було головної постаті, ми всі, так би мовити, були головними, але Малаков був центром, до якого тяжіли всі інші, і без нього, мабуть, не було б і нашої четвірки.

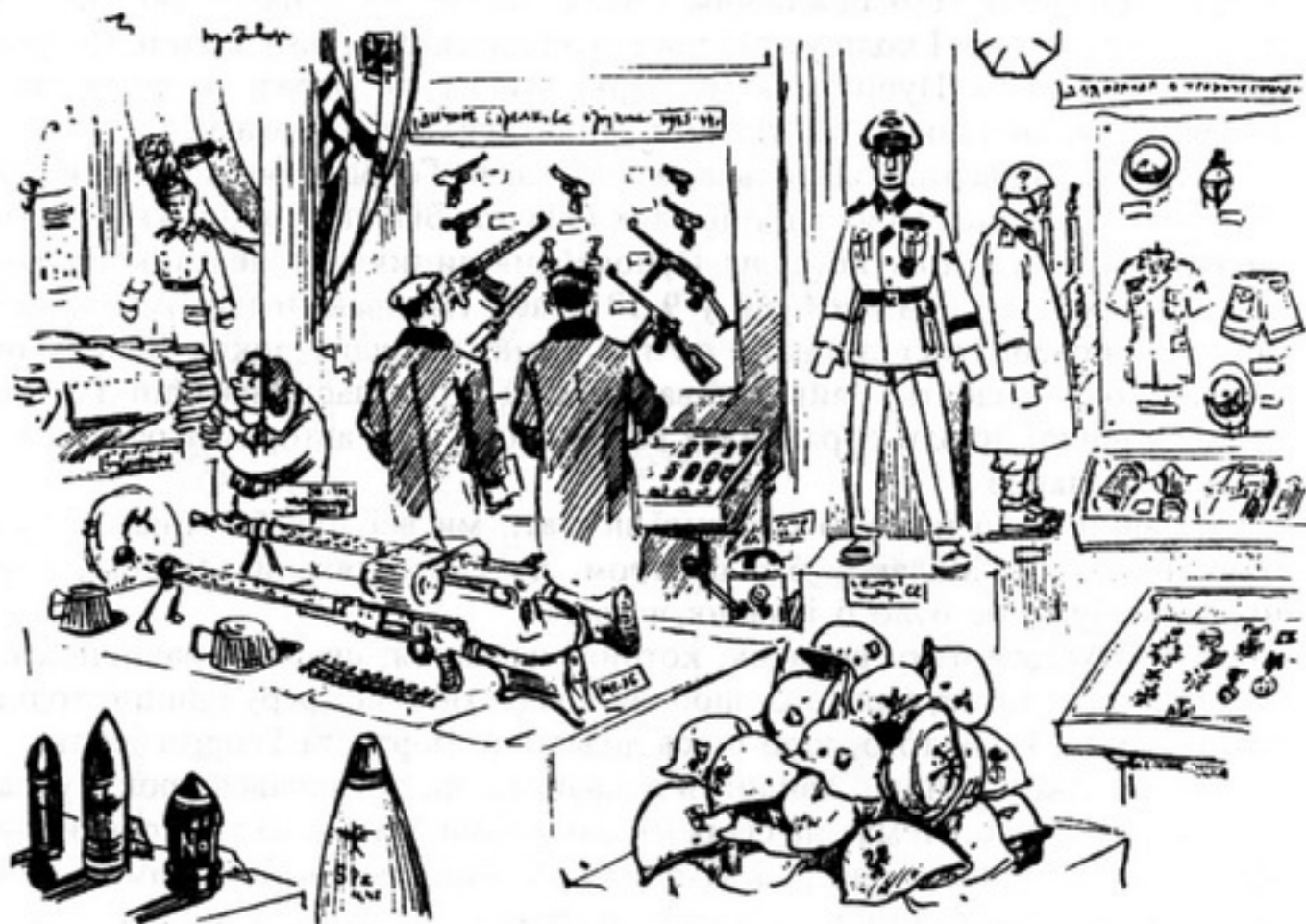
Пригадується один випадок, котрий, на щастя, щасливо закінчився. І пишу про це, може, для того, щоб знов відчути атмосферу нашого тодішнього життя, і для того, щоб щось додати до портрета Георгія-юнака.

Весна. Вже пройшло хвилин п'ятнадцять, як розпочався урок з української літератури. Немає на своїх місцях тільки Малакова та Мельникова. Раптом розчиняються двері і заходить Мельников. Вчитель замовкає на півслові та із запитанням на нього дивиться. Мельников мовчки йде до парти Малакова, дістає звідти книжки, зошити, все складає до портфеля і мовчки виходить. У класі повна тиша. Німа сцена.

Далі — вже з оповіді Георгія: біля школи знаходилося досить глибоке урвище. На шкільній перерві Георгій з Володимиром спустилися туди покурити, щоб їх ніхто не помітив. Сніг і лід тільки-но розтанули, сонечко пригріло, і земля була дуже вогка. Георгій посковзнувся і поїхав вниз на спині, загрибаючи штанами рідку глину, хапаючись руками за стовбури дерев. Врешті, він виліз з яру увесь в глині, і йому, звісно, неможливо було з'явитись до класу, але в такому вигляді довелося йти додому сонячної днини, під співчутливими поглядами перехожих. Мельников, як вірний друг, його супроводжував. А вдома, теж не без ядучих кпинів, перепитали, чи не удавав він з себе на вулиці п'яничку.

На другий день Георгій дуже образно, з гумором оповідав про цю пригоду в класі. Звісно, усі сміялися. Сміявся й сам Георгій. Трохи згодом цю історію він зобразив у малюнках під назвою «Як я падав», які показував усім бажаючим у супроводі власного коментаря з смішними подробицями. Подібні гумористичні малюнки з оповідами свого життя за різних ситуацій були у Георгія своєрідним щоденником.

Між іншим, подібна ситуація трапилася одного разу з Аллою Горською, коли ми втрьох з Георгієм гуляли на схилах Дніпра. Вона теж раптово посковзнулася і дуже стрімко поїхала головою вперед на долину. На

Г. Малаков та Р. Абрамович на трофейній виставці

щастя, все обійшлося. Але вона не сміялася, не жартувала. Промовчали й ми.

Згадую наші святкування весни, маївки на схилах Дніпра, коли дерева вже вкривалися молодим яскравим листям, сяло яскраве, але ще не пекуче сонце, внизу виблискував Дніпро, і виднілися наче в тумані зелено-голубі задніпровські далі. До такого святкування завжди проводилася ретельна підготовка: вносилися пропозиції, писалися пункти, що треба купити та скільки, і особливо обговорювалось, який сорт вина слід взяти. У цьому пункті доходило до легких суперечок, бо кожен з нас був дуже великим знавцем вин, а про горілку ми ще тоді не думали. Заключним акордом обговорення списку був підрахунок вартості запланованих закупів, бо перед усіма стояло головне питання — а чи вистачить у нас грошей.

Наші святкування відбувалися без дівчат, і ніхто з нас і не казав, щоб їх запрошувати, а в школі були й гарні дівчата. Яюсь само собою розумілося, що наші зустрічі повинні мати особливий відтінок молоді, юнацької дружби, коли можна відкрито висловити свою думку і не боятися, що тебе не зрозуміють.

Зараз важко сказати, про що ми розмовляли взагалі, коли бували разом — чи то в школі, або у Георгія вдома, або у мене. Ми говорили про все, тобто це було сумбурне виголошування сподівань, оцінювання побачених кінофільмів, обговорення художніх виставок, шкільних справ. Дотепне зауваження Георгія переривало серйозне оповідання, і часто лунав сміх. Як на думку батьків Георгія, навіть дуже часто, і вони навіть говорили, що ми несерйозно себе поводимо.

Я думаю тепер, що Георгій і ми, його товариші, цим сміхом виявляли наше відчуття юності, радості життя; що тяжкі роки війни, ворожої окупації, голоду вже позаду, і перед нами - світла дорога життя. Георгій Малаков був повністю готовий цю дорогу подолати.

*Ростислав Антонович Абрамович,
художник,
Київ*

Студентські роки Г. Малакова

Друзів не вибирають на замовлення. У житті періодично виникають обставини, що стають основою подальших відносин поміж двома чи більше особами.

Обставини ці різноманітні. Тут і вік майбутніх друзів, момент їх першого знайомства, оцінка кожним тих чи інших подій, в яких опинилися, і багато іншого. Так зароджується дружба. Мій життєвий досвід говорить про те, що це трапляється здебільшого в молоді роки.

Без перебільшення можна сказати, що усім, кому випало щастя на життєвій дорозі зустрітися з Георгієм Васильовичем Малаковим, назавжди запам'ятали його як людину широкого серця, особу веселої вдачі, тонкої іронії в оцінках багатьох життєвих моментів як свого особистого життя, так і життя своїх товаришів, чи подій більш широкого плану, що відбувалися навколо.

Щастя товаришувати з Георгієм Малаковим випало і мені. Тридцять років продовжувалася наша дружба. Пройшло вже багато часу, як пішов з життя Георгій Васильович, та із найтеплішими почуттями я згадую радість спілкування з Гогою Малаковим — так називали Георгія в його сім'ї, так звали його всі друзі.

У своїх спогадах я торкнуся коротко тільки деяких сторін нашої тридцятирічної дружби, а саме перших студентських років, адже це вони стали фундаментом наших відносин, коли зовсім до того часу незнайомі молоді люди стають найближчими друзями.

Червень 1949 року. На вступні іспити в Київський художній інститут приїхало й прийшло багато бажаючих стати студентами цього вищого художнього закладу.

Географія абітурієнтів була дуже широка: Україна, різні міста Російської Федерації, випускники художніх шкіл з різних союзних республік тодішнього Радянського Союзу. Не усім пощастило стати студентами. Ті ж, хто ними став, доповнили собою дуже строкатий колектив інституту. Війна зробила свою справу. Серед студентів були ще зовсім молоді люди, що закінчили в 1949 році середню школу чи училище, та більшість складалася з тих, хто вже пройшов жорстоке випробовування війною. Рядові, сержанти і навіть офіцери, ті, хто пережив війну на окупованій території і ті, хто був в евакуації, і навіть ті, кому випало щастя зостатися живим в гітлерівських таборах.

Про приналежність того чи іншого студента до якоїсь категорії яскраво промовляв і одяг студентів. Одягались, хто як міг. На тлі загалом бідного одягу виділялись студенти з когорта старшого покоління в гімнастерках при медалях та орденах, в солдатських та офіцерських шинелях.

По-різному ставилися студенти і до подій, що відбувалися в країні, різні були і їх оцінки цих подій. Це був час всіляких заборон. Маховик ідеологічної боротьби з «загниваючим Заходом» набирал все більших обертів. Кожного дня з'являлись нові вороги соціалістичної ідеї, проти яких вожді комуністичної моралі закликали боротися радянський народ. Заборонялося читати багато книжок як західноєвропейських авторів, так і російських, і українських. Були заборонені західноєвропейські танці, джаз, старовинні романси, циганські пісні та багато іншого. Газети рясніли статтями, що закликали до боротьби з «буржуазним космополітизмом». Десятки відомих діячів культури, науки, мистецтва зараховувалися до «космополітів-антипатріотів» і на їх голови вилився бруд і лайка.

З музеїв були вилучені імпресіоністи як представники розтлінної «паризької школи» та авангардисти. А з бібліотек вилучена література про них. Коли наш курс, вже після смерті Сталіна, проходив практику в Москві (нам читали лекції в різних музеях), а це було літо 1953 року, то навіть твори М.Врубеля нам показували в сховищах Трет'яковської галереї. І все ж, незважаючи на все те, що робилося в країні, ми наполегливо вчилися. З ранку й до вечора і довше сиділи ми по майстернях в інституті і малювали, писали, студіювали. Мабуть, роки війни з її страшним обличчям для того, хто її пережив, хто зостався живим, давали поштовх до повної самовіддачі у навчанні.

Педагогічний колектив інституту, як і студентський, був неоднорідний. На час нашого вступу в інститут ректором був М. Шаронов. Викладали дисципліни з фаху О. Шовкуненко, О. Сиротенко, В. Касіян, С. Григор'єв, В. Костецький, О. Пашенко, К. Єлева, К. Трохименко та ін.

Київський державний художній інститут. 1-й курс

Були серед них і ті, хто ще у тридцяті роки постраждали після різних постанов владі. Частина викладачів жила тут же в інституті, поділивши декілька великих кімнат фанерними перегородками на окремі невеличкі приміщення. Під дахом інституту знайшли притулок й іногородні студен-

ти. Частина приміщень була перетворена на гуртожиток. Жили далеко не комфортно. Але були раді й цьому, адже іншим прийшлося шукати притулок десь у місті, багато винаймали кутки чи кімнати в Боярці.

Повноправною хазяйкою інститутського гуртожитку була Ганна Лаврентійовна Прохода, сестра дружини професора І. Плещинського.

Інститут дійсно став для нас на кілька років рідним домом. Тут була їдальня, душ, камера схову. Можна було брати ключі від майстерень і працювати, коли хочеш. Якщо поверталися в інститут пізно ввечері, треба було дати швейцару четвертинку горілки і спокійно йти до своєї кімнати.

На перших курсах рисунок викладав М. І. Хмелько — молодий живописець, та вже відомий як лауреат Сталінської премії. Акварельному живопису вчив нас І. М. Красний, він же і керував багато років роботою на пленері творчої бази в Каневі.

Мені здається, що академічне рисування природи не приносило Георгію творчого задоволення. Треба було виконати те чи інше завдання, і він його виконував. Його академічні рисунки не були такі «легкі» і елегантні, як ті, що він робив «з пам'яті», що відзначалися гостротою спостереження та впевненістю руки художника.

Час показав, та це відчувалось і в період навчання в художньому інституті, що Георгій Малаков прийшов в інститут уже сформованим, зі своєю творчою системою митцем, а в роки навчання тільки шліфував свою техніку. А час був таким, коли еталоном в рисуванні було не конструктивне осмислення природи, а здібність до фотографічного відтворення природи та її оточення. Серед студентів були такі, що робили це на найвищому рівні. Та цей спосіб рисування не давав можливості в майбутньому працювати без природи. А це, особливо для графіків, створювало багато труднощів.

Блискучий рисувальник Георгій Малаков легко, без природи створював на замовлення своїх товаришів композиції за різними сюжетами, що викликало захоплення у нас. Заздрості не було. Ми знали, що це його мистецький дар, який приносив насолоду і нам.

Мабуть, його феноменальна пам'ять давала йому можливість робити гострі й саркастичні чи добродушні й лагідно-гумористичні шаржі як на нас, студентів інституту, так і просто на персонажів, що зустрічалися на його життєвому шляху, або на різних політичних чи історичних діячів усіх часів й епох.

Гога завжди брав участь у випусках інститутських стінних газет. Його дотепні карикатури викликали захоплення серед нас. Його часто посилали на різні конференції, де треба було швидко відреагувати в стінгазеті через малюнки на те, що робилося в конференц-залі. Пам'ятаю, наприкінці 1952 року Георгія і мене запросили на обласну конференцію ЛКСМУ, що відбувалася в Будинку офіцерів. Нам треба було випустити стінну газету на матеріалі конференції. Гостем конференції був поет Платон Воронько.

Після закінчення одного із засідань учасники конференції побачили в газеті блискучий шарж на відомого поета. Так ми познайомилися з Платоном Вороньком.

На заняттях з фахових дисциплін Гога часто читав нам уривки з своїх улюблених книжок. Викладачі не дуже стомлювали нас своєю присутністю, і ми почували себе досить вільно, особливо на уроках композиції. А до улюблених книжок належали «Дванадцять стільців» та «Золоте теля». На той час цей твір ще був заборонений. Цілі сторінки цього твору Гога знав напам'ять. Ми уважно слухали, бурхливо коментуючи ту чи іншу сцену.

Тембр його голосу був особливий, мені важко навіть сформулювати словами: трохи розтягнута вимова слів і речень була притамана тільки йому — Георгію Малакову. Це всі знали і з задоволенням слухали його цікаві розповіді на різноманітні теми — від анекдотів до різних історичних подій. Свої розповіді Гога часто пересипав якоюсь фразою або висловлюваннями різних письменників, поетів, державних діячів, відомих історичних постатей усіх часів й народів, підкріплюючи цим ту чи іншу свою думку, своє ставлення до того чи іншого факту. Це робилося дуже легко, невимушено і дуже влучно. Слухачі жваво реагували на його літературні експромти, часто приміряючи їх на певні сторони життя того часу. Його розповіді про навчання в Київській художній школі, словесні портрети учнів і викладачів школи викликали у нас захоплення, поставали перед нами у своїх найхарактерніших рисах.

Вільне володіння рисунком давало можливість Георгію створювати цілі серії малюнків на теми життя родини Малакових, героями яких були члени цієї чудової сім'ї або придумані Гогою герої, як Акулкін, що супроводжував його все життя і був головним героєм як багатьох окремих сюжетів, так і цілих серіалів на найрізноманітніші теми. Десятки малюнків були присвячені його молодшому братові Дімі. Ріс брат — змінювались сюжети цих серій, хоча основні герої були ті ж. Коли ж народилася донька Оленка, Георгій і для неї створював такі серії.

Героєм того чи іншого сюжету міг стати кожен з його друзів чи знайомих. Під час нашого навчання в художньому інституті в літографській майстерні працював Кузьма Максимович Машталір — чудовий майстер літографського друку. Та була в нього одна слабка риса. Навіть широко відомі способи літографського друку він огортав завісою таємничості. Ми дуже полюбили під час роботи в літографській майстерні вести розмови з Кузьмою Максимовичем на різні теми.

У майстерні завжди залишалося кілька відбитків робіт, що тут друкувались. Із цікавістю ми розглядали їх. Добре пам'ятаю, що серед них були і відбитки серії літографій художника Зіновія Толкачова, присвячені Освенціму і Майданеку. Сам художник у цей час був «приписаний» до космополітів і зазнавав нищівної критики на шпальтах тогочасних періодичних видань.

Так от, якось під час роботи в літографській Гога придумав історію прибуття Кузьми Максимовича в Київ з Австрії і зробив на цей сюжет малюнок. Він зберігається у мене серед інших графічних експромтів, зроблених Гогою у різні роки.

Бували дні, коли хотілося відключитись від інститутських буднів і була можливість це зробити: ми удвох з Георгієм ходили вулицями Києва, починаючи від воріт інституту по вулиці Смірнова-Ласточкина, що в той час ще не втратила свого характерного обличчя. Ми називали її «куточком старого побуту». Та й мешканці її будинків і будиночків були особливі, їм більш підходила стара назва цієї вулиці — Вознесенський узвіз. Далі Сінний базар, що знаходився в той час на нинішній Львівській площі. І так від базару до базару улюбленими вулицями Георгія. Він дуже добре знав Київ, любив його вулиці й окремі будинки, у своїх розповідях часто називав вулиці і площі так, як вони звалися ще в дореволюційний час.

Розмовляли про різне: про давню історію, передвоєнний час, воєнні роки, роки окупації. Георгій пережив окупацію в Києві, і його розповіді про ті часи були наповнені різними характерними подробицями життя окупованого Києва, яких навмисне не придумаєш. Він бачив, як був підірваний і як горів Хрещатик, як зруйнували ті чи інші будівлі, що були окраєю довоєнного Києва. З його розповідей складалася строката картина життя в окупованому Києві.

Не раз я говорив Георгію, що було б добре, якби він написав про все це спогади. Він усе збирався це зробити, відкладаючи на потім. На жаль, доля розпорядилася не так, як думалось.

На початку 50-х років Київ уже почав відбудовуватися, але Хрещатик ще стояв у руїнах. Пам'ятаю, як в 1950 році ми з Георгієм пробиралися з Володимирської вулиці через руїни дворами на Хрещатик, щоб подивитися на військовий парад, обходячи кордони солдат і міліціонерів, що не пускали на Хрещатик без перепусток, і таки пробрались.

Під час наших ходінь вулицями, площами та базарами можна було завжди продегустувати склянку, другу бочкового молдавського вина ціною 1 крб. за склянку. Можна було скуштувати і чеського пива, яке тоді з'явилося у продажі, та ще й з такими незвичними назвами для киян як «Сенатор», «Старопраменське», «Будвар», чи зайти в якусь «забігалівку» і чогось «перекусити».

На превеликий жаль, в післявоєнний період у Києві було знищено різних будівель, мабуть, більше, ніж під час війни. Руйнували будинки скрізь: і на околицях міста, і в центральній історичній частині. Серед них були і такі, що могли ще стояти десятиліття, прикрашаючи вулиці міста. На їх місці будували архітектурні монстри, що ніяк не вписувалися в навколишнє середовище. Дуже змінилась місцевість навколо нашої Alma mater — Художнього інституту, а він, як відомо, розташований у найза-

повіднішій частині Києва. Що вже казати про окремі будинки. Зникли цілі вулиці й квартали міста.

В художньому інституті під час нашого навчання дуже ретельно готувалися до зустрічі Нового року. Усе розмальовувалося. Вхід, коридори, актовий зал перетворювались на святкову казку. Одна з аудиторій обов'язково ставала «Корчмою», випускали величезну новорічну стінну газету, в оформленні якої завжди брав участь і Георгій. Його карикатури та дружні шаржі з цікавістю сприймалися студентами.

Перші два-три роки студентського життя давалися важко, особливо для приїжджих, відірваних від рідної хати, тих, хто мешкав в гуртожитку та ще й сплачував за навчання. Потім плату за навчання відмінили. І хоча в магазині «Риба», що стояв на Львівській площі, завжди була в бочках чорна і червона ікра, на полицях — консервні банки з крабами, печінкою тріски (капіталістичний світ бойкотував в ті роки цю радянську продукцію), все це було не по кишені, як завжди, «бідному студентові», до яких належав і я. А тому квартира на Ново-Павлівській вулиці, де мешкала велика сім'я Малакових, для мене, що жив у гуртожитку і гостро відчував

Обід у баби Химки (під час студентської практики).
Зліва направо: О. Войцехівський, О. Губарєв, Г. Алексєєв, Г. Малаков.

нестачу сімейного тепла, стала другою домівкою, адже тут мене приймали як члена своєї сім'ї.

Квартира на Ново-Павлівській вулиці була переповнена родичами з матиного боку Георгія Євгенії Костянтинівни — статної і красивої жінки, що успадкувала в собі риси своїх далеких предків древньої Елади. Та без перебільшення можна сказати, що головною дійовою особою цієї великої та дружньої сім'ї був батько Георгія Василь Федорович Малаков — людина веселої і доброзичливої вдачі, літературно обдарована і компанійська. Василь Федорович написав кілька п'єс, які ставили театри в різних містах України. Серед його друзів і товаришів, що часто бували в цьому домі, можна було зустріти письменників і поетів, артистів, музикантів, учасників партизанського руху на Україні, людей різного віку і різного життєвого досвіду.

Георгій рано почав виконувати невеликі графічні роботи у різних видавництвах, редакціях журналів «Україна», «Радянська жінка», «Зміна» та ін. Його вміння швидко і на хорошому професійному рівні виконувати роботу використовували керівники цих видань. Удвох з Георгієм нам доводилось робити святкові рисунки до київських газет. Ми не цурались ніякої роботи. Василь Федорович, який працював в будівельній організації, інколи знаходив роботу для свого сина, а Георгій, щоб якось підтримати матеріально, брав для виконання цієї роботи в співавтори і мене. У мене зберігся один плакат, який ми робили разом.

Георгій прекрасно знав військову техніку і любив малювати літаки, танки, гармати і багато іншого. Літня практика 1950 року проходила на творчій базі художнього інституту в Каневі. Георгій обходив і об'їздив усі околиці Канева, навколишні села, і де тільки зустрічав щось пов'язане з війною — малював. А розбитої техніки, як німецької, так і радянської, тоді на полях залишалось ще багато.

У роботах Георгія важливу роль відіграють різні побутові речі, окремі деталі. Військова техніка, амуніція, різні емблеми, написи, все, що супроводжує людину в її житті, якщо вони зображені Георгієм, відіграють важливу роль в композиціях. А щодо точності, то вони можуть посперечатися з фотографічними зображеннями. Ми, його товариші, завжди консультувалися з Георгієм у зображенні військової техніки, різних атрибутів. Він помічав навіть найдрібнішу неточність, скажімо, в обмундируванні офіцера чи солдата будь-якої армії. І завжди викликала у нього незадоволення недбалість тих, хто до цього був причетний. Наприклад, в якомусь кінофільмі.

За своє творче життя Георгій Васильович оформив дуже багато книжок. Часто йому доводилося виконувати роль «пожежного» художника — рятувати якогось автора, коли треба було швидко намалювати обкладинку, титул чи щось інше. Але це вже інший час — це вже роки після інституту.

У своїх спогадах я торкнувся тільки кількох штрихів до портрета Георгі-

гія Малакова, причому портрета перших двох-трьох років навчання в Київському художньому інституті. Його особистість набагато складніша. Про його творчість написано досить багато. І це завдання мистецтвознавців. Я ж хотів дещо сказати про Георгія Малакова як молоду людину того часу, коли він почав утверджуватись як художник зі своїм, притаманним тільки йому світобаченням.

Він пішов з життя в розквіті творчої праці, на превеликий жаль, не втіливши в художні твори багато з того, що було дано тільки йому — художнику Георгію Васильовичу Малакову.

*Олександр Іванович Губарєв,
народний художник України,
Київ*

Джерела творчості

Закохана душа продовжує пестити свого друга — Георгія Васильовича Малакова. У моїй пам'яті він — як незабутня пісня рідної неньки, як ароматний дух дідусевого сіна... Особливо тепер з усією повнотою відчуваєш: сила духовної чарівності Георгія не мала меж, не мала прісної стандартності звичайної людини. Було б недостатньо мені лише дякувати Васильовичу за постійну радість дружити з ним. Тому що він, мій Гога, собою прикрасив усе моє довге життя, бо невидимо розвивав у мені справжній смак молодого буття. Не могла ж, ніяк не могла енергія його духу не світити мені, не живити мене! Тим більше, що я був голодний: не мав коло себе людини з високою духовністю. На мед запашної квітки не полетить жук, але неодмінно полетить бджола.

Багато по-своєму благословених літ час від часу розкошував Гога під ласкавим сонцем Немирівщини. І треба було бачити безмежно радісного киянина-Гогу, котрий іде у Ковалівку чи у князівський парк Немирова! Іде поруч. Бачу я, що його власна душа переганяє цього молодого, красивого парубка, дуже чемного, розумного, добре вихованого. Я знаю, в чому справа. Так було і п'ять, і десять літ тому назад. Душа художника вже спалахнула полум'ям творчої наснаги. Солодко і в мене від цього на душі, бо це — мій любий Гога, красиво живе, щасливчик. Ось уже парк, давній-давній. Ми йдемо нижньою кленовою алеєю, що над ставками. Тиша. Усе в золоті жовтня. Поглядаю на Гогу: він особливо покращав на обличчі, замовк, увесь неначе захвилювався і став якось особливо примружувати свої темнокарі очі... Це було народження такої славної, інтимної, живої акварелі, як і сам автор, чистої, замріяної і — неповторної... «Осінь в Немирівському парку на Вінниччині».

Як мені кортить сказати, навіщо людям приходиться писати автобіо-

графію? Навіщо?! Я б запропонував краще, щоб людина показала якусь нею зроблену річ, написаний лист, не кажучи вже про написану музику, картину, байку або змуровану стіну, або просто — потиснути руку людині. Наш Гога розкривався на природі...

Прийдемо, бувало, на Буг до Печери. Якими зрадливими очима обведе він усе навкруги, якимось розважливо, уважно. І усмішка! Вона була у нього кращою візитною карткою: сто енциклопедій в одну мить розкривалося в усміхненому Гогиному обличчі! Скільки здоров'я мені прибавлялося за всі роки спілкувань з Гогою, бо ніхто не був так закоханий в обличчя Васильовича, як його Міхель... І голос Гогин — живий оксамит з безліччю складників звука як явища.

Любив Гога у літню пору ходити на Буг, туди, де камені-велетні з сходеньками-щокками вічно і поважно лежать у прозорій воді близько Печери. По берегах їх обступила духмяна зелень, з неба на них ллється хвилююча блакить. І все це наймиліше прикрашено Гогиною усмішкою, щирою, повною одкровення, любові до життя. Ця усмішка є живою і сьогодні...

Восени Гога, прийшовши сюди, зізнався людям у своєму коханні до казкової осені рідної України, подарувавши їм свій «Жовтень у с. Печера на Вінниччині» (1957 р.)

Ще одна мила особливість потішає мене усе життя: наш незрівнянний Гога ніколи не говорив про що прийдеться, не сипав горохом. Іншого ж він вислуховував якнайуважніше! Увесь світ, який оточував його, сприймався очима та уважним роздумом цієї феноменальної людини.

З нестерпним болем згадую (бо цю особливість життєвої дійсності я добряче розумів), як потрібен був для Гоги такий індивідуум, котрий би на смерть стояв у його критичних обставинах. Цього, на жаль, дуже і дуже бракувало. Я ж був далеко... Багатьом у світі цьому у всі віки необхідна така людина-смертник: «Тільки через мій труп!» (його гасло). Цей принцип торкається кожного. З Гогою у нас про «принцип» ніколи не було мови.

Часто згадую, як любив Гога сиву давнину! Ось заходимо з ним у Печері до церкви. Півтемрява. Рідко горять свічки. Чути молитву. Гога коло мене. Його лице скопіювало атмосферу храму. Мені це відрадно: «И изливается душа, как в сельской церкви темной», - пролунало в мені Блоківське. Гогина вразливість — це його святість у прекрасному розумінні цього слова.

У монастирі Немирова сам Гога мені усе пояснював. Дивувала нас тиша келій і те, що від них віяло епохою Лермонтова. Гога звернув свою увагу на стрункість колони: естетика, дарма, що у провінції. На нас лягла тоді цікава просвітленість, і все завдяки Георгію.

А ось лірика другої сторінки. Подалися ми з Гогою в садок яблуневий у Ковалівку. Це все 50-ті роки. Пішечки. А з Гогою цього не помічаєш! І тут допомагає струм його сильного біополя. Тоді ще не було на шляхах ні

шуму, ні грому, вільна волюшка! Повітря — нарзан, ласкаве сонечко, фрукти, яблука достигають! Мені приємно; у Гоги, як і у мене, ні смутку, ні горя. Що ж, на свіжі яблука гайда! І не знаєш, яке яблуко запхати у рот, а хотілось саме так зробити. Не вийшло: яблука, як громи! Наїлися досхочу! Напхали у кишені: он, у Гоги, одне зараз вивалиться звідти (це на тій фотографії, де я Гогу фотографував у повний зріст недалеко від ставка з усім його приладдям для малювання). Який він тут щасливий, молодий, вільний, любий — за двадцять років до катастрофи... У Немирів прийшли ми, як уже смеркало. Проти останньої хати, коло товстеленної липи, Гога раптом спинився, дивлячись у далечінь. Сфотографував захід сонця, хоч сонця вже й не було видно. Потім я одержав це фото: ось вже сорок років знімок цей крає душу. Він говорить (хоч і без слів) про щось нестерпно сумне, що я завжди захилююся від цього суму, мовби захилю-

На етюдах в Печері

нався у морі від стометрової хвилі. До усього цього дах під стріхою, волохаті дерева, низьке віконечко... Це усе міг помітити лише витончений Гога. Яку ж чуйну мав він душу. Як він грамотно прочитав тоді вечірнє небо, про що воно встигло йому сказати, щоб уже більше ніколи не повторити той надкласичний сум!.. О Боже, віддай Георгію своїм милосердним благословінням!..

А найпізніші сидіння коло колон костьолу! З Гогою. Там тік річкою Гогин сум, річкою, дивуючи все і усіх. Івана Грабуна - у першу чергу, з

ним Гога часом розкривав душу, а мене не пускав. Гогу можна було зрозуміти, можна і потрібно: він не хотів, може, засмучувати свого Міхеля. Але ж який парадокс: Гогина доброта, покладливість були його журбою без його відому.

Спогади про Гогу... Над усе кохав цей велетень краси світу нашого. Кохав життя. Багато було йому відпущено долею щедрот. Не хочу примиритися з славнозвісним: «Блажен, хто не допил до дна и не дослушал глас свирели». І як би там не писали, а об'єктивна істина світобудови, істина у сто разів додасть душам, котрі подібні до Гогиної: він величина не лише для смертних. У це не можливо не вірити, бо матерія - це породження духу. Гога - велике духовне ество. Світ же земний - безглуздя. Від Різдва Христового люди тільки й роблять вправно, що ведуть жахливі війни на землі.

Люблю Гогин екслібрис - лавровий вінок, який обіймає його голову, лице усмінене. І кажу йому: «Ти смієшся, а я плачу, мій великий друже»...

Духовний щем вража мене без Гоги,
На очі ліг самотності туман...
Та в кращий світ його забрали боги -
Світ без невір, безчестя і оман.
Над кротості його чола сьогодні
Під величаве сяння зірок
Тримають радо Ангели Господні
З благословення Божого вінок!

*Михайло Олександрович Білонько,
Немирів*

Знавець історії

Познайомився я з Гогою в п'ятдесятих роках. А потім, коли він тільки приїздив в Немирів, ми завжди з ним зустрічались, ходили в Парк будинку відпочинку, їздили в Печеру, Сокоlecь, ходили на скіфське городище (Вали). Коли я бував у Києві, Гога мене знайомив з історичними місцями міста. «Пішли, я тобі покажу будинок з химерами архітектора Городецького, того самого, що в Печері збудував склеп Потоцьких. Пішли, я тобі покажу Аскольдову могилу» і т. ін..

Коли ми з Гогою їздили в його майстерню десь аж на околиці Києва, я його питаю: «Чому так далеко майстерня?», а він мені каже: «Я такий завантажений, що не маю часу коли прочитати газету, а от в трамваї я маю на це час». Гога переважно розмовляв російською мовою, а щоб чомусь надати більшого значення, говорив українською, і це набувало особливого змісту. З ким би не йшла розмова, він завжди був чудовим співрозмовником, і коли він щось говорив, у його мові відчувалися теплота, доброта, щирість, душевність. З ким би Гога не розмовляв, його очі світилися іскорками уваги до співрозмовника.

Одного разу ми стояли біля моєї квартири і до мене підійшов поштар-єврей. Гога почав з ним говорити по-єврейськи: «Арон! Вус! Айн гройсен цурес, вус? Шапіро сняли с роботу?» Той поплескав Гогу по плечу і сказав: «А гітер менш!»

У Немирові, біля спиртзаводу є «Швейцарська гірка» і там раніше були будинки швейцарського типу. Зараз там все перебудовано і немає вже тієї краси, що її замалював Гога. Залишилась одна крупорушка з вежечкою, та й та перекрита шифером, вже не має того вигляду, що мала раніше.

Одного разу моя дружина Лія Олександрівна бачила, як Гога малював крупорушку. Його обступили і малюки-рибалки і дорослі люди. І серед них був худий хлопчина Чулко Микола, який з часом теж став художником.

*Василь Іванович Гайдей,
художник,
Немирів*

Вплив особистості Г. Малакова на молодих художників

Коли мені було 13 років, я вперше побачив Георгія Малакова: він малював біля спиртзаводу будинок княгині Щербатової, потім млин і будинки Швейцарської гірки. Це були просто шедеври. Ось не так давно була виставка художників Києва, Одеси, Вінниці, Дніпропетровська. Я взяв альбоми Георгія Малакова і там, у виставочному залі, знайомив з ними і художників, і меценатів Немирова. Художники дали високу оцінку роботам Г. Малакова.

Я часто пригадую, як Гога малював з веселою усмішкою на вустах такі соковиті кольорові пейзажі. Завдяки цьому щасливому випадку зустрічі з чудовим майстром, я і став художником.

*Микола Чулко,
художник,
Немирів*

Неперевершений майстер композиції

Мені пощастило познайомитися особисто з Георгієм (Гогою) Малаковим під час подорожі до країн Бенілюксу у 1959 році, хоча перебуваючи кожного року (з початку й до середини 50-х років) в Києві у відпустках (я тоді вчився у Військово-морському інженерному училищі в Ленінграді) регулярно бував на святкових вечорах у Художньому інституті, де навчав-

ся мій друг дитинства Ю. Малішевський, і багато чув від нього про Гогу та був у захопленні від Гогиного внеску у формування святкових газет й стендів. Тоді я й познайомився з ним, але це було досить поверхове знайомство. Як потім з'ясувалось, ми з ним мали спільних друзів ще з часів війни, але якось не довелося зустрітись.

І от ми разом в автобусі їдемо шляхами Бенілюксу. Мені цікавіше було дивитися не у вікно автобуса, а на сторінки його великого блокнота, де не просто з'являлось те, що можна було побачити самому (будинки, авто, мальовничий пейзаж), а й те, що домальовувала його фантазія чи гострий спостережливий розум: жанрові сценки, якісь незвичайні ракурси, йому одному цікаві подробиці, що робили ескізи напрочуд живими, цікавими чи смішними. Гога ніколи не залишав олівців та купи блокнотів: він був завжди готовий до зустрічі з невідомим, незвичайним, хвилюючим, цікавим. А у музеях він якось напружувався й перетворювався на губку, що все поглинає. Його цікавило геть усе: середньовічні фортеці, старовинні герби, зброя, прикраси, одяг і сучасна реклама, моди, і все, що пов'язане з минулою війною. Він старанно замальовував усе, що його цікавило, і якщо це були якісь маловідомі побутові речі, то обов'язково записував собі на маргінесі їхні розміри, щоб потім не схибити під час відтворення на своїх станкових ліногравюрах. А як це йому потім стало у пригоді! Саме після тієї подорожі, а потім ще й подорожі навколо Європи, почалась його найбільш плідна праця над серією ліногравюр «Бенілюкс», «Середньовічні сюжети», «Підкорювачі морів», над серією ілюстрацій до «Декамерона», «Тіля Уленшпігеля», «Квентіна Дорварда». Гога у своїй праці керувався завжди одним гаслом: «Без дурнів!» Малось на увазі, що працювати треба завжди так, щоб кожна річ, що з'являється на гравюрі, відповідала часу й місцю за сюжетом та мала властиві форму, розміри й найменші подробиці. Згадую такий епізод. Коли Гога працював над серією ліногравюр, присвячених обороні та визволенню Києва, гравюр дуже багатопланових, насичених подробицями, за його задумкою на гравюрі, що була присвячена визволенню Києва, серед багатьох деталей мав бути зображений німецький солдатський жетон, за яким можна впізнати загиблого на полі бою. Він його не досить чітко пам'ятав і попросив мене, якщо я буду у Москві, перемалювати у музеї Збройних Сил із зазначенням розмірів. Я при нагоді виконав його прохання. Але запізно: треба було негайно здати роботу на виставку, і Гога, який все робив «без дурнів», вилучив цей фрагмент з гравюри й замінив його іншим. Він безпомилково орієнтувався у військовій техніці часів війни, дрібницях одностроїв вермахту тощо, і до нього як до експерта найвищої кваліфікації зверталися митці, коли була потреба створити якісь композиції на теми війни.

Мені дуже подобалося дивитися, як він працює: це було неперевершене сполучення напруженої роботи м'язів, що керували рухами штихеля,

і якогось паріння душі, яке відбивалося у лагідній посмішці, сяючих очах, модуляції голосу (він під час роботи вмів дуже цікаво розповідати). А от, коли він працював над ескізами майбутньої гравюри, панувала тиша: як справжній науковець, Гога заглиблювався у матеріали, що стосувалися вибраного ним сюжету, вивчав та порівнював спогади сучасників, аналізував ілюстративний матеріал, робив багато ескізів, якщо була нагода, розмовляв із свідками та учасниками подій.

Взагалі, треба відзначити, що Гога дивовижним чином поєднував у своїй особі неперевершеного знавця історії, видатного майстра композиції, який був багато у чому новатором у цій галузі, й художника від Бога, майстра малюнка екстракласу. Але, мабуть, найбільше його блискучий талант проявився у малих формах графіки, де було потрібно просто й виразно відобразити якусь ідею. Це, у першу чергу, серія ліногравюр «Середньовічні сюжети». За своєю композицією та завдяки присутності відповідних девізів вони нагадують старовинні герби. Це жанрові сценки, просякнуті веселим декамеронівським гумором, гравюри, під якими з радістю й задоволенням поставили б свої підписи кращі майстри середньовічної графіки. Це ж, звичайно, відноситься й до таких творів малої графіки, як екслібрис. Георгій і тут

Муза «Бенілюкса»

виявився неперевершеним майстром. Його екслібриси - це свого роду герби, на яких коротко й виразно відбита вдача, пристрасті або якісь риси біографії їхніх власників. Саме ці його твори відкрили очі автору цих рядків, спрямували його діяльність у вільний час на створення серії екслібрисів, яка мала б у якійсь мірі продовжити рух у напрямі, що його зазначив Майстер, на жаль, без відповідного таланту й майстерності. Але ж правильно обраний шлях дозволив авторові стати першим і поки що єдиним на теренах СНД (а може, й у світі) творцем екслібрисів для книгозбірок військових кораблів, екслібрисів, що плавали чи плавають на близько сорока кораблях ВМФ СРСР та Росії, семи кораблях ВМС України, п'яти кораблях ВМФ США, трьох польських кораблях, двох англійських та одного італійського.

Саме романтизм Гоги, його зацікавленість геральдикой, середньовіччям взагалі, залучили автора цих рядків до вивчення витоків геральдики, наштовхнули на шлях, що незабаром привів до невеликого тоді грона симпатиків геральдики, що з часом створили Всесоюзне геральдичне товариство (тепер Всеросійське геральдичне товариство) та Українське геральдичне товариство. З легкої руки Гоги почалося зацікавлення його друзів геральдичною справою на Україні, геральдикой гетьманів України. Та все це було значно пізніше. А почалося все з того, що одного разу Гога дав мені штихель і шмат лінолеуму, показав, як це робити, й сказав: «Це ж так просто — зріж геть усе, крім того, що повинно залишитися, і не забувай, що робиш зеркальний відбиток того, що має бути потім на папері». Це ж так просто! І дійсно, для нього це було аж надто просто, бо навіть уже будучи важко хворим, не володіючи правою рукою, він лівою (а він був правша) робив те, що інші митці з двома діючими руками не спроможні були ніколи зробити, бо в нього був дар Божий.

Треба відзначити ще одну рису майстра, яка, може, й не пов'язана ззовні з його творчістю, але насправді є невід'ємною складовою частиною його буття й творчості у цілому. Річ йде про його талант співрозмовника. Він був спроможний годинами розповідати напрочуд цікаві історії, але водночас умів уважно вислухати іншого. Спілкуватися з ним було справжньою насолодою. Неодноразово ми з ним влаштовувалися на кухні за пляшкою домашнього вина й засиджувалися до третіх півнів - розмова пливла, немов ріка, й час завмирав. Гога часто любив повторювати відоме прислів'я про те, що є три дії, які не можна зупиняти: любитися з жінкою, чухати там, де чухається, спілкуватися з другом. Це спілкування було не просто базіканням: Гога завжди намагався пізнати щось нове для себе, і тому з кожним він розмовляв про те, що його співрозмовник знав краще за нього, і, у свою чергу, ділився з другом перлами свого власного досвіду та своєї чудової пам'яті, яка з фотографічною точністю відтворювала події минулого.

І ще одна важлива риса була притаманна Георгію. Він був великим майстром, але жодного разу ні словом, ні рухом, ні мімікою не дозволяв

собі когось скривдити, показати свою зверхність. Він ніколи не нав'язував своє бачення іншим, завжди вважав, що кожний має право на своє особисте сприйняття подій, на свій особистий шлях у мистецтві, що у мистецтві завжди знайдеться місце для справжніх митців, до якої б школи вони не належали. І він умів захоплюватися чужими талантами. Пам'ятаю, якось раз ми на вулиці побачили чоловіка, що вирізував з чорного паперу силуети усіх бажаючих за якусь мізерну платню. Гога довго придивлявся до його роботи, а потім сказав, що він широко заздрить його вмінню та швидкості відтворення дуже вдалих силуетів й жалкував, що той так мало за це отримує. У цьому весь Гога Малаков!

Усе, що зробив цей видатний майстер, стало вже класикою, на нього рівняються молоді митці, виставки його робіт й сьогодні викликають неабияку зацікавленість відвідувачів, а проспекти з виставок та окремі видання, присвячені йому, у мить зникали з продажу, бо їх купували для подарунків друзям, рідним, знайомим. І то були завжди бажані, дуже цінovanі подарунки. Кажуть, що автор, митець продовжує жити у своїх творах. І це дає надію, що і після того, як підуть з цього світу всі, хто знав і любив Гогу, він у своїх творах буде світити, як світить далека зірка, яка вже давно згасла, але промені її все ще долають світовий простір.

*Ігор Семенович Єремєєв,
доктор технічних наук,*

*Дійсний член Всеросійського та Українського геральдичних товариств,
Київ*

Спогад про батька

У деякі моменти життя батько казав: «Коли-небудь ти мене зрозумієш...» Тепер, ставши дорослою людиною, я зрозуміла й оцінила його світогляд. Те, що здавалось незначним або просто не помічалось, усе більше нагадує про себе і перетворюється на ті особливо важливі речі, які дуже багато дають і без яких наше життя позбавлене внутрішніх радощів сприйняття світу.

Здогадуюсь про різні думки батька і відчуваю протилежні настрої його душі (про це сказати можна дуже й дуже багато), але, головне, — його вміння і природний дар спостерігати життя та, спостерігаючи, робити його цікавим для інших людей. Це проявлялося не тільки в роботах Георгія Малакова, а й у його контактах з близькими й друзями. Важкі або сірі побутові обставини його вмінням перетворювались хоч на маленьке, але все ж таки свято. Його ставлення до дійсності, талант передавати через деталі непомітні на перший погляд речі сформувались на базі виключно оптимі-

Родина художника

стичного внутрішнього настрою. Думаю, людина, що володіє таким потенціалом, такою невичерпною енергією добра й гумору, - щаслива!

*Олена Георгіївна Малакова,
художниця, дочка художника,
Київ*

У творчій майстерні

Спогад про Георгія Малакова... Уже чимало років сплигло відтоді, як відійшов у Вічність Гога Малаков, ця світла непересічна людина, а в пам'яті моїй, перед очима — він живий, здоровий, жвавий, усміхнений, працьовитий і безкінечно симпатичний.

Десять чи одинадцять років життя і творчої праці в крихітних майстернях на вулиці Сошенка (або на дачі Кульженка), що коло Пущі-Водиці, у двоповерховому будиночку серед яблунь, дубів, сосен — то чи не найкращі роки в житті багатьох з нас, які там перебували, і, мабуть, всі ми, хто ще є на світі, зберегли певний сентимент до тієї садибки в лісі, яку Гога називав «мизою», а я — «хутором».

Тоді ми ще відносно здорові і молоді були, багато працювали творчо, славно спілкувалися, бо двері усіх наших «келій» майже завжди були відчинені на довгий вузький коридорчик, отже, знали, хто що малює, хто чим обідає, у кого які радощі чи клопоти, і хто чим багатий.

А Гога був чи не найбагатший, бо коло нього були його вродлива дружина Аня і донечка Оленка, те диво-дитя, яке Гога називав Наною, багато малював її, шаленно любив ту свою карооку дитину, яка чи не в трьохлітньому віці вже чудово малювала, особливо коней і котиків. І я мала тоді з малою Оленкою спільний інтерес — няньчити та виховувати усяких там котиків, песиків, їжачків та годувати білочок. Згадується і така мила картина: те дівча, ще зовсім малесеньке, бо ще й говорити добре не вміло, лопотить ніжками вздовж того коридорчика і приспівує: Гога, Гога, Гога, Гога ... до безкінечності.

То який же був наш дорогий Гога, про якого мала Оленочка так гарно співала?

Я собі не уявляю, як би склалося те життя там, на Мизі, без нього. Безмежна привітність, доброта, увага до кожного, чемність, готовність допомогти тому, хто того потребував, — а до цього колосальна ерудиція, світлий розум, великий талант, весела вдача — і то все так широко, натурально, без будь-якої удаваності.

Недаремне ж та наша Миза була такою притягальною для багатьох цікавих, обдарованих людей — бо всі вони йшли до Георгія! Улітку то були жваві посиденьки під дубами, а в холодну пору — в його маленькій ошатній майстерні, і тривали довгі розмови тих розумників, де кожен міг подивувати своїми знаннями, думками, досвідом. Але Гога домінував! Та як же м'яко, ненав'язливо, сам того не знаючи — а таки домінував на тих «плеядах», — так багато дано було йому від Бога і батьків. То була насолода слухати, коли Георгій щось розказував — чи з історії, чи з воєнних подій, чи з літератури, — і все те він знав чудово!

Часто на хуторі бували і його славні, світлої пам'яті, батьки — Євге-

нія Костянтинівна та Василь Федорович, брат Дмитро зі своєю родиною — із усіма ними у нас були щирі, приятні взаємини. Мені так подобалося, як шанобливо і ніжно ставилися брати до своїх батьків, особливо до Матері.

А який Георгій був блискучий, неповторний, високоталановитий художник - сказано уже багато фахівцями, і ще багато скажуть. Я ж можу похвалитися тим, що часто спостерігала, як народжувалися його твори, ті чудові серії, ілюстрації, екслібриси, як він komponував, малював, різьбив на лінолеумі, а потім - друкував. То було справжнє диво, бо, окрім великого таланту, то була ще й подиву гідна його працелюбність. Неможливо було лінкувати поруч з таким митцем, як Георгій. Отже, усі ми там працювали багато і натхненно.

Я вже згадувала, що то була людина за вдачею своєю жвава, емоційна,

В майстерні на Мизі

дотепна, з великим даром доброго гумору — і в спілкуванні з людьми, і в своїх творах, але я бачила його і тяжко враженим, стурбованим, засмученим, бачила сльози в його гарних очах, — це тоді, коли траплялося щось прикре, недобре, нещасливе в його житті чи у його близьких.

А ще — про його щедрість. Він так охоче, так сердечно дарував свої

гравюри, кому вони тільки подобалися! Безліч людей нині мають безцінний дар Гогиних рук.

Пригадую, приїхала до мене в гості моя молоденька племінниця Наталя. Ми зайшли в майстерню до Георгія Васильовича, і він охоче показував нам свої чудові гравюри. Моя Наталя так широко виявила своє захоплення тим дивом, і тут же наш Маєстро подарував їй кілька своїх творів, та ще й з теплим написом. Наталя вдячно зберігає ті прекрасні гравюри і дітям своїм передасть.

А як часто Георгій виручав мене з біди! Ілюструючи букварі та читанки для видавництва «Радянська школа», я ніяк не могла впоратися з усякими там машинами, пароплавами, літаками, а Георгій те все малював блискавично і досконально, просто дивовижно!

Маю сказати ще про його суто людську, велику порядність. Як справжній інтелігент, Георгій чудово володів українською мовою і ставився з повагою і розумінням до тих, для кого рідна мова була проявом власної гідності, хоч у ті 60—70-ті роки, м'яко кажучи, то було вельми непопулярно.

У мене зберігається кілька його поздоровчих листівок-гравюр з нагоди Нового року та новосілля, і його добрі побажання написані гарною, добірною українською мовою. Він якось особливо відчував нашу мову, її колористику, і так часом влучно вживав певні слова, речення чи уривки з віршів для виразності мови чи для дотепного жарту. І досі чую той особливий тембр його голосу і тільки йому притаманну манеру мовлення...

А яким же Георгій був терплячим і мужнім, коли приступилася до нього важка хвороба, а здавалося ж, що йому не буде ні старості, ні слабості. Він по можливості, далі працював; уже лівою рукою малював і різьбив. А найзворушливіше — він не змінився своєю вдачею: такий же привітний і доброзичливий, ані тіні похмурості чи дратівливості і ніякого нарікання, як то буває у хворих.

На п'ятдесятиліття Георгія його батьки і брат Дмитро влаштували чудове прийняття в доброму київському ресторані для рідні, друзів і шанувальників його таланту. Георгій, як завжди гарний і елегантний, усіх вітав тепло, посміхався до всіх, хто поздоровляв його, і все говорив: «Спасибі, спасибі...» То було зворушливо до сліз, коли ж хотілося йому казати безліч раз: «Це тобі, Гогочко, спасибі за те, що ти є між нами, що живеш на цьому світі!».

І ще зі смутком згадую останню з ним зустріч в 1979 році, коли весна була в розквіті, за місяць до його смерті...

Олександр Губарев, його добрий друг, і я відвідали його в лікарні. Сидів між нами на лавці, слухав нас, реагував на оповідь Губарева про його поїздку до Греції з добрим усміхненим лицем. І коли його відвели до палати, так тепло, з обіймами прощався з нами, хоч уже не міг бачити наших очей...

Наш чудовий, незабутній, єдиний у світі Гога Малаков! Воістину світла

і шляхетна душа! Дякую своїй долі, що знала його зблизька впродовж багатьох років, а нині щирим словом і з теплом на серці записала цей спогад.

Лариса Володимирівна Іванова,
художниця,
Київ

Художній стиль і графічна мова Майстра

*Я вдячним спомином торкнувся
Спадщини та імені його...*

Вдячний спомин про Георгія Васильовича Малакова — талановитого митця зі своїм неповторним графічним стилем у мистецтві, блискучого майстра сучасної ліногравюри та рисунку — повертає мене у травень 1965 року, до часів мого першого знайомства з його творчістю.

Тоді до 20-річчя перемоги над фашизмом журнал «Україна» вмістив на своїх сторінках триптих «Їхній шлях». Робота художника вразила мене цілісністю композиції, промовистістю та лаконізмом образів, точністю деталей та ще якоюсь своєю, надзвичайно привабливою графічною мовою.

З першого погляду й назавжди я полюбив художній стиль та графічну мову цього Майстра і з того дня почав шукати його роботи в часописах України, в оформленні та ілюстраціях книжок. Упродовж кількох років я збирав репродукції його графічних робіт в окремий альбом, який і склав мою першу колекцію з творчості художника.

Мене захоплювала широта творчих уподобань Георгія Малакова, різноманітність сюжетів та тематики його робіт — від яскравих епізодів Великої Вітчизняної війни та Києва у той грізний час до європейського середньовіччя та романтики завойовників морів доби великих географічних відкриттів.

Кожна гравюра Майстра приваблювала надзвичайною точністю деталей флори й фауни, архітектури будівель, майже усіх видів озброєнь та споряджень, побутового начиння, строїв, геральдики, техніки всіх часів та народів. Кожна гравюра несла в собі яскраву, образну думку автора, його життєрадісність та гумор.

Усі без винятку естампи Георгія Малакова, що потрапляли на прилавки магазинів «Мистецтво» у Києві та Харкові, майже миттєво розкупувалися шанувальниками мистецтва графіки, а книжки, оформлені та проілюстровані ним, особливо на історичну, пригодницьку та дитячу тематику, ніколи не залежувалися на полицях книгарень.

Про працездатність Майстра та багатство його творчої фантазії говорить той факт, що понад двадцять п'ять років, починаючи з 1951 року, він працював у добрячому десятку часописів України («Всесвіт», «Людина і світ», «Україна», «Знання та праця», «Зміна», «Малятко» тощо), на сторінках яких було вміщено понад 1000 його рисунків. За цей же період його

творчості було оформлено і проілюстровано понад 140 книжок різних авторів, книжок, що вийшли друком у видавництвах «Дніпро», «Веселка», «Молодь» та ін.

Життя склалося так, що мені не довелося особисто зустрітися з улюбленим художником за його прикро коротке життя.

У січні 1982 року в Києві відбулася посмертна виставка творчості заслуженого художника України Георгія Малакова, на яку я спеціально приїхав з Харкова. Зберігаю, як дорогоцінну реліквію, каталог цієї виставки з автографами батьків митця Євгенії Костянтинівни та Василя Федоровича Малакових, а естампи, подаровані мені цими чудовими людьми, тепер висять на стінах мого харківського помешкання, радуючи око та захоплюючи багатьох друзів та знайомих.

Інтерес до творчості та життя художника, любов до його життєрадісних сюжетів та героїв допомагали мені багатократно переборювати свої життєві прикrostі та труднощі, були тим добрим світлом у вікні, що надихнув мене на складання віршів, присвячених багатьом гравюрам Майстра і його творчості загалом. Ось один з віршів — до серії «Середньовічні сюжети»:

Средневековья милого сюжеты
Манили ум художника всегда,
И в детские безоблачные леты,
И в тяжкие военные года.
Как всех мальчишек Гогу волновали
Герои Стивенсона и Дюма,
На острова с сокровищами звали,
Будили взлеты чувства и ума.
Он рисовал с восторгом и задором
Корсаров, рыцарей, монахов и девиц,
И вереницу выдуманных лиц
Пустил бродить по жизненным просторам.
И в довоенном киевском музее,
Среди оружия, пушек и знамен,
Он жадно, не чета всем ротозеям,
Запоминал реликвии времен:
Топор и панцирь, меч, стрела и шпага,
Щит, аркебуз, копье и арбалет,
Мушкет старинный, воинов отвага
Войдут потом в Малаковский сюжет.
Найдется место в будущих сюжетах
Старинным книгам, кубкам и цветам,
Геральдике, коронам и монетам,
Архитектуре и наряду дам...

Средневековья милого сюжеты -
Оригинальны, свежи и умны,
Сочны и поэтичны, как сонеты,
И строго, по-малаковски точны.

Працюючи у групі авторського нагляду на будівництві металургійного комбінату в КНДР, у вільний час я із захопленням виконав десять великих планшетів, на яких вмістив близько ста фотокопій робіт художника і таку пересувну виставку показував будівельникам, монтажникам, металургам заводу імені Кім Чака в місті Чхонджині. Навіть там, у далекій Кореї, я ще й ще раз переконався у великій зацікавленості людей різних професій і національностей до героїв та сюжетів Георгія Малакова.

Художник такого масштабного, різностороннього та життєрадісного хисту, на моє глибоке переконання, народжується раз на сторіччя. Його високохудожній та високопрофесійний творчий доробок слід розглядати як національне надбання, котре треба берегти, видавати альбоми його чудової графіки.

Хочеться, щоб яскравий світ сюжетів і героїв, народжений талантом і фантазією Георгія Малакова, радував і еднав людей.

*Станіслав Миколайович Лях,
інженер,
Харків*

Романтика моря в ліноризах Г. Малакова

З Гогою Малаковим мене познайомив відомий журналіст, бібліофіл Я. Бердичевський. Було це 1965 року. Ми дуже швидко з ним здружились, в нас було дуже багато спільного: ми були близькі за віком, обидва під час окупації були в Києві. Мої батьки перед війною жили в Петербурзі, а дідусь і бабуся — в Києві. І ми з братом на літні канікули приїздили до них. 1941 року ми приїхали до Києва 19 червня і додому в Петербург повернутись уже не встигли. Мабуть, на щастя, бо з двадцяти дев'яти родичів після блокади серед живих залишилось шестеро.

Ми з Гогою обидва любили море, флот. Тягнуло нас до безкраїх морських

просторів. Гога за натурою був великим романтиком. Ми часто з ним зустрічались, обговорювали епізоди відомих морських баталій, смакували різні деталі, наприклад, імена капітанів, назви кораблів, тонаж, військово спорядження. Іноді сперечались до знемоги. Колись Гога сказав, що, якби він не став художником, обов'язково пішов би в моряки. Це романтичне захоплення знайшло відображення в піратській серії, ідею якої він дуже довго носив в собі.

Працюючи над гравюрами серії «Завойовники морів», відштовхувався від реальних яскравих особистостей. Намагаючись підкреслити індивідуальність кожного створюваного образу, оточував своїх героїв тим предметним світом, що найяскравіше віддзеркалював уподобання чи захоплення зображуваного. Так, наприклад, Томас Довер у вільний від піратських набігів час, займався фармакологією. Й досі існують ліки від головного болю, що мають назву «Доверів порошок». Тому Гога й зобразив цього пірата задумливо сидячим в каюті корабля за столом, заставленим різноманітним медичним приладдям.

Із спільного захоплення піратською тематикою виник задум екслібриса, на якому Гога зобразив мене у вигляді пірата з фоліантами на плечах. Він вважав цей екслібрис одним з найвдаліших серед свого доробку книжкових знаків.

Гога дуже любив життя, мав натуру пристрасну, невтримну, мав різнобічні захоплення, дуже багато знав. У нього були чудові батьки, з якими в Гоги були прекрасні взаємини. Батько був інженером й займався драматургією. Він писав п'єси, які до війни й після з успіхом йшли в театрах. Мати була надзвичайно цікавою людиною. Дуже любила літературу, мистецтво і в цьому мала великий вплив на формування уподобань Гоги.

Гога мав просто фотографічну пам'ять. Він добре знав усі види озброєння, прекрасно розумівся на старовинній зброї. Він наче відчував живе дихання епохи середньовіччя.

Гога ніколи не виконував замовлення за гроші. Любив дарувати роботи своїм друзям та приятелям. Фантазією володів просто невгамовною.

Багато цікавих речей так і залишилось у задумах. Існує чотири ескізи до «Майстра і Маргарити» М.Булгакова. Зараз можна тільки здогадуватись, яким цікавим мистецьким явищем стало б це видання.

Ще 1966 року Гога загорівся ідеєю ілюстрування «Бабиного яру» А. Кузнецова. Якось ми навіть їздили вдвох до письменника додому, але не застали його. Пізніше, десь в 1975 році, моїм пацієнтом в лікарні був Давидов Володимир Іванович. Випадково розговорилися і виявилось, що він був полоненим у київському концтаборі і його, серед інших здорових і сильних чоловіків, відібрали в команду для поховання трупів з Бабиного яру. Згодом йому вдалося втекти з німецького полону. Гогу дуже зацікавила та розповідь і, можливо, під враженням від неї була створена робота «Бабин яр».

Одного разу я розповів Георгію епізод з своєї юності. Навчаючись у військово-медичній академії в Петербурзі, ми з друзями домовились зустрічати Новий рік з дівчатами інституту іноземних мов. У той час тільки офіцерам дозволялось носити калоші, курсант же за таку «вільність» одразу ж потрапляв на гауптвахту діб на п'ять. І от нас, шестеро друзів, роздобули собі калоші, кожен найняв собі таксі і за десять хвилин на дванадцятку кавалькада машин, сигналячи, під'їхала до інституту. Дівчата вибігли на ганок, а ми, вийшовши не поспішаючи з машин, піднялись до них, відкоркували дві пляшки шампанського й почали мити ним калоші.

Гога довго сміявся над цією оповіддю. Збирався зробити серію робіт, щоб проілюструвати наші гусарські витівки. Я бачив тільки два ескізи.

Так, залишилось дуже багато нездійснених задумів. Він надто рано пішов з життя.

*Валентин Семенович Терно,
кандидат медичних наук,
Київ*

Творча співдружність з клубом «Екслібрис»

Перша зустріч з Георгієм Малаковим була в Москві, на Всесвітній виставці 1961 року.

Я побачила дивовижну гравюру «Трогуар у Брюсселі».

— Хто ж автор?

— Малаков. Київ.

— Та це ж наш земляк! — і це прізвище врзалося у пам'ять.

Але особисто познайомитися вдалося пізніше, і з тих пір Гога Малаков став найулюбленішим художником.

Це дивне відчуття композиції, це знання архітектури будь-якої доби, та, передусім, доби середньовіччя; це бездоганне знання людини, й все це забарвлене блискучим гумором.

У кожному штриху, у кожному сюжеті - добрий гумор. Кожна нова робота, чи то гравюра, чи екслібрис — то справжнє свято.

Я захопилася екслібрисом. Організувала клуб під назвою «Екслібрис»

при бібліотеці, де постійно влаштовувались виставки і зустрічі з митцями. Виставки персональні і групові. Виставки тематичні.

Та чи й варто згадувати, що в усіх групових і тематичних виставках завжди першими - роботи Георгія Малакова. І кожна грань його блискучого таланту завжди приходила нам на допомогу: завжди на день визволення Києва - роботи Малакова, виставка «Гумор в екслібрисі» - знов його, а про виставку «Шерше ля фам» - годі й казати. Адже це - його тема.

Колекціонуючи екслібриси, я заочно познайомилась з багатьма авторами і збирачами книжкових знаків. Зав'язалося широке листування, обмін знаками. І немає листа, де мене б не прохали прислати екслібриси Малакова.

У кабінеті крупнішого збирача екслібрисів, автора відомої книги «500 екслібрисів художників Російської Федерації» Євгена Мінаєва, між стежами з теками, заповненими екслібрисами, висіла одна єдина гравюра — робота Георгія Малакова, знаменита «Генрі Морган».

У нашій бібліотеці Георгій був найчастішим та найбажанішим гостем. Ось переді мною перелік дат наших зустрічей з Георгієм та участі його творів у наших виставках: 15 дат!

11 лютого 1978 року в бібліотеці була велика персональна виставка Малакова. Мені здається, що це була перша персональна виставка митця у Києві. І лише після його смерті на В.Васильківській була виставка його пам'яті.

Мені дуже подобається його ліричний герой Акулкін. Адже цей Акулкін проходить через всю його творчість. Він і в гравюрах, і в багатьох екслібрисах, і, особливо, в автоекслібрисах. Акулкін випробував у своєму житті велику кількість професій, аж до актора в ролі Євгенія Онегіна. І мені дуже захотілося, щоби Георгій зробив для мене екслібрис, де б Акулкін з'явився у тій ролі, в якій раніше ніколи не був, а саме в ролі туриста.

І Гога зробив мені такий знак, в котрому є все, властиве таланту Малакова, і все, улюблене мною: книги, сам Акулкін з гітарою, намет, ватра, сонце, річка, гори, дерева. Адже в одному маленькому знаці зуміти подати стільки почуттів, створити цілу симфонію! Це знак мій, для мене, про мене. І Гога, що був уже хворий, володіючи лівою рукою, склав гімн туризму, і цей гімн під гітару співає улюблений ліричний герой Гоги - Акулкін.

Я навіки вдячна Малакову за цей мій улюблений екслібрис!

Як колись, Гога — мій самий улюблений художник!

*Майя Марківна Потапова,
керівник клубу «Екслібрис»,
Київ*

Неповторний почерк художника

З Гогою ми знайомі з 1947 року. Тоді ми ще були юними, і особливої дружби між нами не було. Та ми ще й не сформувалися на той час як художники. Більшість однокласників так і не обрали фах художника. Один з кращих друзів Гоги став льотчиком. Це Володя Нечай. Інший став капітаном далекого плавання, той — офіцером. Так і розійшлися, хто куди. Я теж після восьмого класу пішла в училище, бо мати була дуже старенька, і потрібно було працювати, щоб не померти з голоду.

Потім ми зустрілися вже в інституті. Гога вчився на курс старше за мене. Він уже в студентські роки вважався дуже талановитим художником.

Пам'ять у Гоги була феноменальна, його ні з ким не можна порівняти. У нас іншого такого художника не було і немає. Це особистість, це свій неповторний почерк, відчуття чорно-білого графічного аркуша, прекрасний малюнок.

Наші майстерні були поруч. Не проходило й години, щоб ми не зайшли один до одного.

До нього завжди приходили друзі. Не було й дня, щоб до нього не прийшли люди. Просто дивно, коли він встигав працювати. Був людиною величезного таланту і працездатності, адже стільки зроблено!

Багато хто просив у нього роботи, багатьом він робив ескібриси. Був абсолютно безвідмовним. Мені він так і не встиг зробити ескібрис, хоча часто говорив: «Кому ж, як не тобі. Адже ти мій найближчий друг». Ми тоді вважали, що життя вічне і що ми будемо завжди. Ми ніколи не розмовляли про смерть, а про все, що завгодно — про людей, життя, літературу. Нам було дуже цікаво разом, ми могли розмовляти без кінця. Але про те, що коли-небудь когось з нас не стане, — такої думки взагалі не виникало. Тому навіщо дарувати свої роботи один одному? Бо моє — це його, а його роботи — ось вони, теж завжди поруч.

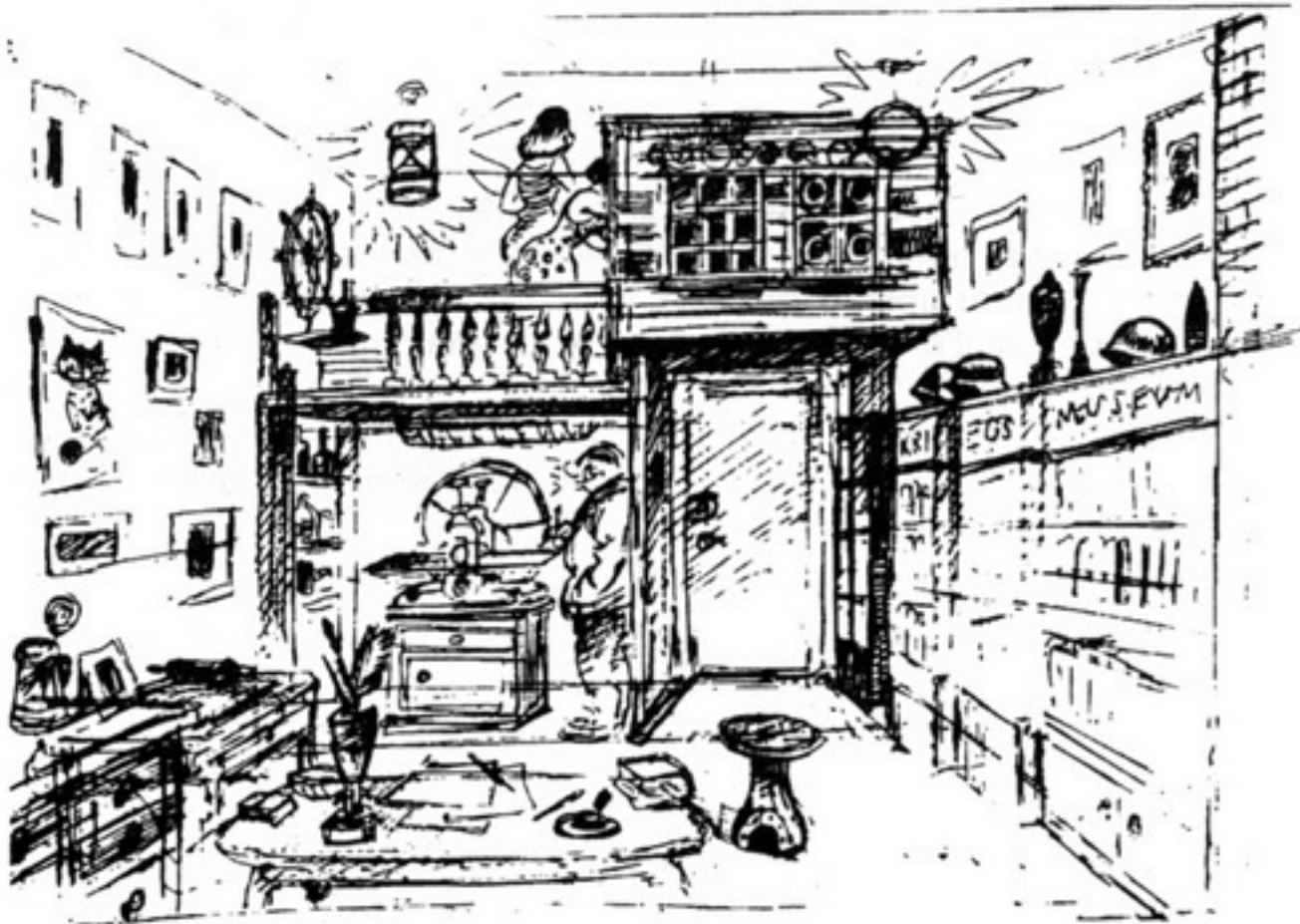
У нього було дуже багато знайомих, з якими він листувався. До нього приїздили люди найрізноманітніших професій. І завжди він казав: «Ніна, знайди хоч на хвилинку, прикрась наше товариство». Останнім часом, його друзі, що приходили, йшли не до нього, а до мене. Він вже погано себе почував, тому казав: «Я на годинку приляжу, якщо хтось прийде, ти мене збудиш». І було так, що його друзів я запрошувала до своєї майстерні, бо Гога ще 40 хвилин повинен був відпочивати.

Я дуже любила казки, любила малювати звірів, вигадувати їм костюми. Робила по двадцять ескізів тваринок — то вони злі, то хитрі, то смішні, то вони плачуть, то танцюють — тобто завжди їх олюднювала. І завжди я створювала велику кількість ескізів. Одного разу Гога зайшов, подивився на мою працю й каже: «Ну навіщо ти робиш стільки ескізів. Адже кожний з них вже може бути використаний».

Пам'ятаю роботу над ілюструванням казки «Сірий вовк і семеро козенят». Ніяк не виходило закомпонувати аркуш — козенята намальовані, а вовк не виходить. Гога подивився на мої страждання, узяв олівець і за хатинкою намалював морду вовка, лапа якого спирається на хатку — і закомпонувалась вся композиція. І так було завжди — якщо він робив якийсь зауваження по роботі, а я, слухаючи його пораду, виправляла — це було прекрасно. Мабуть, тому, що він завжди щиро бажав допомогти.

Одного разу ми з ним їздили на Мизу (там колись була майстерня Гоги). Він дуже любив це місце — там пройшли його найкращі роки і були створені, мабуть, найкращі гравюри. У нього там було своє коло друзів — Лариса Іванова, Микола Прокопенко, Григорій Авксентійович Довженко. Ми пройшли по всіх майстернях, всюди він мене представляв, як свого найкращого друга. Всі дуже тепло його зустрічали, особливо Довженко. Жінка його борщу наварила, ми дуже довго спілкувались, пішли від них уже пізно ввечері. Гогу всі дуже любили. І любили, і тягнулись до нього, тому що це була людина рідкісної душі.

Ювілейний вечір, присвячений 50-річчю Гоги. Юра Якутович подару-

Майстерня на Дашавській

вав йому іграшкову гармату. Потім стріляли з цієї гарматки. Це було останнє велике свято в його житті.

Коли я одержала звання заслуженого художника України, першим, хто мене привітав, був Діма Малаков. І мені було дуже приємно, що перше привітання було саме від Гогиного брата.

Я нещодавно подумала, яке це щастя, коли на тебе чекають, коли тебе люблять. Відвідування майстерні було для мене саме таким щастям. Коли я тільки підіймалась до себе, Гога виходив зі своєї майстерні, обіймав, цілував мені руку. Потім, коли його не стало, я ніяк не могла прийти до тями, як же так, що мене вже ніхто не зустріне на сходах.

В останню ніч, перед тим, як Гога пішов у лікарню, ми просиділи з ним до ранку. Згадували минуле. Адже ми з ним одного року, ми пережили і війну, і окупацію. Усі ці події потім яскраво відбилися в творчості Георгія Малакова.

Працював Гога до останньої хвилини. Перед лікарнею А. В'юник запропонував роботу. Гога був вже хворим, не володів правою рукою, але ми взяли цю роботу на двох.

Коли я відвідала його в лікарні, він знову вразив мене своєю душевністю та людяністю. Він тоді вже не бачив, та не казав про це, щоб мене не злякати. І раптом каже: «Ніна, ми ж цю роботу узяли на двох. Тобі ж одній так важко буде це різати». Він був смертельно хворим, абсолютно сліпим, і він же мене боявся налякати і про мене хвилювався, що це мені буде важко. Якими словами можна передати мої відчуття? Це було наше прощання. Наступного дня його не стало.

З Гогою в нас завжди були мир та злагода. Ми багато одне одному розповідали, в нас наче єдина душа була на двох, ми так відчували одне одного. Іншої такої людини просто не може бути. Це велике щастя — зустріти в житті таку людину. Гогу ніхто не замінить. Це непоправна втрата.

*Ніна Григорівна Божко,
заслужений художник України,
Київ*

Неординарність бачення і майстерність виконання графічних серій Г. Малакова

Перше моє знайомство з Георгієм Малаковим відбулося заочно. Було це 1965 року. Відвідавши Республіканську художню виставку, присвячену 20-річчю Перемоги, я побачив там у відділі графіки виконаний в техніці ліногравюри монументальний триптих «Їхній шлях». Прізвище автора мені було незнайоме, але сам твір вразив з першого погляду. Тому були свої причини. Захоплюючись тематикою Великої Вітчизняної війни, перечитавши безліч військових мемуарів та історичних праць, я саме підходив до задуму книги «Героїка народного подвигу. Образи і події Великої Вітчизняної

війни в українському образотворчому мистецтві 1945-1968 років», яка вийшла друком у видавництві «Мистецтво» 1970 року. Я вже був добре обізнаний з численними творами про війну і ветеранів, і художників молодшого покоління. Але твір невідомого мені автора вражав своєю неординарністю бачення теми війни, широким осмисленням подій і водночас якоюсь рельєфною гостротою відтворення численних деталей. Усе тут було промовисто, документально і переконливо. Не кажу вже про саму майстерність виконання. Одразу ж майнула думка: «З автором треба зустрітися».

Перша наша зустріч відбулася в найпоетичнішому, як на той час, куточку Києва — урочищі «Кинь-Грусть», де неподалік колишньої дачі книговидавця С. Кульженка розмістилися майстерні Спільки художників. Приїхали ми туди з приятелем, мистецтвознавцем А. В'юником. Згодом до нас приєднався Ігор Григор'єв, той, що увічнений хлопчиком у відомих картинах Сергія Григор'єва «Воротар», «Прийом до комсомолу», «Повернувся». Була весна. Посиділи вчотирьох у запашному садку, якимось легко і одразу знайшли спільну мову. Пізніше, згадуючи той день, Георгій іноді з властивим йому гумором кидав у мою адресу: «Старик Державин нас заметил...». Взагалі, і перше враження, і подальші стосунки свідчили про надзвичайну товариськість натури Георгія. Якась природжена інтелігентність, делікатність в поєднанні з невимушеністю поводження, щедро приправленого незлим гумором, одразу привертала до нього кожного, хто з ним спілкувався. Не був винятком і я. У нього було багато друзів і, кажуть, не було ворогів.

Якщо правий Расул Гамзатов, який твердив, що справжній чоловік мусив мати хоча б одного ворога, то Георгій був виключення із цього правила. Згадуючи про першу зустріч, не можна не розповісти і про перше враження від майстерні художника, яка містилася на другому поверсі будинку, з вікном на всю стіну, у яке сосни простягали свої зелені лапаті віти. Це була невелика кімната, де у кутку розміщувалося ліжко, перед ним горбився офортний станок, під вікном стояв стіл, а попід стінами книжкові шафи та стелажі. Попри цей обов'язковий асортимент в майстерні знаходилося багато цікавого і незвичайного. Воно збуджувало уяву, розкривало смаки і уподобання автора, розповідало про його захоплення і, зрештою, про спрямування творчості.

Стіни були суціль увішані власними малюнками і гравюрами (особливо виділявся мальований портрет дочки Оленки) маловідомими широкому глядачеві, але промовистими щодо розкриття духовної суті їхнього автора. Тут же привертала увагу зображення старовинних вітрильників і детальне креслення уславленого фрегата Френсіса Дрейка «Золота Лань». На полицях стояли старовинні порцелянові кухлі, діюча саморобна модель ракетного катера, моделі літаків, різноманітні залишки зброї останньої війни. Замість стільця «правив» відповідно обрізаний фрагмент дерев'яного авіаційного гвинта, на столі стояла половина уламка мінометної міни, що була за вазу для олівців та пензлів. Ці безцінні для художника раритети були, як я згодом зрозумів, речовими містками до опрацьовуваних ним сюжетів. Недарма він любив зображувати їх в своїх творах. Тут, серед цих речей, художник провів найкращу частину свого життя і творчості, любовно охрестивши майстерню, не без огляду на чудове оточення, - «мизою». Чимало годин в приємному товаристві хозяйіна провів і я на цій «мизі», і пам'ять про них залишається й досі світлим спогадом.

З Георгієм завжди було цікаво. Окрім чисто фахового мистецтвознавчого інтересу, мене приваблювало в ньому наше обопільне захоплення історією, романтикою морських мандрівок, подіями вітчизняної війни. Особливо ж останнім. І це не був такий собі хрестоматійний інтерес. Війна була драматичною часткою і його, і моєї біографії. Я із насолодою і як згодом дізнався, не я один, переглядав його численні начерки і малюнки, з хвилюванням торкався речей-посланців з днів минулих, слухав розповіді про сюжети його воєнних творів, — а вони здебільшого були часткою власного життя Георгія, зрештою, брав у нього книги, про існування яких навіть не підозрював. Такі як «Припятская проблема» А. Филиппи (М., 1959), «Танковые сражения 1939-1945 гг.» Ф. Меллентина (М., 1957). Вони викликали гострий інтерес — це був «голос з того боку».

Поступово розкривався складний і багатий світ, у якому жив художник, який пробуджував і наповнював його творчу уяву і який, як це буває у справжніх митців, часто не співпадав з кон'юктурою сьогодення. Життя його текло ніби у двох річищах - одне заповнене побутовими турботами

і, відповідно до них, виконанням випадкових, але, як правило, термінових замовлень, і друге, вщерть заповнене дитячими і юнацькими спогадами, захопленнями, реалізацією породжених ними марень, що не давало заробку, але не зробити яких було не в його волі. Більшість з них до часу залишалась в майстерні художника і вийшла на широку публіку лише на посмертній виставці аж 1982 року. Але що то була за виставка! Вона мала грандіозний успіх. Виставочний зал Спілки художників на вулиці Червоноармійській, 12 не бачив нічого подібного. За годину до закриття публіку вже не впускали, бо не було куди, а після закриття (за годинником) її майже силоміць змушували йти з експозиції. На тлі пристойного благополуччя і благонадійності тогочасного мистецтва творчість Малакова стала для публіки справжнім одкровенням.

Коли сьогодні неупереджено, з ретроспективної відстані поглянути на творчу спадщину митця, то неважко побачити, що саме в другому річищі виникали справжні непересічні твори. Тут кожен начерк, кожна композиція набувають неабиякої ваги і цінності. Тут Георгій був сам собі хазяїн, незалежний від ідеологічної кон'юнктури, від невблаганної цензури, суб'єктивно-неправедних виставкомів. У цьому аспекті показовими є його численні твори, що виникали зі спогадів про оборону, окупацію і визволення Києва 1941-1943 років. Знайомство з ними розвіяло в мене стереотип, в якому були обов'язковими герої на котурнах, сусальні мученики-підпільники, гучні гасла і щедра славослів'я. У творах Георгія поставало справжнє життя з його неповторними подробицями, назавжди втраченими прикметами і штрихами, з живими людьми з обох боків барикади. Завдяки його творам, я по-новому поглянув, а точніше, вперше побачив і пізнав по-справжньому романтичну, при усій своїй трагедійності, епопею міста-героя Києва. Щодо воєнного дитинства і захоплень, то в нас було багато спільного. В колі цієї спільності виник цікавий задум п'яти екслібрисів в пам'ять (про мемога) п'яти років війни в найхарактерніших епізодах мого дитинства. Екслібриси створювалися не в один рік, але складають єдиний за стилем і змістом мінісеріал. Я наговорював сюжет, Георгій його реалізовував. Про цей мінісеріал навіть була окрема публікація в журналі «В мире книг» (1985, № 5, с. 69-70). Цікаво, що художник у кожному окремому випадку не тільки втілював в образотворчий ряд мої пропозиції, але й вносив (і досить активно!) чимало своїх ідей і подробиць. Спочатку це викликало в мене незгоду, але, зрештою, мусив скоритися. Георгій дав мені наочний урок того, що правда життя не ідентична правді мистецтва і що остання ближче до істини. Тут у нас навіть відбулася суперечка, останнє слово в якій залишилося за художником. Вислухавши розповідь про авіаційний напад на ешелон з біженцями, в якому був і я (бачив, як з висоти прямо на нашу теплушку стримголов падав літак, навально збільшуючись в розмірах, ревучи моторами, громовицею гармат і кулеметів, розчавлюючи свідомість), він підсумував: «Добре. Зробим так:

літак заходить з голови і йде на бріючому, прошиваючи з гармат і кулетів ешелон». Я запротестував, бо насправді було не так - літак атакував впоперек ешелону. Георгій зробив, як було, і я змушений був визнати, що вийшло не цікаво. Тоді він зробив по-своєму і зробив маленький шедевр, який з успіхом обійшов багато видань і виставок. А весь мінісеріал став унікальним явищем в мистецтві екслібрису. Дозволю собі процитувати рядки, які належать шанувальникові Георгія, колекціонерові Якову Бердичевському, написані 1969 року для каталога виставки «100 гравюр Георгія Малакова» в місті Барановичі: «Вдивіться уважно в цей книжковий знак, — він зроблений для відомого мистецтвознавця і художнього критика Юрія Белічка. Виконав цей книжковий знак київський художник Георгій Малаков, чие отроцтво, як і отроцтво Юрія Белічка, співпало з чорними роками гітлерівської окупації і, мабуть, саме тому і народився цей книжковий знак як відповідь на численні статті і праці Юрія Белічка про мистецтво, як відповідь художника критику, майстра — майстрові. Чорним силуетом, страхітливою тінню насувається над нашою землею ворожий літак з хрестами, що несуть смерть, на довгих крилах. Єдиним могутнім, зловісним вихором зірвано все зі своїх звичних місць - і речі (залізничний вагон, телеграфний стовп, дроти), і людей. Вихор цей — вихор війни, від якого, широко розмахуючи руками, тікає русявоголовий хлопчик. Мимоволі виникає аналогія: у небі широко розкинув крила хижак смерті і знищення, а унизу, на землі, в особі підлітка, що стрімголов мчить від цього хижака, — саме життя. «В пам'ять 41» — повідомляє напис на книжковому знаці — нам не забути його, цей страшний, чорний рік, як не забудуть його ні Юрій Белічко, ні Георгій Малаков...»

Художник опрацьовував чимало драматичних колізій, породжених війною, але драматизм витікав з прихильності його до документалізму, а не з уваги до цієї іпостасі людського буття. В основному йому властиве було прискіпливе поглядання, героїка і добрий гумор, або і те і те разом. Усміхненні герої постійно присутні в його творах: і в «Середньовічних сюжетах», і в «Завойовниках морів», і в ілюстраціях до «Декамерона» чи «Легенди про Уленшпігеля і Ламме Гудзака», і в численних екслібрисах тощо. Георгій сам умів жартувати і водночас цінував в інших добру вигадку, дотепний гумор.

Одного разу, з якоїсь нагоди він згадав Біллі Бонса, як той, сидячи у кутку трактира «Адмірал Бенбоу», розводив ром водою і пив цю міцну суміш, зробивши при цьому особливий наголос на словах «цю міцну суміш». Я подумав, вигадує він, чи що, тихенько заглянув у томик «Острова скарбів», подарованого йому ще 1937 року за відмінні успіхи в школі, і дійсно знайшов там те саме: «разводил ром водой и пил эту крепкую смесь» (переклад на російську М. Чуковського). Мабуть, мало хто звертав увагу на ці слова, на їхній прихований зміст, в якому відбилась вдача письмен-

ника чи його перекладача. Ця індивідуальність світосприйняття, ставлення до буття як радісного, щасливого дарунку долі особливо уяскравлювалося в його малюнках, що виникали рік у рік і розповідали про пригоди вигаданого двійника художника — Акулкіна. Було цікаво і весело розглядати їх. Але завершують цикл дві композиції, які й досі не можу згадувати без почуття глибокого суму. Георгій надто рано пішов з життя, очевидно, усвідомлюючи наближення кінця.

Свідченням цьому і є згадані композиції, де Акулкін на колінах благально простягає руки, а над ним невблаганно нависає в білому савані із захованим під одягом обличчям примара Смерті. Малюнків ніхто не бачив за життя художника, їх знайшли, коли розбирали його папери... Чомусь проглядається якась зловісна закономірність в тому, що надзвичайно обдаровані митці, які так багато сказали і від яких чекали нових і нових odkровень, раптом і якимось безглуздо йдуть з життя. Надя Рушева, Віктор Попков, Григорій Гавриленко, Володимир Івасюк, Георгій Малаков. У роки спілкування з Георгієм чимало творів виникло на моїх очах, чимало задумів закладалося в ескізи, а іще більше трималося в пам'яті і чекало своєї черги, хвилюючи уяву, позбавляючи спокою. І яких задумів! Гірке почуття не полишає від усвідомлення того, скільки втрачено для українського мистецтва через цю передчасну смерть!

В тісному спілкуванні з художником, в ознайомленні з його творчістю поступово визрівала думка про присвячену йому монографію. У можливість цього спершу мені треба було самому повірити, а повіривши, подолати важкий шлях побудови необхідно змістовної і цікавої творчої біографії митця. Так, це було важко, як завжди нелегко першопрохідцю. Зрештою, всі складності були подолані, зате вихід монографії став несподіванкою навіть для друзів Малакова. Авжеж, немає пророка у своїй Вітчизні. Ніби спільну думку щодо цього висловив плакатист Тимофій Лящук, коли, якимось зустрівши мене в переходах художнього інституту, сказав: «Ну, ти й дав! Всі думали: Гога, Гога... а він же, виявляється, — Художник! Поздоровляю». В цих словах відбився і той факт, що всі були приривчені до того, що монографія завжди є наслідком вже усталеної популярності художника. Тут же навпаки — саме з монографії і почалося широке визнання Георгія і в офіційних, і в неофіційних колах. Зокрема, прийшло почесне звання Заслуженого художника України. Пригадується, що книга так і не з'явилася на полицях книгарень, одразу ставши через оригінальність свого змісту і форми дефіцитом, раритетом. Один лише Яків Бердичевський, як мені сказали в книгарні «Мистецтво» на Хрещатику, одразу закупив сто примірників. Для обміну із братами-колекціонерами. Коли я сьогодні беру в руки цю невеличку книжку, в мені зринають найрізноманітніші спогади і почуття.

Сьогодні я б зробив її кращою, сказати б — академічнішою, бо тоді дивився на творчість художника через призму естетичних смаків і уподо-

бань шістдесятих років, а це не сприяло об'єктивності поглядів і суджень. Тому, зокрема, мало приділено уваги творам раннього періоду, книжковій графіці. До того ж рукопис потрапив до видавництва в недобрий час. Саме почалася брежнівська реакція на хрущовську відлигу, редактори усіх видавництв терзали нещасних авторів, вилучаючи в них «скверну вільнодумства». Дісталось і мені, а разом — і Малакову. Особливо ж в ілюстративному ряді. Ї досі бере мене жаль, як згадаю, що повикидали з макету художній редактор Валерій Терещенко, завідувач редакцією Ігор Бугаєнко, зам. головного редактора Павло Філімонов, головний редактор Григорій Вишневський і нарешті сам директор Віктор Машинцев. Наводжу цей перелік імен і прізвищ свідомо, бо кожен з них на своєму етапі апробації (затвердження підписом) виявляв пильність, застосовував владу і викидав п'ять - шість репродукцій. Неважко підрахувати, скільки це вийшло разом. Будучи з усіма в приятельських стосунках, я, зрештою, вмовився: «Хлопці, не робіть цього окремо по кабінетах, зберіться разом, і тоді у вас рука не підніметься на таку кількість». Але що зроблено, то зроблено. Повикидали чимало екслібрисів, обкарнали «Середньовічні сюжети» і «Завойовників морів», викинули «Корчму» (ілюстрацію до «Тіля...»), порушили мої композиційні задуми, зокрема, розкриття на ескізах процесу творення триптиху «Їхній шлях» або проведення паралельно п'яти аркушів «Київ у грізний час» з п'ятьма екслібрисами «рго тетоґія». Зате серія «В. І. Ленін за кордоном» пішла повністю, хоча з огляду на її оригінальне рішення я проти цього не заперечував.

Мабуть, найбільше пощастило ілюстраціям до «Декамерона», хоч і тут не обійшлося без «крутих поворотів». Минуло напруження чергової ідеологічної компанії, і все, що так ретельно і прискіпливо викидалось з моєї монографії, пішло вільно гуляти по виставках, різних виданнях, альбомах і каталогах без усякого збитку для радянської влади. А мою монографію знівечили до рівня брошури. Прикро. Через вісім років разом з Дмитром Малаковим ми зробили каталог виставки творів Георгія і задумали його як додаток до монографії, підкресливши це ідентичним форматом, а в ілюстративний ряд увівши багато з того, що не дали показати в монографії.

До речі, в каталозі 1982 року вперше репродукований малюнок «Вельмишановний гість», свого часу виконаний на моє прохання спеціально для альбому «Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва ХУІІІ—ХХ століть». Георгій зобразив приїзд на весілля голови колгоспу і шанобливу зустріч його на селянському подвір'ї, зобразив так, як сам бачив в дійсності на Вінниччині. Але образи малюнку директорові видавництва В. Машинцеву здалися надто гротескними, і він зняв його з видання, про що я й досі жалкую.

Від часу нашого знайомства з Георгієм я не лише спостерігав за його роботою, насолоджуючись майстерністю і гостротою фабульного звучан-

ня його творів, розкриваючи для себе нові і нові, ще не звідані грані його обдарування, навіть в давніших роботах, але й не нав'язливо втручався в творчий процес на правах такого собі симпатизуючого радника. Георгій не заперечував... Був він унікальним майстром малюнка, що знаходило вияв, зокрема, в одній галузі, в якій він не мав собі рівних — зображенню еротичних сцен іноді досить в ризикованих ситуаціях. Але, завдяки природному такту, відчуттю етики і естетики, завжди з честю виходив з ситуації, не зневажаючи правил пристойності. Жартуючи, називав ці роботи «для тих, хто палить», маючи на увазі дореволюційні коробки для цигарок із фривольними сценками на зворотньому боці кришки задля збільшення попиту. Я собі став міркувати: «Гине талант», — бо ж кращого ілюстратора для «Декамерона», щойно чудово перекладеного з італійської Миколю Лукашем, годі й шукати.

Звернувся з пропозицією до Бориса Туліна, що працював тоді художнім редактором у видавництві «Дніпро». Довго пояснювати і пропонувати не довелося. «Вважайте, що йому вже замовлено, нехай приступає до роботи», — такою була відповідь. Георгій з насолодою розпочав працю над ілюстративним циклом, ряд аркушів завершив, багато новел реалізував на стадії ескізів. Навіть ці ескізи складають велику цінність наочністю і оригінальністю розв'язаної в них фабули. Ї досі не знаю, чому раптом замовлення передали Олександрові Данченку: чи то з огляду на його незаперечний авторитет у видавничій адміністрації і впевненість, що робота буде виконана завчасно. А Малаков, з його капітальністю рішення циклу, викликав побоювання у зриві календарних видавничих планів? Дізнавшись про це, Анатолій Базилевич з властивим йому сарказмом зауважив: «Як вони (видавці. - *Авт.*) на таке пішли? Адже Сашко ніколи навіть своїй дружині не зраджував, який вже тут «Декамерон»!

Лишилася нездійсненою і інша давня мрія Георгія — ілюстрації до «Легенди про Уленшпігеля». Знаючи, що зроблено в світовому мистецтві в ілюструванні цих двох пам'яток класичної літератури, не побоюся твердити, що рішення Малакова були по-своєму унікальні. Ї знову можна лише пожалкувати, що вони не були зреалізовані до кінця. Видавництво «Січ» вже після смерті художника намагалося виправдати прорахунок, спробувавши під одними палітурками «Декамерону» об'єднати завершені ілюстрації, ескізи до нього, а також вільні гравюри і малюнки еротичного циклу, та з цього, мабуть, нічого не вийшло.

Постійне малювання, перетворення уявних образів, щойно побаченого плину життя в зорові картини було нормальним станом Георгія, або, висловлюючись по-науковому, виявом його функціонування як мислячої матерії. У його теках накопичилося чимало малюнків, де, наприклад, з усіма подробицями, аж до калюжі, у якій плаває кленовий листок, та ката, що зухвало перебігає дорогу, показано (чи оповідано), як вони з малою Оленкою йдуть до школи. Чи от в усіх подробицях змальована

ситуація відпочинку на морському пляжі з обов'язковою власною присутністю. В цих малюнках цікаво відбилися «труди і дні» художника, і вони, як і багато чого іншого з його творчої спадщини, ще чекають на належну публікацію. Інтелектуалізм разом з високою майстерністю надали творам Малакова непересічної художньої цінності, зробивши їх важливим і необхідним явищем у рідній українській мистецтвотворчості ХХ сторіччя. Витримують вони співставлення і з мистецтвом світовим. Останнє твердження, зокрема, незаперечно доводиться і успіхом зробленого мною для видавництва «СВЕНАС» великоформатного календаря «1994. Місяцеслов. Дивосвіт слова і образу», де проведений паралельний ряд дванадцяти ескісів Малакова і графічних творів Лукаса Кранаха, Альбрехта Дюрера, Пітера Брейгеля Старшого, Густава Доре, Генрі Брока, Яна Сандре-Мана та ін. Утворився навдивовиж співзвучний ансамбль, у якому голос Георгія Малакова звучить нарівні з іншими.

*Юрій Васильович Белічко,
професор,
кандидат мистецтвознавства,
заслужений діяч мистецтв України,
Київ*

Твори Г. В. Малакова

Екслібрис Г. Малакова. 1973.
Лінорит.

Екслібрис Г. Малакова. 1966.
Лінорит.

Екслібрис Є. Малакової. 1973.
Лінорит.

Екслібрис Д. Малакова. 1969. Лінорит.

Екслібрис В. Ф. Малакова. 1965.
Лінорит.

Екслібрис Н. Костроміної.
1975. Цинкографія.

Екслібрис О. Малакової.
1965. Лінорит.

«Балада про солдата» в Лондоні. 1961. Лінорит.

Тротуар в Брюсселі. Із серії «Бенілюкс». 1960. Лінорит.

Він пройшов дві війни. Із серії «Бенілюкс».
1960. Лінорит.

«Вільні» жінки «вільного світу». Із серії «Бенілюкс». 1960. Лінорит.

Екслібрис В. Василенка. 1966. Лінорит.

Париж. Авіапольоти в Жювізі. Із серії «Ленін за кордоном». 1970. Лінорит.

Екслібрис П. Стефановського. 1970. Цинкографія.

Тепер він не страшний. Із серії «Київ. 1941-1945». 1961. Лінорит.

Екслібрис М. Козловського. 1970. Лінорит.

Додому, у визволений Київ. Лінорит. Із серії «Київ. 1941-1945». 1961. Лінорит.

Екслібрис А. Кузнецова. 1968. Лінорит.

Серпневі дні і ночі. Із серії «Київ. У грізний час».
1962. Лінорит кольоровий.

Ворог у місті. Із серії «Київ у грізний час». 1967. Лінорит.

«Розквіт» торгівлі. Із серії «Київ у грізний час». 1967. Лінорит.

6 листопада 1943 року. Із серії «Київ у грізний час». 1967. Лінорит.

Відgrimіло. Із серії «Київ у грізний час». 1967. Лінорит кольоровий.

До нових перемог. Корсунь-Шевченківський. 1969. Лінорит кольоровий.

Екслібрис С. Гудовича.
1972. Лінорит.

Зустріч шанованого гостя. Малюнок до альбому «Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва 18-20 ст.». 1969. Туш, перо.

Зустріч шанованого гостя. До альбому «Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва 18-20 ст.», 1969. Лінорит.

Екслібрис Г. С. Писаренка. 1970.
Лінорит.

Екслібрис Д. Гринька. 1972. Лінорит.

Екслібрис В. Юрчишина.
1965. Лінорит.

Поздоровча новорічна листівка. 1962. Лінорит кольоровий.

За кухлем пива. Із серії «Середньовічні сюжети». 1962. Лінорит.

Екслібрис Б. Теніна.
1966. Лінорит.

Роздум. Із серії «Середньовічні сюжети». 1965. Лінорит.

Екслібрис Г. Малакова.
1963. Лінорит.

Спрага.
Із серії «Середньовічні сюжети». 1962. Лінорит.

Екслібрис О. Губарєва. 1965.
Лінорит. Пробний відбиток.

Свято.
Із серії «Середньовічні сюжети». 1967. Лінорит.

Екслібрис І. Саратовського.
1968. Лінорит.

Заставка до «Декамерона» Дж. Боккаччо. 1966. Лінорит.

Дівчина і ченці. Ілюстрація до «Декамерона» Дж. Боккаччо. 1966. Лінорит.

Продаж діжки. Ілюстрація до «Декамерона» Дж. Боккаччо. 1966. Лінорит.

У келії. (Полум'я двох свічок).
Ілюстрація до «Декамерона» Дж. Боккаччо. 1965. Лінорит.

Екслібрис М. Трухницького.
1968. Лінорит.

Дама і чортеня. 1968.
Лінорит.

Екслібрис В. Гринька. 1968. Лінорит.

Екслібрис І. Григор'єва 1967. Лінорит.

Екслібрис Л. Житомирського. 1971. Цинкографія.

Сини Світовида. Ілюстрація до повісті О. Бердника. 1963. Лінорит.

СЯКНИГО

О.БЕРДНИКА

Екслібрис О. Бердника. 1963.
Лінорит.

Першодрукар Іван Федоров. 1973. Лінорит.

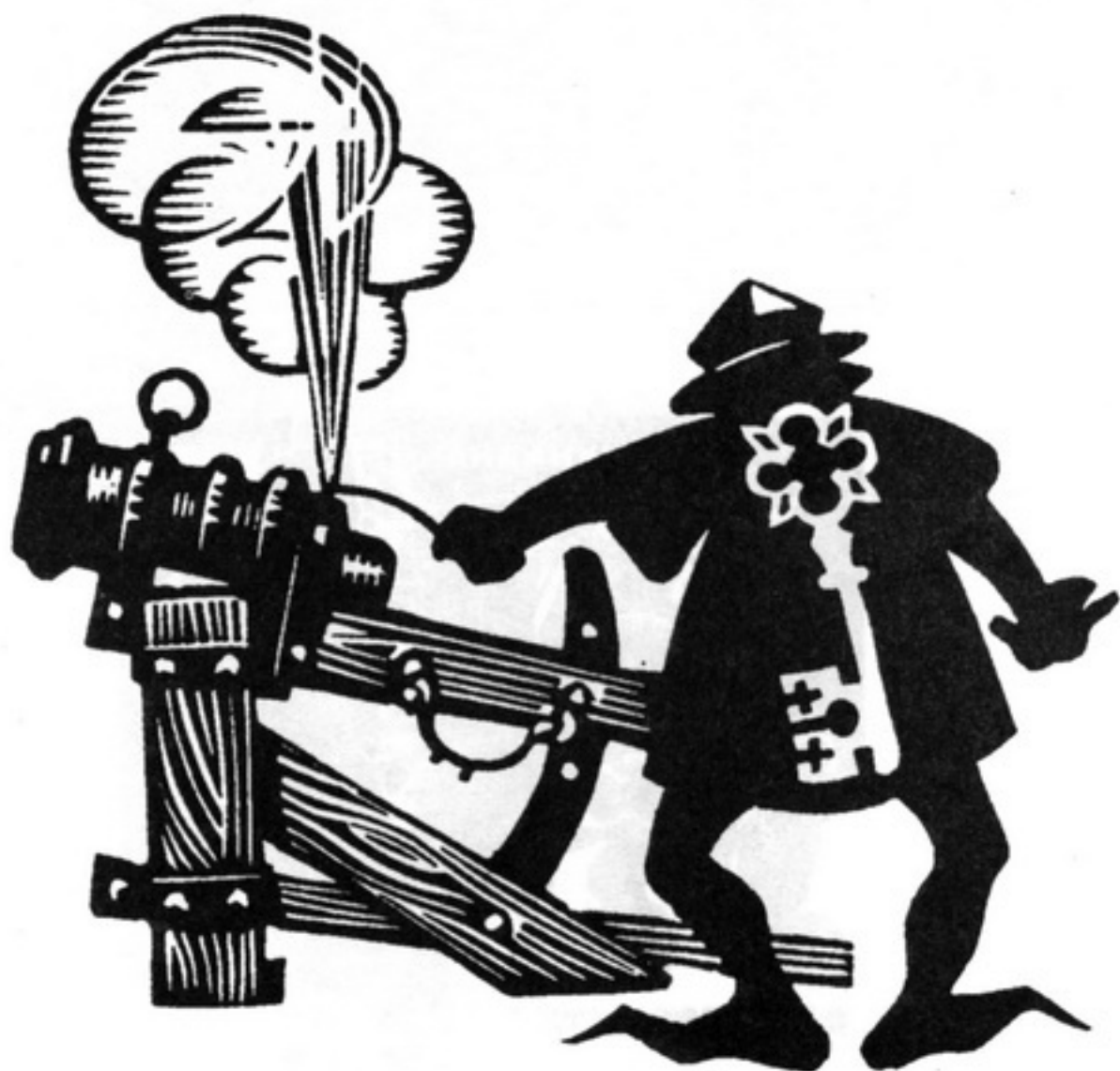

Екслібрис В. Полікарпова. 1968. Лінорит.

Екслібрис Л. Сухаревської. 1968. Лінорит.

Титул до альбому «Середньовічні сюжети». 1967. Лінорит.

Дарунок королю. Ілюстрація до казки Ш. Перро «Кіт у чоботях».
1974. Лінорит кольоровий.

Сутичка з гасконцем. Ілюстрація до «Квентіна Дорварда» В. Скотта. 1972. Лінорит.

Прелат перед Арденським Вепрем. Ілюстрація до «Квентіна Дорварда» В. Скотта.
1972. Лінорит.

Вільям Дампір. Із серії «Завойовники морів».
1963. Лінорит.

Герберт Гейс. 1962. Лінорит.

До нових берегів. 1975. Лінорит кольоровий.

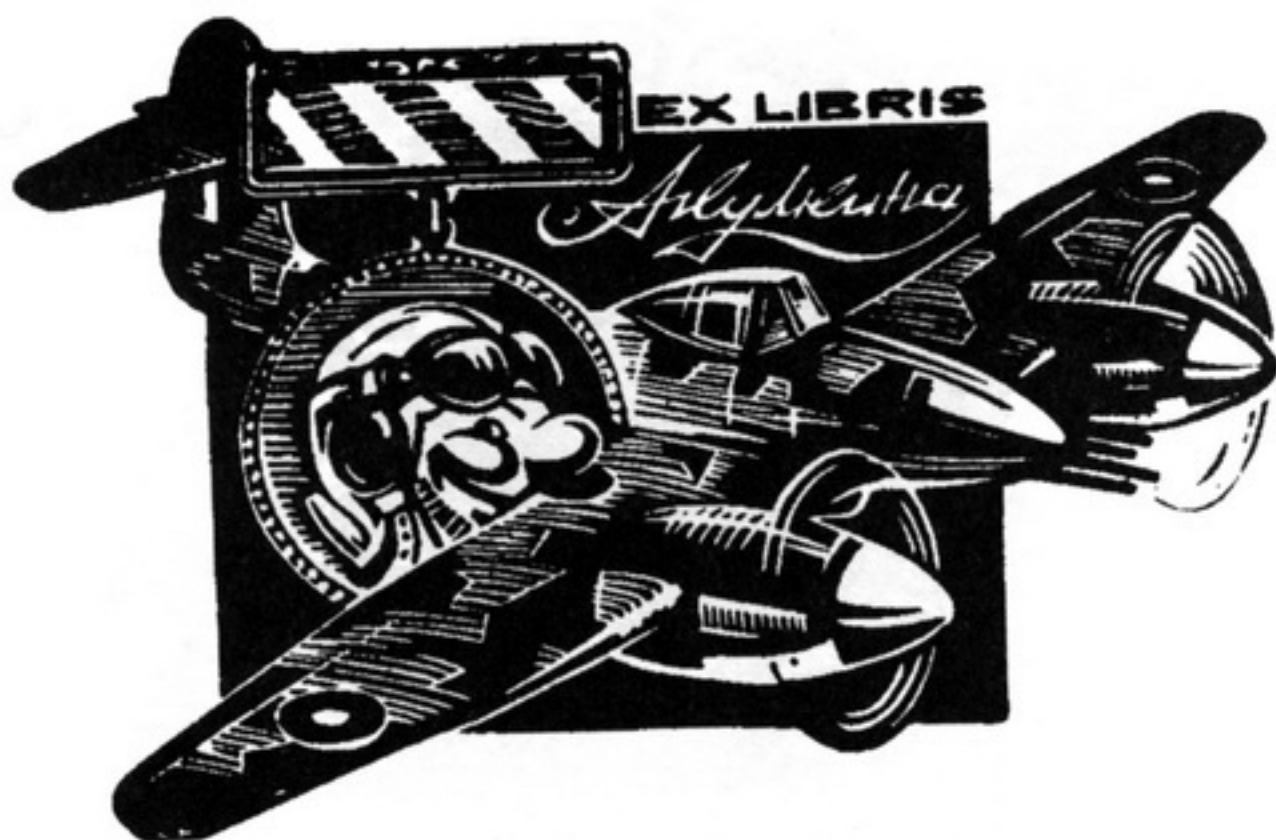

Екслібрис Е. Мінаєва. 1968. Лінорит.

Екслібрис І. Єремєєва. 1963. Лінорит.

Екслібрис Акулкіна. 1965. Лінорит.

Екслібрис Акулкіна. 1966. Лінорит.

Екслібрис Б. Теніна. 1965. Лінорит.

Екслібрис О. Шпацек. 1964. Лінорит.

Екслібрис В. Нечая. 1968. Лінорит.

Екслібрис Є. Максимова. 1965. Лінорит.

Екслібрис В. Василенка. 1967. Лінорит.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Абрамович В. А. 70, 73
Авдієнко О. 28
Алексеев Г. Л. 60
Алексеев Р. 22
Алексеев С. П. 28
Андрійченко І. 17
Ардаматський В. 28
Армстронг В. 28

Бабула В. 28
Бажан М. П. 26
Базилевич А. Д. 109
Бараневич Л. 27
Басенко К. Я. 28
Батров О. М. 28
Баш Я. В. 28
Бедзик Ю. Д. 28
Бейлінсон Я. Л. 22, 24
Белічко Н. Ю. 26, 27
Белічко Ю. В. 14, 15, 18, 19, 20, 22,
24, 25, 26, 106, 110
Белов Є. 28
Беляев О. Р. 28
Бердичевський Я. І. 18, 19, 20, 22,
97, 106, 108
Бердник О. П. 12, 14
Бережний В. П. 28
Бичко В. В. 28
Бібіков В. 17
Білкун М. В. 29
Білонько М. О. 84

Бічер-Стоу Г. 29
Бойко В. Г. 29
Бойко Г. Д. 29
Бойко Г. П. 66
Божко Н. Г. 103
Боккаччо Дж. 12, 13, 20, 22, 41, 68
Бондаренко В. І. 39, 71
Бонкіна І. Г. 61
Боня Г. В. 15
Борисюк П. 18
Борне М. І. 65
Брейгель П. 110
Бродський І. 37
Брок Г. 110
Брусіна А. 19
Бугаєнко І. Н. 108
Булгаков М. О. 98
Буряківський М. І. 47
Буссенар Л. 29

Вазарі Д. 5
Варварцев М. І. 18
Василенко В. В. 15
Васильев Д. 21
Вахек Е. 29
Верба І. І. 23
Верещагін В. В. 38
Верн Ж. 49
Вернадський В. І. 4, 5, 38, 60
Віт В. Ю. 14
Вишневський Г. І. 108

- Владимірова Н. Ф. 46
 Владко В. М. 29, 66
 Власов Ю. П. 15
 Волохіна В. К. 17
 Вольф А. 29
 Воронько П. М. 77
 Врубель М. О. 75
 В'юник А. О. 16, 102, 104
- Г**авриленко Г. І. 60, 71, 107
 Гагарін Ю. О. 40
 Гайдей В. І. 85
 Галайчук А. М. 25
 Галич С. С. 66
 Гамзатов Р. 104
 Герасименко І. 27
 Гоголь М. В. 38
 Головка М. 61, 63
 Головченко І. Х. 29
 Голубєв Г. 29
 Гомец Х. 8
 Гонимов І. О. 29
 Гончар О. Т. 29
 Гончаренко В. 29
 Гординська Р. 29
 Городецький В. В. 46, 85
 Горська А. О. 71, 73
 Гофман Г. 29
 Грабун І. 84
 Григор'єв І. П. 15, 104
 Григор'єв С. О. 76, 104
 Гримайло Я. В. 29
 Гринько В. Д. 15
 Гринько Д. Г. 16
 Грім В. 13, 24, 41
 Грім Я. 13, 24, 41
 Грот Ю. 27
 Губарєв О. І. 14, 60, 81, 94
 Гудович С. А. 16
- Д**авидов В. І. 98
 Дампір В. 8
- Данилюк О. О. 51
 Данченко О. Г. 109
 Державин Г. Р. 103, 104
 Диклич А. 29
 Дмитрієв В. 29
 Дністряк В. 17
 Довер Т. 8, 97
 Довженко Г. А. 101
 Довженко О. П. 41
 Доре Г. 110
 Дрейк Ф. 8, 104
 Дубасов М. 29
 Духін В. Л. 16
 Духін О. Л. 16
 Дюїно М. 29
 Дюрер А. 110
- Є**лева К. М. 40, 76
 Єремєєв І. С. 14, 16, 26, 27, 89
 Єршов В. 29
 Єфремов І. А. 29
- І**ванова Є. 22
 Іванова Л. В. 94, 101
 Іванова Н. 25
 Івасюк В. М. 107
 Ігорко В. 20
 Ільф І. А. 44, 62
 Імерманіс А. 31
- Ж**аров П. В. 39
 Житомирський Л. М. 16
 Жмуйдзінавічюс А. 38
- З**атенацька М. Я. 15
 Зуєв О. С. 23
- К**арін С. 29
 Кармалига М.Т. 47
 Касіян В.І. 40, 76
 Кашин В.Л. 29
 Кириченко М.К. 30

- Кізя Л. 30
Кілессо С. К. 25
Кіплінг Р. 30
Клеваєв В. М. 20
Клімов В. В. 62
Козловський М. М. 16, 47, 49
Колосова К. А. 30
Конан-Дойль А. 30
Кондрат О. 30
Копиленко А. 27
Копиленко О. І. 30
Королук В. Д. 15
Король Л. 23
Костенко В. С. 30
Костер Ш. де 13, 20, 41, 68
Костецький В. М. 76
Костроміна Н. А. 16, 44
Коцюбинський М. М. 30
Кошубаров В. Г. 15
Кранах Л. 110
Красний І. М. 40, 76
Кричевська-Росандич К. В. 27, 59, 61, 64
Кричевський Ф. Г. 5
Крупкат Г. 30
Кудієвський К. Г. 12, 30
Кузнецов А. В. 15, 26, 41, 98
Кузнецова Т. Г. 16
Кузьменко А. Д. 21, 25
Кульженко С. В. 91, 103
Купала Я. 30
Купер Ф. 47
Купрін О. І. 3, 40
Кучинська Н. О. 16
- Л**
Лавриненков В. Д. 30
Лазаренко К. А. 24
Ласунський О. Т. 15, 16
Ле І. Л. 30
Леонт'єв О. М. 30
Ленін В. І. 10, 11, 21, 33, 35, 41, 108
- Ліпатов Р. Ф. 66
Ліпковський В. 25
Літошенко Л. О. 15
Лукаш М. О. 109
Лук'янчук П. 25
Лютий Я. 19
Лях С. М. 26, 96
Ляшенко Л. І. 30
Ляшко О. П. 16
Лящук Т. А. 107
- М**
Макаров О. 30
Македонська Є. Й. 24
Максименко Л. О. 23
Максимов Є. В. 14
Малаков В. Ф. 14, 16, 25, 80, 95
Малаков Д. В. 4, 14, 15, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 44, 60, 102, 109
Малакова Є. К. 16, 42, 95
Малакова О. Г. 14, 91
Малий В. 21
Малишев В. М. 14
Малішевський Ю. 86
Мартінов Г. С. 30
Марцевич Ю. П. 24
Маценко І. В. 66
Машинцев В. М. 108, 109
Машгалір К. М. 78
Медведев Д. М. 30
Меллентин Ф. 105
Мельников В. 71, 72
Михальський Г. 22
Мициков М. 30
Мінаєв Є. М. 15, 18, 19, 20, 99
Мішура С. К. 30
Морган Г. 9, 99
Мохор Ю. П. 60
Мусієнко О. Г. 29
Мюллер Г. 30
- Н**
Назарова М. П. 15
Насібов О. 30

- Нестайко В. З. 30, 69
Нестеренко П. В. 25, 26
Нехода І. І. 30
Нечай В. Ф. 14, 15, 71, 100
Носов М. 30
- О**
Оло Ю. 24
Орф К. 24
- П**
Панкратов І. 71
Паславський І. П. 70
Паустовський К. Г. 50
Пашенко О. С. 40, 76
Пекаровський М. 18
Перебатова М. О. 46
Перро Ш. 13, 24, 30, 41
Петрицький А. Г. 5
Петров Є. П. 44, 62
Петрова О. М. 18
Підгора В. П. 21, 22
Пійльманн С. 25
Писаревський В. 21
Писаренко Г. С. 16
Плещинський І. М. 3, 40
Повстенко Ю. О. 61
Покришкін О. І. 16, 30
Полікарпов В. К. 15, 19
Поліщук А. Г. 30
Польовий Г. П. 27
Попков В. 107
Попушой Н. І. 30
Потапова М. М. 16, 100
Потоцькі 85
Призант Л. С. 14, 58, 60, 70
Прокопенко М. 101
Прохода Г. Л. 76
Пшимановський Я. 30
- Р**
Ребро П. П. 30, 66
Ревельська П. М. 50
Рендіс Д. 30
Рильський М. Т. 64
- Росін В. Ю. 31
Ростовцев Е. 31
Рушева Н. 107
- С**
Савченко Г. 25
Сажин І. 31
Сандре-Ман Я. 110
Саніна Н. 22
Саратовський І. 15
Северов П. Ф. 31
Сиротенко О. І. 76
Сізоненко Н. 23
Сікорський Я. П. 31
Скотт В. 13, 31, 41, 68
Смірнова Л. 23
Смолич Ю. К. 31
Сорока Н. 21
Сталін І. В. 59, 75
Стась А. О. 31
Стельмах М. П. 31
Степовик Д. В. 19
Стефановський П. М. 16
Стівенсон Р. Л. 44, 49
Строкач Т. А. 31
Струк А. 31
Сумароков-Ельстон 68
Суслов В. 31
Сухаревська Л. П. 15
- Т**
Тагіров Р. К. 17
Таран А. В. 31
Тенін Б. М. 14, 15, 24, 25
Теплов Л. П. 31
Терещенко В. В. 108
Терно В. С. 16
Тихонов М. 31
Тімаков А. 71
Тітов С. М. 21
Толкачов З. Ш. 78
Толстой Л. М. 41
Третьяк Л. 20
Третьяченко Г. М. 16, 55

Трохименко К. Д. 76
Трухницький М. В. 15
Тулін Б. Л. 109
Туранська З. Г. 66

Українка Л. 10, 34, 38, 41, 58, 68
Унгер Ф. 31

Фабіан К. 31
Фальберг Г. Л. 31
Федоров І. 11, 38
Федоров Ф. І. 14
Федорук О. К. 6
Філімонов П. О. 108
Філіппі А. 105
Фогель З. В. 21
Фомін О. І. 39
Фортинський С. П. 19
Франко І. Я. 3, 31, 40, 46, 66

Хворостецький І. Ф. 5, 39, 59, 61,
62
Хмелько М. І. 76
Худолій В. 26

Цидулко М. 46
Цируліс Г. 31
Цюпа Ю. А. 23

Чака К. 96

Чалий Б. Й. 31, 66
Чандар К. 31
Чернов А. С. 23
Чуковський М. 107
Чулко М. 86

Шаміссо А. 12, 31
Шашло Т. 31
Шаронов М. А. 76
Шастун С. Й. 14
Шевченко Т. Г. 3, 17, 32, 37, 39,
62, 69
Шепель І. Г. 31
Шеремет Г. О. 26
Шиян Л. А. 31
Шлепаков А. 17
Шовкуненко О. О. 76
Шпаков А. П. 20, 24
Шпацек О. В. 14
Шрайер В. 31

Щербатова М. Г. 85

Юречко В. 31
Юрчишин В. І. 14

Якубович О. В. 30
Якутович Г. В. 60, 101
Яценко В. Ф. 31

ЗМІСТ

Від упорядника	3
Передмова	5
Перелік творів Г. В. Малакова	7
Література про творчість Г. В. Малакова	17
Перелік книг, ілюстрованих Г. В. Малаковим	28
Виставки, на яких експонувалися твори Г. В. Малакова	32
Перелік музеїв, де зберігаються твори Г. В. Малакова	37
Основні дати життя і творчості Г. В. Малакова	39
Спогади про Г. В. Малакова	42
<i>Костроміна Н. А.</i> Рисування — його покликання	42
<i>Перебатова М. О.</i> Юний талант	44
<i>Данилюк О. О.</i> Митецькі передбачення Г. Малакова	46
<i>Третьяченко Г. М.</i> Витоки творчого методу	51
<i>Малаков Д. В.</i> Самобутня манера митця	55
<i>Кричевська-Росандич К.</i> Воєнна юність	60
<i>Нестайко В. З.</i> Співпраця з видавництвом «Веселка»	64
<i>Абрамович Р. А.</i> В художній школі	69
<i>Губарєв О. І.</i> Студентські роки Г. Малакова	73
<i>Білонько М. О.</i> Джерела творчості	81
<i>Гайдей В. І.</i> Знавець історії	84
<i>Чулко М.</i> Вплив особистості Г. Малакова на молодих художників	85
<i>Єремєєв І. С.</i> Неперевершений майстер композиції	85
<i>Малакова О. Г.</i> Спогад про батька	89
<i>Іванова Л. І.</i> У творчій майстерні	91
<i>Лях С. М.</i> Художній стиль і графічна мова Майстра	94
<i>Терно В. С.</i> Романтика моря в ліноризах Г. Малакова	96
<i>Потапова М. М.</i> Творча співдружність з клубом «Екслібрис»	99
<i>Божко Н. Г.</i> Неповторний почерк художника	100
<i>Бєлічко Ю. В.</i> Неординарність бачення і майстерність виконання графічних серій Г. Малакова	103
Твори Г. В. Малакова	111
Іменний покажчик	154

Наукове видання

Георгій Васильович
МАЛАКОВ
(1928—1979)

Каталог.
Альбом (із фондів НБУВ)

Автор-упорядник **Н. Ю. Белічко**
Бібліографічний редактор **О. О. Фіклістова**
Літературний редактор **Н. М. Сухарина**
Обкладинка **Г. О. Сергєєв**
Комп'ютерна верстка та дизайн **Л. С. Климова**

Підписано до друку 14.ІІІ.2000. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 10.
Наклад 600. Зам. 6.

Науково-видавничий відділ НБУВ.
Друкарня Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.
03039, Київ-39, пр-т 40-річчя Жовтня, 3